

ტექნიკური რეგლამენტი – ერუშეთის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა

თავი I. შესავალი

მუხლი 1. მენეჯმენტის გეგმის მიზანი

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა (შემდგომ – მენეჯმენტის გეგმა) შემუშავებულია „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, რომლის თანახმადაც მენეჯმენტის გეგმის არსებობა სავალდებულოა ყველა დაცული ტერიტორიისათვის.
2. მენეჯმენტის გეგმის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს წარმოადგენს დაცული ტერიტორიებისათვის გრძელვადიანი მიზნების განსაზღვრა, რომელთა მიღწევის გეგმა უნდა შემუშავდეს შესაბამის ღონისძიებებზე პასუხისმგებელი უწყების მიერ, მენეჯმენტის გეგმის ძალაში ყოფნის პერიოდში, კონკრეტული ქმედებების დაგეგმვის, აღსრულებისა და შესაბამისი ინდიკატორების საშუალებით მათი მონიტორინგის გზით.
3. მენეჯმენტის გეგმის მიზანს წარმოადგენს ერუშეთის ეროვნული პარკის დაარსების ძირითადი მიზნების შესაბამისად მისი დაცვის, კონსერვაციისა და განვითარებისათვის გრძელვადიანი ხედვისა და შესაბამისი მართვის მიდგომების განსაზღვრა, რომელთა მიღწევაც უნდა განხორციელდეს შესაბამის ღონისძიებებზე პასუხისმგებელი უწყების მიერ მენეჯმენტის გეგმის ძალაში ყოფნის პერიოდში.

მუხლი 2. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების არეალი

მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის (შემდგომში – ადმინისტრაცია) მართვას დაქვემდებარებული ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიისთვის, რომლის საერთო ფართობი „ერუშეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის თანახმად შეადგენს 11 407 ჰა-ს და მდებარეობს სამხრეთ საქართველოში, სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის სამხრეთ ნაწილში, ახალციხისა და ასპინძის მუნიციპალიტეტების ადმინისტრაციულ საზღვრებში მოქცეულ ტერიტორიაზე.

მუხლი 3. ერუშეთის ეროვნული პარკის მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო

1. მენეჯმენტის გეგმის სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“, „ერუშეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონები და საქართველოში მოქმედი სხვა კანონმდებლობა.
2. მენეჯმენტის გეგმა შემუშავდა „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებისა და „დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სტრუქტურის, შინაარსისა და თემატური ნაწილების შემუშავების მეთოდოლოგიის მომზადების ეტაპებისა და პროცედურის შესახებ“ საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2014 წლის 12 მარტის №110 ბრძანებით დამტკიცებული „დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სტრუქტურის, შინაარსისა და თემატური ნაწილების შემუშავების მეთოდოლოგიის მომზადების ეტაპების და პროცედურის“ შესაბამისად.

მუხლი 4. ერუშეთის ეროვნული პარკის შექმნის ძირითადი მიზნები

ერუშეთის ეროვნული პარკის შექმნის ძირითადი მიზნებია: სამხრეთ კავკასიის შერეული და მუქწიწვიანი ტყეებისა და მათი ხელუხლებელი მონაკვეთების კორომების დაცვა, მოვლა და აღდგენა, უნიკალური ბიოლოგიური და ლანდშაფტური მრავალფეროვნების დაცვა-შენარჩუნება,

ეკოსისტემების გრძელვადიანი დაცვა, ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, ბუნებრივ გარემოში რეკრეაციული საქმიანობის განვითარების უზრუნველყოფა, ლანდშაფტების, ეკოსისტემებისა და ბიომრავალფეროვნების, განსაკუთრებით კი გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ფლორისა და ფაუნის სახეობების დაცვის, მოვლის, აღდგენისა და შენარჩუნების უზრუნველყოფა, მცენარეთა და ცხოველთა, განსაკუთრებით კი „წითელი ნუსხის“, ენდემური და რელიქტური სახეობების დაცვა, ბუნებრივი რესურსების (მიწის, წყლის, ტყის და სხვა) მდგრადი სარგებლობის უზრუნველყოფა, ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის კონსერვაცია, ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა და ეკოსაგანმანათლებლო და სამეცნიერო კვლევისა და მონიტორინგის განხორციელების ხელშეწყობა.

მუხლი 5. ერუშეთის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების პროცესი

1. მენეჯმენტის გეგმა შემუშავდა საქართველოსა და შვედეთის სამეფოს მთავრობებს შორის 2021 წლის დეკემბერში გაფორმებული საგრანტო შეთანხმების ფარგლებში განხორციელებული პროექტის „გადავარჩინოთ ბუნება – საქართველო“ ფინანსური მხარდაჭერით, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან (შემდგომში – სააგენტო) მჭიდრო თანამშრომლობით, არასამთავრობო ორგანიზაცია „ეკოტონის“ მიერ წარმოდგენილი ეროვნული კონსულტანტების გუნდის მიერ. პროექტის „გადავარჩინოთ ბუნება – საქართველო“ მთავარ მიზანს წარმოადგენს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაძლებლობების გაზრდა ეროვნულ დონეზე მიმდინარე ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობის გაუარესებისა და სახეობების კარგვის შესაჩერებლად, ჰაბიტატების დეგრადაციის და განადგურების, ბუნებრივი რესურსებით არამდგრადი სარგებლობის, კლიმატის ცვლილებისა და გარემოს დაბინძურების წინააღმდეგ პრევენციული ღონისძიებების გატარების საშუალებით.
2. მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო პროცედურების სრული დაცვით, სააგენტოსა და დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის უშუალო მონაწილეობით, ასევე, მუნიციპალიტეტების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, ადგილობრივი მოსახლეობის, ტურიზმის, ბიზნესოპერატორებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების აქტიური ჩართულობით.
3. მენეჯმენტის გეგმის მომზადების ეტაპები

№	მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების ეტაპები	ვადები (რიცხვი, თვე, წელი)
1	მენეჯმენტის გეგმის შექმნის თაობაზე პირველი შეხვედრის ორგანიზება	01.04.2024
2	მენეჯმენტის გეგმის პირველი ნაწილის სამუშაო ვერსიის შემუშავება. არსებული მასალების მოძიება და დამუშავება. ერუშეთის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის პირველი ნაწილის – სიტუაციური ანალიზის ნაწილის მომზადება	01.04.2024- 18.05.2024
3	სიტუაციური ანალიზის სამუშაო ვერსიის გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სააგენტოს, დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის, მუნიციპალიტეტებისა და სხვა ადგილობრივი წარმომადგენლებისათვის განსახილველად წარდგენა	18.05.2024
4	მენეჯმენტის გეგმის მეორე ნაწილის – ადმინისტრაციის სამუშაო პროგრამების სამუშაო ვერსიის მომზადება, სამუშაო შეხვედრების განხორციელება და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სააგენტოს, დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის, მუნიციპალიტეტებისა და სხვა ადგილობრივი წარმომადგენლებისათვის განსახილველად წარდგენა	05.06.2024-12.07.2024

5	მენეჯმენტის გეგმის სამუშაო ვერსიასთან დაკავშირებით წარმოდგენილი შენიშვნებისა და რეკომენდაციების განხილვა – დოკუმენტში ასახვა	12.07.2024- 23.09.2024
6	მენეჯმენტის გეგმის შესაბამისი დანართების მომზადება	12.08.2024 -23.09.2024
7	მენეჯმენტის გეგმის მეორე სამუშაო ვერსიის მომზადება	23.09.2024
8	მენეჯმენტის გეგმის მესამე ნაწილის – სამწლიანი საოპერაციო გეგმის სამუშაო ვერსიის მომზადება	23.08.2024-23.09.2024
9	სამწლიანი საოპერაციო გეგმის სააგენტოსათვის წარდგენა, განხილვა, შენიშვნების გათვალისწინება. საბოლოო სამუშაო ვერსიის მომზადება	23.09.2024-29.10.2024
10	მენეჯმენტის გეგმის სამუშაო ვერსიაში კომენტარების გათვალისწინება	23.09.2024- 29.10.2024
11	მენეჯმენტის გეგმის საჯარო განხილვა	14 მაისი, 2025

მუხლი 6. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდი

მენეჯმენტის გეგმა ძალაშია დამტკიცებიდან 9 წლის განმავლობაში, გარდა მენეჯმენტის გეგმის 41-ე და 42-ე მუხლის და №3-4 დანართებისა, რომელიც ძალაშია ახალი მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებამდე.

მუხლი 7. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა და განახლება

1. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა ხორციელდება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.
2. მენეჯმენტის გეგმის ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს მეცხრე წლის პირველი კვარტალისა, სააგენტო დაიწყებს ახალი მენეჯმენტის გეგმის მომზადებას, რომელიც მიღებული უნდა იქნეს მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

თავი II. ერუშეთის ეროვნული პარკის აღწერა

მუხლი 8. ერუშეთის ეროვნული პარკის ადგილმდებარეობა და ფართობი

1. ერუშეთის ეროვნული პარკი წარმოადგენს საქართველოს დაცული ტერიტორიების ქსელის ნაწილს. იგი მდებარეობს სამხრეთ საქართველოში, სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის სამხრეთ ნაწილში, ახალციხისა და ასპინძის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე.
2. ერუშეთის ეროვნული პარკის საზღვრები და ფართობი დადგენილია „ერუშეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის თანახმად და შეადგენს 11407 ჰა-ს და მოიცავს ერუშეთის მთიანეთის საქართველოს ტერიტორიაზე წარმოდგენილ ჩრდილოეთ ნაწილს.
3. ერუშეთის ეროვნული პარკი მდებარეობს მცირე კავკასიონის მთების სამხრეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში. ერუშეთის ეროვნული პარკი და ახალციხის სატყეო უბანი ქმნიან მომიჯნავე ტერიტორიებს, რომლებსაც ჩრდილოეთიდან და ჩრდილო-დასავლეთიდან ესაზღვრება მდინარე ფოცხოვი და თბილისი-ახალციხის საავტომობილო და სარკინიგზო გზა, სამხრეთიდან და სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან თურქეთის რესპუბლიკა, ხოლო აღმოსავლეთიდან და ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან მდინარე მტკვრის ხეობა და ახალციხე-ასპინძის საავტომობილო გზა. ახალციხის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ერუშეთის ეროვნული პარკს ჩრდილოეთით, ჩრდილო-დასავლეთით და ჩრდილო-აღმოსავლეთით ესაზღვრება ახალციხის სატყეო უბნის და ფოცხოვის ადგილობრივი ტერიტორია.

მუხლი 9. ერუშეთის ეროვნული პარკის შექმნის მოკლე ისტორია

1. „დაცული ტერიტორიების სისტემის ჩამოყალიბების ხელშემწყობი ღონისძიებებისა და ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის შექმნის შესახებ“ საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის 1995 წლის 28 ივლისის №447 დადგენილების პირველი პუნქტის შესაბამისად, მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, დაარსებულიყო ერუშეთის დაცული ტერიტორიები.
2. 2020 წლის 17 ივლისს მიღებულ იქნა „ერუშეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რომლის მე-4 მუხლით განისაზღვრა ერუშეთის ეროვნული პარკის ფართობი და საზღვრები.

მუხლი 10. გეოლოგია, გეომორფოლოგია და ნიადაგები

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ხშირად ვხვდებით მიკრორელიეფის ელემენტებს: თხრილებს, შიშველ ჩამორეცხილ კლდეებს, ბორცვებს, ქვყრილებს, ქანების გაშიშვლებებს, შევაკებულ მცირე დაქანების ფერდობებს და სხვა. ეროვნული პარკის ტერიტორია რელიეფური თვალსაზრისით საკმაოდ დანაწევრებულია.
2. ჰიფსომეტრიულად ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია შიდამთიანს ეკუთვნის, რომელიც ძირითადად საშუალო სიმაღლის მთებს უჭირავს, თუმცა ტერიტორიის ნაწილი მთისწინების ზონაშია მოქცეული, ნაწილი კი მაღალმთიან ზონაში გადადის.
3. ზემოთ აღწერილი რთული რელიეფის წარმოშობა და განვითარება ტერიტორიის გეოლოგიურმა წარსულმა განაპირობა. ყველა აქ გავრცელებული რელიეფის ფორმები მჭიდროდ არის დაკავშირებული ლითოლოგიური ქანების განლაგებასა და ტექტონიკურ აგებულებასთან. აქაც ნიადაგწარმოქმნის პროცესებისათვის, როგორც საერთოდ მთაგორიან პირობებში, დამახასიათებელ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს ქანების მარტივი პეტოგრაფიული შედგენილობა. ხშირად ვხვდებით დენუდაციური და ეროზიული პროცესების ზეგავლენით განვითარებულ ტალღისებურ-ბექობიან და გორაკ-ბორცვიან რელიეფებს. ტექტონიკური აღნაგობა, რომელმაც გამოიწვია მთათაშორის ქვაბულის წარმოქმნა, განისაზღვრება სინკლინური დეპრესიის განვითარებით ჩრდილოეთის-ნაოჭა და სამხრეთის-ვულკანური ტექტონიკური ზონის საზღვრებზე.
4. ამგებ ქანებს შორის გვხვდება ეოცენის რბილი ქანების–თიხაფიქალების, ქვიშაქვების, მერგელების შრეობრივი და სხვა სახეები, რაც მთისწინების ზოლში ეროზიული პროცესების ძლიერ განვითარებას განაპირობებს. მესხეთის ქედის სამხრეთ ფერდობების გეოლოგიურ აგებულებაში მთავარი როლი ეკუთვნის პალეოგენურ დანალექ ქანებს, უმთავრესად თიხაფიქალების, მერგელების და სხვა სახით, აგრეთვე ამონთხეულ ქანებს ანდეზიტებს, ანდეზიტდაციტებს, ბაზალტებს და სხვა. ამგები ქანების ლითოლოგიური შედგენილობა განსაზღვრავს მისი რელიეფის ცალკე ფორმების თავისებურებებს. დენუდაციურად უფრო მდგრადი ეოცენის ანდეზიტების და ტუფ-ბრექჩიების არსებობა განაპირობებენ ხშირად მესხეთის ქედის რელიეფის სიმაღლეებს მის წყალგამყოფ ნაწილში. ფერდობები წარმოადგენს ახალგაზრდა ვულკანური ქანების, უმთავრესად ბაზალტების გავრცელების არეს, რომლებიც ზემოდან ზედაცარცულ კირქვებს ფარავს. კირქვები ხშირად დიდი მასივების სახით ზედაპირზეა გაშიშვლებული და აქ ნიადაგწარმოქმნელ ქანებს წარმოადგენენ.
5. ტერიტორიის ძირითად ამგებ ქანებად გვევლინება ორი ფორმაციის ქანები – ვულკანური და დანალექი. ამონთხევი ქანები ალაგ-ალაგ დაფარული არის დანალექი ქანებით. შესაბამისად, ტერიტორია გეოლოგიური აგებულების მხრივ დიდი სხვადასხვაობით ხასიათდება. ძირითადად იგი აგებულია არამდგრადი მესამეული და მეოთხეული ქანებისაგან. ვიწრო ხეობების ტიპი, ეროდირებული ქანები წარმოდგენილი არიან ტუფოგენებით და მათში შერეული პორფირიტებით. ხეობების მეორე ტიპი ხასიათდება უფრო გამორეცხილი ნაპირებით და შედარებით ნაკლები დაქანების ფერდობებით, სადაც წარმოდგენილია ქვა-ქვიშები. ზედა ზოლი წარმოდგენილია

უმთავრესად ქვედა ეოცენის ქვიშა-ქვებით, ტუფ-ქვიშა-ქვებით, მერგელებით, ტუფებით, ტუფბრექიებით, შუა ეოცენის სხვადასხვა ვულკანური ქანებით და მათი განფენებით. დადაბლებებში, ხეობის და მთის პირობებში აღნიშნული ქანებით, დაფარულია უახლესი დელუვიურ-პროლუვიური წარმოშობის ნაფენები, რომლებიც ქვედა სარტყელში გვევლინება, როგორც ნიადაგწარმომქმნელი ქანები. რელიეფის მკვეთრად განსხვავებული ფორმები, რომლებიც გამოირჩევიან ვულკანური ზემოაღწერილი ქანების აგებულებებით, საკმაოდ ხშირია ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე.

6. ეროზია, როგორც საერთოდ მთაგორიანი პირობებისათვის, აქაც დამახასიათებელ მოვლენას წარმოადგენს. ძლიერი დენუდაციური და ეროზიული პროცესების ზეგავლენით აქ ვითარდება სხვადასხვა რელიეფის ფორმები: ძველი და ახალი წარმოშობის ტერასები. უამრავია ნაზვავები, ქვაცილები და შიშველი კლდეები მასიური ქანების სიშიშველით.

7. ეროვნული პარკის ტერიტორია შედის სამხრეთ საქართველოს ნიადაგურ ოლქში. ოლქის თავისებური მდებარეობა და მისი ბუნებრივი პირობები განსაზღვრავს მის თავისებურებას ნიადაგური პირობების მხრივაც. ამის შესაბამისად სამხრეთ საქართველოს ნიადაგურ ოლქში, მისი ცალკე ნაწილების სიმაღლითი მდებარეობის, კლიმატის, მცენარეულობისა და ნიადაგების მიხედვით გამოიყოფა:

- ა) ტყე-ველის და ტყის ნიადაგების ზონა;
- ბ) მთა-ტყეთა ნიადაგების ზონა;
- გ) მთა-მდელოთა ნიადაგების ზონა.

8. ტერიტორია შედის საშუალო მთიანი ზოლის ტყის ყავისფერ (გავრცელებულია ეროვნული პარკის ტერიტორიის მთის წინების დაბალმთიან ზონაში და ნაწილობრივ ძველი მდინარეული ტერასების არეში, დაახლოებით 1400–1500 მ სიმაღლემდე.), მთა-ტყის ყომრალ (გვხვდება საშუალო მთიან ზონაში) და გაეწერებულ ყომრალ ნიადაგების რაიონში; თუმცა ტერიტორიის შედარებით მცირე ნაწილი მოქცეულია მთისწინების და მთა-მდელოს ნიადაგების ზონაში. ამიტომაც აქ გავრცელებული ნიადაგები, რომლითაც დაფარულია პარკის ტერიტორია, მიეკუთვნება ტყის ყავისფერ, მთა-ტყის ყავისფერ, მთა-ტყის ყომრალ, მთა-ტყის გაეწერებულ ყომრალ და მთა-მდელოს ნიადაგების ტიპებს. ამ ნიადაგების ზონა იწყება ს.ზ.დ. 600-დან და გრძელდება ს.ზ.დ 2000–2200 მ-მდე.

9. წიწვოვანი ტყეების ფარგლებში, არაციცაბო ფერდობებზე, ყველაზე მეტი გავრცელება აქვთ საშუალო სისქის ტყის ყომრალ ნიადაგებს, რომლებიც განვითარებულია ზემოთ დასახელებული დანალექი და ვულკანური ქანების გამოფიტვის პროდუქტებზე, წვრილ მიწა ნაწილში. ამ ნიადაგებს უფრო ხშირად ახასიათებთ მძიმე თიხნარი და თიხიანი შედგენილობა, აქვთ კარგად გამოსახული ჰუმუსიანი ჰორიზონტი და ზედაპირზე მკვდარი საფარი.

10. ეროვნული პარკის ტერიტორიის ნაწილი მოქცეულია მთა-მდელოთა ნიადაგების ზონაში. ამ ნიადაგების გეოგრაფიულ გავრცელებაში ნათლად იჩენს თავს ვერტიკალური ზონალობის საფუძველი, ამის შესაბამისად მცენარეული საფარისა და აგრეთვე ნიადაგწარმომქმნელი ქანების ლითოლოგიური შედგენილობა.

11. ეროვნული პარკის ტერიტორია სუბალპურ სარტყელში, გამოირჩევა ერთმანეთისაგან განსხვავებული სამი ზოლით: 1. სუბალპური-მდელოს კორდიანი ნიადაგებით; 2. სუბალპური ტყის ყომრალი ნიადაგებით; 3. მათ შორის გარდამავალი-ტყე-მდელოს ნიადაგებით.

12. სუბალპური ტყე-მდელოს გარდამავალი ნიადაგები ხასიათდება როგორც მთა-ტყის, ისე მთა-მდელოს ნიადაგების ნიშნებით.

13. ყველაზე მცირე გავრცელება აქვთ ალუვიურ ნიადაგებს, რომელთაც უკავიათ მდინარეთა კალაპოტები შევსებული რელიეფის ფართობები. ხასიათდებიან მსუბუქი მექანიკური შედგენილობით და ხშირ შემთხვევებში შეიცავენ ხრემს და ქვა-ქვიშებს.

მუხლი 11. ჰიდროლოგია

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია მდიდარია წყლის რესურსებით. მდინარეები მიეკუთვნებიან მდინარე მტკვრის აუზს.
2. ეროვნული პარკის ტერიტორია წარმოდგენილია სხვადასხვა დაქანების ფერდობით (0 და 70°-მდე). ასევე დიდი ამპლიტუდით ხასიათდება ტერიტორია ზღვის დონიდან სიმაღლეების მიხედვით. ფართობი დასერილია ღრმა ხეობებით და ხევებით. ქედების მთაგრეხილებში და მის შტოებში სათავეს იღებს მრავალი წყარო, რომლებიც წარმოქმნიან მდინარე მტკვრის და მისი აუზის მდინარეების მარცხენა შენაკადებს, კერძოდ მდინარეები: ფოცხოვის წყალი, კიუტუგლი, ჯაკსუიუ, ჩარხალეთი, რაყისწყალი, ურაველი, სავერასუ და სხვა მცირე ზომის დედეები.
3. აღნიშნული მდინარეების გარდა მრავალრიცხოვან ხევებში მოედინება პატარა ხევის წყლები. ყველა ეს წყალი წარმოადგენს ტიპურ მთის მდინარეებს, რომლებიც ხასიათდებიან ჩქარი დინებით, გამოაქვთ დიდი რაოდენობით ხრეში და ქვები, ქმნიან წყალვარდნილებს და ჩანჩქერებს. ზემოთ აღნიშნული მდინარეები და მათი შენაკადების სათავეები წარმოადგენენ წყაროებს. ამ წყაროების გარდა ეს მდინარეები იკვებებიან ატმოსფერული ნალექებიდან, როგორიცაა თოვლი და წვიმა.
4. გაზაფხულზე, თოვლის დნობის დროს და დიდი წვიმების შემდეგ, ზემოთ აღნიშნული მდინარეები ძლიერ მატულობენ. რაც შეეხება ზაფხულსა და ზამთარს – ისინი შედარებით კლებულობენ. წყალსატევები ეროვნული პარკის ფარგლებში არ ფიქსირდება.
5. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე არსებული ძირითადი მდინარეების დახასიათება.

მდინარეები

მდინარეების დახასიათება	მდინარის ჩადინება	სიგრძე კმ/ან წყალსატევების ფართობი ჰა	დინების სიჩქარე მ/წმ	საშ. სიგანე, მ	საშ. სიღრმე, მ
1	2	3	4	5	6
ფოცხოვის წყალი (ფოცხოვი)	მდ. ფოცხოვის მარჯვენა შენაკადი	20 კმ	6	10	2
დიდჯვარისწყალი (სათავეში ეწოდება კიუტუგლი, ხოლო 1502.7 ნიშნულზე მარჯვენა მხრიდან უერთდება ჩარხალეთის ხევი)	მდ. ფოცხოვის წყლის მარჯვენა შენაკადი	8,2 კმ	5	4	1,5
ჯაყის წყალი (ჯაკსუ)	მდ. ფოცხოვის წყლის მარჯვენა შენაკადი	22 კმ	6	8	1,5
ჩარხალეთის დელე	მდ. ურაველის მარცხენა შენაკადი	7,4კმ	6	4	1,5
რაყის წყალი	მდ. ურაველის მარჯვენა შენაკადი	13 კმ	5	4	1,5
სავერძიას წყალი (სავერასუ)	მდ. ურაველის მარჯვენა შენაკადი	10 კმ	7	3	1,5
ურაველი	მდ. მტკვრის მარცხენა შენაკადი	19 კმ	7	7	1,5

მუხლი 12. კლიმატი

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის კლიმატი ზომიერად გრილია, დამახასიათებელი მოკლე ზაფხულით და გრძელი ზამთრის პერიოდით. ქვემოთ მოყვანილია კლიმატური მაჩვენებლები ახალციხის მუნიციპალიტეტისათვის. კლიმატური მაჩვენებლები

	მაჩვენებლების დახასიათება	ზომის ერთეული	მნიშვნელობა	თარიღი
1	2	3	4	5
1	ჰაერის ტემპერატურა			
	ა) საშუალო წლიური	გრადუსი	9,0	
	ბ) აბსოლუტური მაქსიმუმი	გრადუსი	35	აგვისტო
	გ) აბსოლუტური მინიმუმი	გრადუსი	-24	იანვარი
2	ნალექების წლიური რაოდენობა	მმ	513	წლიური
3	სავეგეტაციო პერიოდის ხანგრძლივობა	დღეთა რაოდენობა	168	
4	გაზაფხულის გვიანი ყინვები	თარიღი	-12	მაისი
5	შემოდგომის ადრეული ყინვები	თარიღი	-4	ოქტომბერი
6	მდინარის გაყინვის საშ. თარიღი	-	-	-
7	წყალდიდობის დაწყების საშ. თარიღი		-	აპრილი
8	თოვლის საფარი		87	
	საშ. სიმაღლე	სმ	18	
	მოსვლის დრო	თარიღი	-	დეკემბერი
	თოვლის აღების დრო ტყეში	თარიღი	-	აპრილი
9	ნიადაგების გაყინვის სიღრმე	სმ	10-15	
10	გაბატონებული ქარების მიმართულება			
	ზამთარი	რუმბი	ს.ა.	
	გაზაფხული	რუმბი	ჩ.დ./დ.	
	ზაფხული	რუმბი	ჩ.დ./დ.	
	შემოდგომა	რუმბი	ჩ.დ./ს.ა.	
11	გაბატონებული ქარების სიჩქარე			
	ზამთარი	მ/წმ	1,5	
	გაზაფხული	მ/წმ	1,1	
	ზაფხული	მ/წმ	1,1	
	შემოდგომა	მ/წმ	1,4	
12	ჰაერის ფარდობითი ტენიანობა	%	69	

2. სამცხე-ჯავახეთის ტყემცენარეულობის ზონაში ვერტიკალურ ზონალობას დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან ყველა კლიმატური ფაქტორი მკაფიოდ იცვლება ზღვის დონიდან სიმაღლის ცვლილებასთან ერთად. ქვედა სარტყელი ხასიათდება ზომიერად თბილი, ნახევრად ტენიანი ჰაერით, შუა სარტყელი – ზომიერად ცივი, ნახევრად ტენიანი ჰაერით, ზედა სარტყელი – უფრო ცივი, ტენიანი ჰაერით. ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, ერუშეთის ეროვნული პარკის ჰავა, მისი მთაგორიანი ადგილმდებარეობის გამო ძალზე ცვალებადია, რაც გამოწვეულია ზღვის დონიდან სიმაღლეების და ფერდობთა ექსპოზიციების ცვალებადობით. უნდა აღინიშნოს, რომ კლიმატი სავსებით ხელსაყრელ პირობებს ქმნის ისეთი ტყემცენარეულობის განვითარებისათვის,

როგორიცაა: ნაძვი, ფიჭვი, მუხა, რცხილა და სხვა, რომლებიც ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ქმნიან საშუალო წარმადობის როგორც სუფთა, ისე შერეულ კორომებს.

მუხლი 13. კლიმატის ცვლილება

კლიმატის ცვლილების მიმდინარე პროცესი მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ბიომრავალფეროვნებასა და ჰაბიტატების მდგომარეობაზე, სახეობების გავრცელებასა და გამრავლების უნარზე. კლიმატის ცვლილება ხშირ შემთხვევაში განაპირობებს მავნებელი მწერების რიცხოვნობის ზრდას, ინვაზიური სახეობების ფართო გავრცელებას, იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი, ენდემური და რელიქტური სახეობების რიცხოვნობის და მათი ჰაბიტატების შემცირებას და სხვა. დაცული ტერიტორიები უზრუნველყოფენ მნიშვნელოვანი ეკოსისტემური სერვისების შენარჩუნებასა და განვითარებას, მათ შორის განსაკუთრებით დიდი როლი ეკისრებათ ტყის მერქნული და არამერქნული პროდუქტების თუ წყლის რესურსების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. ჯანსაღი ეკოსისტემების არსებობა ხელს უწყობს სათბურის გაზების ემისიების შემცირებას და ნახშირბადის მნიშვნელოვანი მარაგის უზრუნველყოფას. დაცულ ტერიტორიები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ კლიმატის ცვლილებებით გამოწვეული რისკებისა და, ასევე, ბუნებრივი კატასტროფებისა და მათი შედეგების შემცირების საკითხში.

მუხლი 14. ლანდშაფტები და ჰაბიტატები

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია ზღვის დონიდან 900-2500 მეტრს არ აღემატება. ჰიფსომეტრიულად ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია შიდამთიან ლანდშაფტებს ეკუთვნის, რომელიც ძირითადად საშუალო სიმაღლის მთებს უჭირავს, თუმცა ტერიტორიის ნაწილი მთისწინების ზონის ლანდშაფტებშია მოქცეული, ნაწილი კი მაღალმთიან ლანდშაფტებში გადადის.

2. ერუშეთის ეროვნული პარკის მერქნიანი მცენარეებით დაფარული ფართობი 7640 ჰექტარია, რაც მთელი (11407 ჰა) ტერიტორიის 66%-ს შეადგენს. გარდა ტყეებისა ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია უროიანი სტეპების ლანდშაფტები 900-1300 მეტრზე და სუბალპური ლანდშაფტები 1850-2400 მეტრზე და ალპური მდელოების ლანდშაფტები 2400-2900 მეტრზე.

3. ერუშეთის ეროვნული პარკის მერქნიანი მცენარეებით დაფარული ფართობები წარმოდგენილია 900-2400 მეტრამდე, სადაც გვხვდება გაბატონებული სახეობების მიხედვით ფოთლოვანი, შერეულფოთლოვანი, წიწვოვანი და სუბალპური ტყის შემდეგი ტიპის ჰაბიტატები:

ა) არყნარები ნაირბალახოვან, მკვდარსაფრიან, სუბალპურნაირბალახოვან, დეკიან და წივანიანი ტყის ტიპები;

ბ) ვერხვნარები ნაირბალახოვან, მკვდარსაფრიან, სუბალპურნაირბალახოვან და წივანიანი ტყის ტიპები;

გ) მაღალმთის მუხის მუხნარები ნაირბალახოვან, მკვდარსაფრიან, სუბალპურნაირბალახოვანი ტყის ტიპები;

დ) ქართული მუხის მუხნარები ნაირბალახოვან, მკვდარსაფრიან, ჩიტისთვალთან და წივანიანი ტიპები;

ე) ნამეხნარები ნაირბალახოვან, მკვდარსაფრიან, სუბალპურნაირბალახოვან, თხილის, ხავსიან, ხორბლოვან და წივანიანი ტყის ტიპები;

ვ) რცხილნარები ნაირბალახოვან, მკვდარსაფრიან, თხილისა და ჩადუნიანი ტყის ტიპები;

ზ) უხრავიანები ნაირბალახოვანი ტყის ტიპები;

თ) ფიჭვნარები ნაირბალახოვან, მკვდარსაფრიან, სუბალპურნაირბალახოვან, წივანიანი და ხავსის ტყის ტიპები;

ი) წიფლნარი მკვდარსაფრიალი ტყის ტიპები;

კ) ჭნავიანი ნაირბალახოვანი ტყის ტიპები;

ლ) მდგნალიანი ნაირბალახოვანი და სუბალპურნაირბალახოვანი ტყის ტიპები.

4. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გაბატონებული მერქნიანი სახეობების მიხედვით ძირითადად წარმოდგენილია ბორეალური ტყეებისთვის დამახასიათებელი ფიჭვნარი (2756.7 ჰა), არყნარი (2581 ჰა), ნაძვნარი (1221,1 ჰა) ტყის ჰაბიტატები.

5. იშვიათი ტყის ტიპებიდან, რომელთა ფართობი გაბატონებული სახეობების მიხედვით 10 ჰექტარზე ნაკლებია, წარმოდგენილია უხრავის (8,7 ჰა) ტყის ტიპი, წიფლის (1,3 ჰა) ტყის ტიპი და ჭნავის (9,9 ჰა) ტყის ტიპი.

მუხლი 15. ზურმუხტის ტერიტორია

1. ერუშეთის ეროვნულ პარკში არსებული ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ კონვენციით დაცული სახეობების და ჰაბიტატების და მათ შორის, იშვიათი მცენარეთა თანასაზოგადოების ტიპებია წარმოდგენილი. საიტი საქართველოს ზურმუხტის ტერიტორიების ქსელის ნაწილს წარმოადგენს, კოდით: (GE0000066). ქვემოთ წარმოდგენილ რუკაზე (დანართი №6) ნაჩვენებია საქართველოში ზურმუხტის ქსელის დამტკიცებული ტერიტორიები, ერუშეთის ჩათვლით.

2. ერუშეთის ზურმუხტის ტერიტორია ემთხვევა ერუშეთის ეროვნული პარკის საზღვრებს.

3. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეები (ფოთლოვანი, შერეული და წიწვოვანი) ქმნიან ლანდშაფტების, ეკოსისტემებისა და ჰაბიტატების ძირითად ღირებულებებს. ტერიტორიაზე გვხვდება ნაძვის (*Picea*) და ფიჭვის (*Pinus*) წმინდა ტყის მასივების ერთ-ერთი დიდი გავრცელება მცირე კავკასიონის ეკორეგიონში, რომელიც გავრცელებულია ზღვის დონიდან 1,200 – 2,200 მ-ის ფარგლებში. ეროვნული პარკის ჩრდილოეთ (ახალ) ნაწილში იზრდება სოჭის (*Abies Nordmanniana*) და აღმოსავლეთის ნაძვის (*Picea orientalis*) წიწვოვანი ტყეები და ვრცელდება ზღვის დონიდან დაახლოებით 1,800 მ-ზე. დაბალი ტყეები ქართული მუხით (*Quercus iberica*), ფიჭვით (*Pinus sosnowskyi* = *Pinus Kochiana*) და გვალვაგამძლე ბუჩქებისა და ბალახეულობის დომინირებით უფრო დამახასიათებელია არიდული აღმოსავლეთ საქართველოსთვის.

4. სუბალპური და ალპური მდელოები, მაღალბალახეულობა და ბუჩქნარი ჰაბიტატები გვხვდება ტერიტორიის დაახლოებით 20%-ზე. ისინი იწყება არყის (*Betula litwinowii*) რაყებით და დეკას (*Rhododendron caucasicum*) ხშირი ბუჩქებით. სუბალპური მაღალბალახეულობა და სუბალპური მდელოები თანამიმდევრულად მიყვებიან ერთმანეთს. ალპური მდელოები გვხვდება დიდ ფართობზე, დაახლოებით 2,200 მ-ზე ზღვის დონიდან ზევით.

5. ანთროპოგენული ჩარევა ველურ ბუნებაში პრაქტიკულად ყველა შემთხვევაში იწვევს გარკვეული დოზით უარყოფით პირდაპირ ან/და ირიბ ზემოქმედებას, როგორც ჰაბიტატებისთვის, ასევე ფლორის და ფაუნის წარმომადგენლებისთვის. უმნიშვნელოვანესია, რომ დაგეგმილი სამეურნეო ღონისძიებებისა და ბუნებრივი რესურსების სარგებლობის განხორციელების შემთხვევაში, არ მოხდეს ერუშეთის ზურმუხტის ტერიტორიის საკონსერვაციო ღირებულებების შესუსტება და უარყოფითი ზეგავლენა ტერიტორიის იმ უნიკალურ მახასიათებლებზე, რის გამოც აქ წარმოდგენილ ჰაბიტატებსა და სახეობებს მიენიჭა დაცული ტერიტორიის და უნდა მიენიჭოს ზურმუხტის ტერიტორიის სტატუსი.

6. ერუშეთის ზურმუხტის ტერიტორიას განაპირობებს ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეებში არსებული ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ კონვენციით დაცული ჰაბიტატებისა და მათ შორის, იშვიათ მცენარეთა თანასაზოგადოების ტიპები. ერუშეთის ზურმუხტის ტერიტორიის შექმნის უმთავრეს მიზეზს ამ ტერიტორიაზე არსებული, ბერნის

კონვენციის კომიტეტის რეზოლუცია №4 დაცული ჰაბიტატების და რეზოლუცია №6 დაცული სახეობების სიუხვე წარმოადგენს.

7. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეების ზურმუხტის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ ბერნის კონვენციის მე-4 რეზოლუციით დაცული შემდეგი ჰაბიტატები, კერძოდ:

ა) E1.2 – მრავალწლოვან ბალახოვან მცენარეთა საფარი კირქვიანებზე და სტეპი ფუძე სუბსტრატებზე;

ბ) E3.4 – ნოტიო ან სველი ეუტროფული და მეზოტროფული ბალახოვანი ცენოზები;

გ) F2.22 – მარადმწვანე აღპური და სუბაღპური ბუჩქები (ბუჩქნარი);

დ) F7 – ეკლიანი ხმელთაშუაზღვისპირული ფრიგანა, ბალიშა მცენარეული საფარი და სანაპირი კლდეთა სხვა მსგავსი მცენარეულობა;

ე) G1.12 – ბორეო-აღპური ჭალის პარკული ტყეები;

ვ) G1.A1 – მუხის-იფნის-რცხილის ტყე ეოტროფულ და მეზოფილურ ნიადაგებზე;

ზ) G3.17 – ბალკანურ-პონტოური სოჭნარები;

თ) G3.1H – აღმოსავლური ნაძვის ტყეები;

ი) G3.4E – ევროპული ფიჭვის (*Pinus sylvestris*) პონტურ-კავკასიური ტყეები;

კ) G1.12 -ბორეო-აღპური ჭალის პარკული ტყეები;

8. აღნიშნული ტყეებში წარმოდგენილია არყის ტყეები, რომლებიც გაერთიანებული არიან დეკის (102 ჰა), სუბაღპურ ნაირბალახოვანი (1219,6 ჰა), ნაირბალახოვანი, მკვდარსაფრიანი და წივანიან ტყის ტიპებში, რომელთა საერთო ფართობი წარმოდგენილია 2581 ჰექტარზე, მათ შორის ყველაზე იშვიათ ტყის ტიპს წარმოადგენს არყნარი მკვდარსაფრიანი ტყის ტიპი 14,4 ჰა-ზე და არყნარი წივანის ტყის ტიპი 0,9 ჰექტარზე. აღნიშნულ ჰაბიტატში წარმოდგენილია ვერხვის სუბაღპურ ნაირბალახოვანი ტყეები 4,6 ჰექტარზე და ჭნავის ტყე ნაირბალახოვანი 9,9 ჰექტარზე. მაღალმთის პარკულ ტყეებში წარმოდგენილია მაღალმთის მუხის სუბაღპურნაირბალახოვანი ტყის ტიპით 4,4 ჰექტარზე და მკვდარსაფრიანი ტყის ტიპი 9,2 ჰექტარზე. მაღალმთის მუხის ყველაზე იშვიათი ტყის ტიპი სუბაღპურნაირბალახოვანი ტიპის სახით წარმოდგენილია 4,4 ჰა-ზე. აღნიშნულ ჰაბიტატში ნაძვნარი სუბაღპურ ნაირბალახოვანი ტიპით წარმოდგენილია 20,4 ჰა-ზე, ხოლო ნაძვნარი დეკის ქვეტყით არ არის წარმოდგენილი. ფიჭვნარები სუბაღპურ ნაირბალახოვანი ტიპით წარმოდგენილია 164,3 ჰექტარზე.

9. G3.1H აღმოსავლური ნაძვის ტყეები. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეები ნაძვის გაბატონებით წარმოდგენილია 1201,7 ჰექტარზე. ყველაზე მეტი ნაძვნარები ნაირბალახოვან ტყის ტიპზე წარმოდგენილია 659,4 ჰექტარზე. ნაძვნარები ხავსის ტყის ტიპით წარმოდგენილია 450,5 ჰექტარზე. ნაძვნარები მკვდარსაფრიანი ტყის ტიპით წარმოდგენილია 66,3 ჰა-ზე, ხოლო ველური ხორბლის ტყის ტიპით – 18,4 ჰა-ზე, წივანიანი ტყის ტიპით – 6,4 ჰა-ზე და ყველაზე იშვიათი ტიპის ნაძვნარები წარმოდგენილია თხილის ტყის ტიპით 0,7 ჰექტარზე.

10. G3.4E ევროპული ფიჭვის (*Pinus sylvestris*) – პონტურ-კავკასიური ტყეები კავკასიური ფიჭვის გაბატონებით წარმოდგენილია 2592,4 ჰექტარზე. ყველაზე მეტი ფიჭვნარი ნაირბალახოვან ტყის ტიპზე წარმოდგენილია 2187,3 ჰექტარზე. იშვიათი ტიპის ყველაზე ცოტა ფიჭვნარი წარმოდგენილია მკვდარსაფრიანი ტყის ტიპის ფიჭვნარ ტყეებში 129,3 ჰექტარზე. შემდგომ მოდის ფიჭვნარები წივანის ტყის ტიპზე 137,2 ჰექტარზე და ხავსიანი ტიპის ფიჭვნარი ტყე 138,6 ჰექტარზე.

11. G1.A1 მუხის-იფნის-რცხილის ტყე ეოტროფულ და მეზოფილურ ნიადაგებზე. ეროვნული პარკის ტყეები ქართული მუხის გაბატონებით წარმოდგენილია 411,4 ჰექტარზე. ყველაზე მეტი მუხნარი ნაირბალახოვან ტყის ტიპზე წარმოდგენილია 340,1 ჰექტარზე. იშვიათი ტიპის ყველაზე ცოტა ქართული მუხნარი ტყე წარმოდგენილია ჩიტისთვალის ტყის ტიპის ტყეებში 2,0 ჰექტარზე და ქართული მუხის წივანის ტყის ტიპის ტყეები 22,8 ჰა-ზე და მკვდარსაფრიანი ტყის ტიპით-46,5 ჰა-

ზე. აღნიშნულ ჰაბიტატში ასევე წარმოდგენილია მაღალმთის მუხის ტყე ნაირბალახოვანი ტყის ტიპით 238,4 ჰა-ზე და მკვდარსაფრიალი ტყის ტიპით 9,2 ჰა-ზე. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეები რცხილის გაბატონებით წარმოდგენილია 119,5 ჰექტარზე. ყველაზე მეტი რცხილნარი ნაირბალახოვანი ტყის ტიპზე წარმოდგენილია 107,2 ჰექტარზე. იშვიათი ტიპის ყველაზე ცოტა რცხილის ტყე წარმოდგენილია ჩადუნის ტყის ტიპის ტყეებში 1,1 ჰექტარზე და თხილის ტიპის ტყეები 4,2 ჰექტარზე. რცხილის ტყეები მკვდარსაფრიალი ტყის ტიპით წარმოდგენილია 7,0 ჰექტარზე.

12. ერუშეთის ეროვნული პარკის G1.A1 მუხის-ივნის-რცხილის ტყის ჰაბიტატში ივნით გაბატონებული ტყის კორომები არ არის წარმოდგენილი, თუმცა მუხნარ და რცხილნარ კორომების შემადგენლობაში ივნის ხეები გვხვდება როგორც შემადგენლობაში, ისე ერთეული ხეების სახით.

13. ერუშეთის ზურმუხტის ტერიტორიაზე, ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეებში, საქართველოს წითელი ნუსხით დაცული მერქნიანი მცენარეებით გაბატონებული კორომები გვხვდება შემდეგი სახეობებით: მაღალმთის მუხის კორომი 252,0 ჰექტარზე და უხრავის კორომები 8,7 ჰექტარზე. ზემოაღნიშნულ ჰაბიტატებში ტყეების მონიტორინგი უნდა ჩატარდეს პირველ რიგში იშვიათი ტყის ტიპებით წარმოდგენილ ტყეებში, რათა დროულად იქნეს გამოვლენილი და აღმოფხვრილი ყველა ის შემაწუხებელი ფაქტორი, რაც გამოიწვევს აღნიშნული იშვიათი ტყის მცენარეთა თანასაზოგადოების სახის შეცვლას. გასათვალისწინებელია მისი ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელობა, როგორც ტრანსსასაზღვრო ტერიტორია და ბორეალური ტყეებისთვის დამახასიათებელი კავკასიის უკიდურეს სამხრეთ ნაწილში წარმოდგენილი საიტი, რომელიც გლობალური კლიმატის ცვლილებების ფონზე განსაკუთრებულად მოწყვლად ტერიტორიას წარმოადგენს.

მუხლი 16. ბიომრავალფეროვნება

1. ფლორა:

ა) სამცხე-ჯავახეთიდან აღრიცხულია 1652 სახეობა, 561 გვარი და 131 ოჯახი. აქედან, სამცხე-ჯავახეთისთვის საერთოა 843 სახეობა, საკუთრივ მესხეთზე მოდის 481 სახეობა, ხოლო ჯავახეთზე-336 სახეობა. საკუთრივ მაღალმთის ფლორის (ზ.დ. 1700 მ-ზე ზემოთ) სიმდიდრე შეადგენს 668 სახეობას;

ბ) ერუშეთის ეროვნული პარკის ბიომრავალფეროვნების გამორჩეულობას განსაზღვრავს მისი მდებარეობა, რადგან იგი 3 ბიოგეოგრაფიული რაიონის საზღვარზე მდებარეობს: კოლხეთის ტენიანი მთების, მცირე კავკასიონის ზომიერი ცენტრალური ნაწილის და ჯავახეთის კონტინენტურ ზეგანს შორის. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებულია უნიკალურ სახეობათა შემადგენლობის მქონე ტყეები, ბუჩქნარები და ბალახეული თანასაზოგადოებები, რომელთა შემადგენლობაში სამივე აღნიშნული ბიოგეოგრაფიული ერთეულის ელემენტი მონაწილეობს; ასეთია: სამხრეთ კავკასიური ტიპის ნამდნარები (*Piceeta*) და ნამდნარ-სოჭნარები (*Piceeta-Abieta*);

გ) ერუშეთის ეროვნული პარკის მთავარი სიმდიდრე ტყეა (ტერიტორიის 68% დაფარულია ტყით). აქ დაცულია კავკასიის შერეული ტყეების ხელუხლებელი მონაკვეთების დიდი ფართობები; გვხვდება უნიკალური, რელიქტური კოლხური ტყეების ფრაგმენტები. პარკის დაახლოებით მეოთხედი სუბალპურ და ალპურ მდელოებს, ასევე, დეკიან არყნარებს (რელიქტური კავკასიური როდოდენდრონის არყნარებს) უჭირავს. ამასთან, აქ არის თავმოყრილი წმინდა ნამდნარების (*Piceeta*) და ფიჭვნარების (*Piceeta*) მასივები, რომლებიც ზღვის დონიდან 1500-2200 მ-ის ფარგლებშია გავრცელებული. ყველა ტყის შემქმნელი წიწვოვანი კავკასიის ენდემია: აღმოსავლური ნამძი (*Picea orientalis* L. Peterm.), კავკასიური სოჭი (*Abies Nordmanniana* (Steud.) Spach) და კავკასიური ფიჭვი (*Picea sosnowskyi* Nakai). ფართოფოთლოვანებიდან ქვედა სარტყლებში კლდის მუხა (*Quercus*

petraea = Sy^{Nº}.) ქართული მუხა (*Quercus iberica* Stev^{Nº} ex M. Bieb.) და რცხილა ჭარბობს (*Carpinus caucasica* Grossh.), ზედა სარტყლებში – არყი მეჭეჭიანი (*Betula pendula* Roth.). ეს სახეობები სხვადასხვა სარტყლებსა და ჰაბიტატებში მრავალგვარ კომბინაციებს ქმნიან;

დ) საქართველოს „წითელი ნუსხით“ დაცული ხე-მცენარეთა სახეობებიდან გვხვდება მაღალმთის მუხის (*Quercus macranthera* Fisch et Mey) წმინდა და შერეული კორომები, კორომების შემადგენლობაში უხრავი (*Ostrya carpinifolia* Scop.), უთხოვარი (*Taxus baccata* L.). ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ასევე გვხვდება საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი ხე-მცენარეები – პატარა თელადუმა (*Ulmus minor* Mill.) და კაკალი (*Juglans regia* L.);

ე) ერუშეთის ეროვნული პარკი აღმოსავლეთის ნაძვის (*Picea orientalis* L. Peterm.) გავრცელების უკიდურესი სამხრეთ-აღმოსავლეთი საზღვარია; თითქმის იგივე ითქმის სუბალპურ არყნარებსა და დეკიანზე, ასევე, ორიგინალური სახეობრივი კომპოზიციით გამოირჩევიან მუხნარების, წიფლნარების და ფიჭვნარების თანასაზოგადოებები. ტყეები საკმაოდ დიდ ფართობზეა გავრცელებული. გამოიყოფა მთის შუა, ზედა და სუბალპური ტყეების სარტყელი;

ვ) ზღვის დონიდან 900-1500 მეტრამდე ფართოფოთლოვანი ტყის სარტყელში წარმოდგენილია ქართული მუხის (*Quercus iberica* Stev^{Nº} ex M. Bieb.), მაღალმთის მუხის (*Quercus macranthera* Fisch et Mey), რცხილის (*Carpinus caucasica* Grossh.), უხრავის (*Ostrya carpinifolia* Scop.), თელას (*Ulmus minor* Mill.) და ფიჭვის (*Pinus sosnowskiy Nakai*) ტყის კორომები;

ზ) ზღვის დონიდან 1200-2000 მ-ზე გვხვდება წიფლნარ-მუხნარ-რცხილნარი, მაღალმთის მუხნარი საკმაოდ დიდ ფართობებზე და მუქწიწვიანი ნაძვის და ფიჭვის ტყის კორომები. იშვიათად თანამონაწილეობს სოჭი (*Abies Nordmanniana* (Stev^{Nº}) Spach.). მესხეთში წიფლის ტყეები ქმნის ცალკეულ ცენოზებს, ძირითადად რცხილასთან (*Carpinus caucasica* Grossh.) და მუხებთან: კლდის=ქართული (*Quercus petraea*=*Q. iberica* Stev^{Nº} ex M. Bieb) და მაღალმთის მუხასთან (*Quercus macranthera* Fisch et Mey) ერთად;

თ) ზღვის დონიდან 2000-2400 მ-ზე ტყეებს ქმნის მეჩხერი და ტანბრეცილი არყნარი (*Betula litwinowii* Doluch., *Betula pendula* Roth.), მაღალმთის მუხა (*Quercus macranthera* Fisch et Mey) და შერეული წიფლნარი (*Fagus orientalis* Lipsky.). ამავე სარტყელში ფრაგმენტულად გაბნეულია ცირცელი (*Sorbus caucasica* Kom.) და ფიჭვი (*Pinus kochiana* - Sy^{Nº}. *Pinus Sosnowskyi Nakai*).

უხრავის ტყე (*Ostrya carpinifolia* Scop.) გვხვდება მესხეთის აღმოსავლეთ და სამხრეთ აღმოსავლეთ ნაწილში ახალციხის ქვაბულამდე. მისი გავრცელების ოპტიმუმა ტყის ზონის შუა სარტყელი და საკმაოდ დიდ კორომებს ქმნის ახალციხის ტყეებსა და ურაველის ხეობაში (შეთეკაური, ჭელიძე, 2016);

ი) ერუშეთის ეროვნული პარკის მცენარეულობის მრავალფეროვნებას, ასევე, ქმნის მაღალმთის ნაირგვარი მდელოები და მდელოსებრი სტეპები. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე კარგადაა გამოხატული შემდეგი სარტყლები;

კ) უროიანი სტეპების, მთის ქსეროფიტების (900-1300მ) და ფართოფოთლოვანი ტყის (1300-1900მ) სარტყელი;

ლ) სუბალპური სარტყელი (1850- 2400(2500 მ) არყნარებით (*Betula litwinowii* Doluch.), ჭნავით (*Sorbus caucasica* Kom.), მდგნალით (*Salix caprea* L.), მაღალმთის მუხნარებით (*Quercus macranthera* Fisch et Mey), ნაძვნარებითა (*Picea orientalis* L. Peterm) და სუბალპური მდელოებით;

მ) ალპური სარტყელი (2500-2950 მ) მაღალმთის მდელოების სხვადასხვა ვარიანტით მარცვლოვან-ნაირბალახოვანი, მარმუჭიანი (*Alchemilla erythropoda*), მიგვიანი (*Nardus stricta*) და ალპური ხალებით (*Campanula aucheri*, *Carum caucasicum*);

ნ) კავკასიური ტყე-მცენარეულობის ოლქებად და ვერტიკალური დოყოფის მიხედვით ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეები განლაგებულია ერთ ზონაში – სამცხე-ჯავახეთის ოლქში.

2. ფაუნა:

- ა) ერუშეთის მთიანეთზე დღეისთვის ვხვდებით 16 სახეობის თევზს, 5 სახეობის ამფიბიას, 15 სახეობის ქვეწარმავალს, 108 სახეობის ფრინველსა და 45 სახეობის ძუძუმწოვარს;
- ბ) ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე შენარჩუნებულია იშვიათი თუ გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი, მსხვილი ძუძუმწოვრების და ფრინველების ისეთი სახეობები და ქვესახეობები, როგორიცაა: მურა დათვი (*Ursus arctos* *LiN^oN^oaeus*, 1758), ფოცხვერი (*LyN^ox lyN^ox* *LiN^oN^oaeus*, 1758), არჩვი (*Rupicapra rupicapra* *LiN^oN^oaeus*, 1758), ევროპული მაჩქათელა (*Barbastella barbastellus* Schreber, 1774), გიგანტური მელამურა (*Nyctalus lasiopterus* Schreber, 1780); კავკასიური ციყვი (*Sciurus a^omalus* *Guldestaedt*, 1758), წავი (*Lutra lutra* *LiN^oN^oaeus*, 1758), თეთრკუდა არწივი (*Haliaeetus albicilla* *LiN^oN^oaeus*, 1758), სვავი (*Aegypius monachus* *LiN^oN^oaeus*, 1758), მთის არწივი (*Aquila chrysaetus* *LiN^oN^oaeus*, 1758), ქორცქეცია (*Accipiter brevipes* Severtzov, 1850), ველის კაკაჩა (*Buteo rufinus* Cretschmar, 1829), კასპიური შურთხი (*Tetraogallus caspius* Gmelin, 1784), კავკასიური როჭო (*Tetrao mlokosiewiczi* Taczanowski, 1875) და სხვ. ტყეში ასევე ბინადრობს: გარეული ღორი (*Sus scrofa* *LiN^oN^oaeus*, 1758), შველი (*Capreolus capreolus* *LiN^oN^oaeus*, 1758), მგელი (*Canis lupus* *LiN^oN^oaeus*, 1758), ტყის კატა (*Felis silvestris* *LiN^oN^oaeus*, 1758); ეროვნულ პარკში აღრიცხულია ღამურების არაერთი სახეობა. მთის მდინარეებში შენარჩუნებულია მდინარის კალმახის (*Salmo fario trutta* *LiN^oN^oaeus*, 1758) მრავალრიცხოვანი პოპულაცია;
- გ) ერუშეთის ეროვნული პარკის ფაუნიდან აღსანიშნავია „წითელი ნუსხის“ შემდეგი სახეობები: ფოცხვერი (*LyN^ox lyN^ox* *LiN^oN^oaeus*, 1758), მურა დათვი (*Ursus arctos* *LiN^oN^oaeus*, 1758); კავკასიური ციყვი (*Sciurus a^omalus* *Guldestaedt*, 1758); წავი (*Lutra lutra* *LiN^oN^oaeus*, 1758); არჩვი (*Rupicapra rupicapra* *LiN^oN^oaeus*, 1758); ბეკობის არწივი (*Aquila heliaca* Savigny, 1809), მთის არწივი (*Aquila chrysaetos* *LiN^oN^oaeus*, 1758), ბატკანძერი (*Gypaetus barbatus* *LiN^oN^oaeus*, 1758), ორბი (*Gyps fulvus* Hablizl, 1783), ფასკუნჯი (*Neophron percnopterus* *LiN^oN^oaeus*, 1758); კავკასიური როჭო (*Tetrao=Lyrrus mlokosiewiczi* Taczanowski, 1875), რომელიც კავკასიის ენდემური სახეობაა, ნაკადულის კალმახი (*Salmo trutta fario* *LiN^oN^oaeus*, 1758), დარევსკის გველგესლა (*Vipera drevskii* Nikolsky, 1909), რომელიც, ასევე კავკასიის ენდემური სახეობაა, ევროპული მაჩქათელა (*Barbastella barbastellus* Schreber, 1774), ნერინგის ბრუცა (*Nesospalax nehrii* SatuNi, 1898), ნაცრისფერი ზაზუნელა (*Cricetulus migratorius* Pallas, 1773), ამიერკავკასიური ზაზუნა (*Mesocricetus brandti* Nehring, 1898), ჭრელტყავა (*Vormela peregrina* *Guldestaedt*, 1758).

მუხლი 17. მიწათსაკუთრება, მიწათსარგებლობა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა

1. მიწათსარგებლობის ფორმები რეგულირდება „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის და „დაცული ტერიტორიების უძრავი ქონების სარგებლობაში გადაცემისა და სპეციალური დანიშნულებით სარგებლობის წესის განსაზღვრის თაობაზე“ 2022 წლის 10 მაისის საქართველოს მთავრობის №235 დადგენილების შესაბამისად.
2. ეროვნულ პარკში დაშვებულია მიწათსარგებლობა, იგი იყოფა ცალკეულ ზონებად, რომლებიც განსაზღვრავს პარკის ცალკეულ ტერიტორიებზე მიწათსარგებლობასთან დაკავშირებულ წესებსა და შეზღუდვებს. მიწათსარგებლობა შესაბამისობაშია ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) II კატეგორიასთან, სადაც დაშვებულია მანიპულაციური და არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა, ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობა, ეკოტურიზმი, აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი სარგებლობა ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში.
3. ერუშეთის ეროვნულ პარკში არსებული ტერიტორია სახელმწიფო საკუთრებას წარმოადგენს. დაცულ ტერიტორიაზე გადის შინაური პირუტყვის გადაადგილების მარშრუტები. ხორციელდება არამერქნული ტყის პროდუქტების (კენკრა, სოკო) ტრადიციული სარგებლობა.

4. ერუშეთის ეროვნული პარკის დაარსებამდე მრავალი წლის განმავლობაში, დაცული ტერიტორიების ტყის მასივები ადგილობრივი მოსახლეობისათვის წარმოადგენდა ხის მერქნული რესურსით სარგებლობის წყაროს. დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ არსებულ სოფლებში მოსახლე ოჯახები ჯერ კიდევ დამოკიდებულნი არიან შემაზე როგორც სათბობად, ასევე საკვების მოსამზადებლად.
5. ერუშეთის ეროვნული პარკის სუბალპურ მდელოებს საუკუნეების განმავლობაში იყენებდნენ საქონლისათვის საზაფხულო საძოვრებად. პარკის შიგნით საქონლის მოვება ეროვნული პარკის მიმდებარედ მცხოვრები ბევრი ოჯახისათვის საარსებო წყაროა. იმის გამო, რომ ეროვნულ პარკში საქონლის მოვება წარმოადგენს ტრადიციულ საქმიანობას, ეროვნული პარკის დაარსების შემდგომ, ალპურ ზონაში ზოგიერთი ტერიტორია მოქცეულ იქნა ტრადიციული გამოყენების ზონაში შესაბამისი მდგრადი სარგებლობის პირობებით.
6. არსებული ტყეები და საძოვრები მოსახლეობას უზრუნველყოფს სამკურნალო და პროფილაქტიკური თვისებების მქონე მცენარეებით, რომელთაც მიმდებარე სოფლის მოსახლეობა იყენებს ტრადიციული წამლების მოსამზადებლად. ასევე, სოფლის მოსახლეობა საკვებად იყენებს ხილს, კაკალნაყოფიანებს და სოკოს, რომელიც გვხვდება ერუშეთის ეროვნული პარკის ფარგლებში.

მუხლი 18. ტრადიციული საქმიანობა

1. ერუშეთის ეროვნული პარკი გარშემორტყმულია ახალციხის მუნიციპალიტეტებში შემავალი სოფლებით. მოსახლეობა ოდითგანვე დაკავებული იყო მესაქონლეობით, მებაღეობით, მევენახეობით, მეღვინეობით, ასევე მეფუტკრეობით. დიდი ყურადღება ექცევა აკვაკულტურების განვითარებას და კერძოდ ტბის კალმახის მოშენებას.
2. გარკვეული ადგილი უკავია მევენახეობას და მეღვინეობას, ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორიებზე არსებული კლიმატი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ვაზის ადგილობრივი ჯიშების ზრდა-განვითარებაში, ახალციხის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე დიდ ყურადღებას უთმობენ ადგილობრივი ჯიშის ხეხილისა და ვაზის გაშენებას ტერასებზე რაც თვითმყოფად ტრადიციულ ხიბლს მატებს აგროეკოსისტემებს.
3. სოფლის მეურნეობის დარგებიდან განვითარებულია: მესაქონლეობა, მეფრინველეობა, მევენახეობა, მებოსტნეობა, მეფუტკრეობა. ბოლო პერიოდში დაიწყო ლოკოკინების კულტურების გაშენება.
4. დიდი ყურადღება ექცევა ადგილობრივი ჯიშის ხორბლის კულტურების გაშენებას. რეგიონში შემორჩენილია კულტურული მცენარეების აბორიგენული ჯიშები და მათი ველური წინაპრები. ესენია: კავკასიური რბილი ხორბალი (*Tritium aestivum*), წითელი დოლის პური (*Tritium ferrugineum*), დიკა (*T. carthlicum*), ჯავახური დიკას ორი სახესხვაობა – წითელთავთავიანი (*T. carthlicum var. rubiginosum*, *T. carthlicum var. stramineum*) და თეთრთავთავიანი, მრავალმწკრივიანი ქერი (*Hordeum vulgare*, *H. districhum*), ორმწკრივიანი ქერი, მთის ველური ჭვავის სამი ქვესახეობა, ფეტვი (*Panicum miliceum*), სელი (*Linum usitatissimum*), ბარდა (*Pisum sativum*), მუხუდო (*Cicer arietinum*), ოსპი (*Lens culinaris*), ულუმბო (*Trigonella coerulea*); ვაზის ჯიშები: ახალციხური თეთრი, მესხური მწვანე, მესხური ხარისთვალა, მესხური შავი, თამარის ყურძენი, შავი ჩიტისკვერცხა; ვაშლისა და მსხლის მრავალი ჯიშო და სხვა. აგრობიომრავალფეროვნებიდან აღსანიშნავია ჯავახური ბატი, რომელიც სავარაუდოდ ამ მხარეში მოზინადრე გარეული ნაცარა ბატისგან შეიძლება იყოს გამოყვანილი. აღსანიშნავია, რომ ბატის ხორცისგან ამზადებენ ტრადიციულ ბატის ხინკალს. დიდი ყურადღება ექცევა აკვაკულტურების განვითარებას და, კერძოდ, ტბის კალმახის მოშენებას.

მუხლი 19. სოციო-ეკონომიკური მახასიათებლები

1. ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარების ძირითად მიმართულებებს წარმოადგენს: სოფლის მეურნეობა, ტურიზმი, მრეწველობა და ვაჭრობის სფეროები. კულტურული მემკვიდრეობისა და ეთნოგრაფიული ძეგლების მრავალფეროვნება მნიშვნელოვან საფუძველს ქმნის ვიზიტორთა მოზიდვისათვის. მუნიციპალიტეტს მაღალი პოტენციალი გააჩნია ღვინის ტურიზმის განვითარების მიმართულებით. ბოლო წლებში აქტიურად დაიწყო მევენახეობის და მეღვინეობის ტრადიციული მეთოდების გამოყენება. მოსახლეობა აქტიურად ეწევა საოჯახო სასტუმროს ტიპის მომსახურებას, ასევე, ახორციელებს ეგზოტიკური ტრადიციული საკვებით უზრუნველყოფას და ტრადიციული კერძების მომზადებას, რაც საქართველოს სხვა რეგიონებში იშვიათობას წარმოადგენს.
2. სოფლის მეურნეობის დარგებიდან განვითარებულია: მესაქონლეობა, მეფრინველეობა, მევენახეობა, მებოსტნეობა, მეფუტკრეობა. დიდი ყურადღება ექცევა ადგილობრივი ჯიშის ხორბლის კულტურების გაშენებას. ბოლო პერიოდში დაიწყო ლოკოკინების კულტურების გაშენება, აგრეთვე, აკვაკულტურის განვითარება, კერძოდ, ტბის კალმახის მოშენება.

მუხლი 20. სამეცნიერო მნიშვნელობა და პოტენციალი

1. დაცული ტერიტორიები საქართველოში სამეცნიერო კვლევების წარმოების მნიშვნელოვანი ბაზაა. მას აქვს ბოტანიკური, სატყეო და ზოოლოგიური კვლევების დიდი პოტენციალი.
2. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე სახეობების აღრიცხვას და მათი პოპულაციების მდგომარეობის შეფასებასთან ერთად, ყოველწლიურად მიმდინარეობს ფიტოპათოლოგიური კვლევები.
3. მონიტორინგის შედეგად შეგროვილი ინფორმაცია არსებული ბიომრავალფეროვნების, სახეობების რიცხოვნობისა და მათი ჰაბიტატების, საქართველოს „წითელი ნუსხის“ და ენდემური სახეობების შესახებ გროვდება და წარმოდგენილია როგორც „ბუნების მატთანში“, ასევე კვარტალურ და წლიურ ანგარიშებში, რომლებიც იგზავნება სააგენტოში.

მუხლი 21. ეკოსაგანმანათლებლო პოტენციალი

1. ერუშეთის ეროვნული პარკი მნიშვნელოვანი ბაზაა საქართველოში საზოგადოების გარემოსდაცვითი განათლებისა და ცნობიერების ამაღლების საქმიანობის განსახორციელებლად.
2. ერუშეთის ეროვნული პარკი მნიშვნელოვანი ადგილია მოსწავლეებისა და ახალგაზრდების გარემოსდაცვითი საგანმანათლებლო საქმიანობის, სხვადასხვა გაკვეთილების ჩატარებაში მონაწილეობის მიღებისთვის, ბუნებაში ქცევის წესების შესწავლისა და საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავებისთვის.
3. ეროვნული პარკი შესაძლებლობას იძლევა (კანონმდებლობით დადგენილი რეჟიმის ფარგლებში) მცენარეთა და ცხოველთა კვლევებისთვის, სასკოლო და სტუდენტური სხვადასხვა პრაქტიკისთვის.

მუხლი 22. ეკოტურისტული პოტენციალი

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის მდიდარი ბიომრავალფეროვნება და ისტორიული და კულტურული მემკვიდრეობა ქმნის ეკოტურიზმის განვითარების კარგ შესაძლებლობას.
2. ერუშეთის ეროვნულ პარკს აქვს მრავალფეროვანი ეკოტურისტული პროდუქტის განვითარების შესაძლებლობა, მათ შორის, სალაშქრო, საგანმანათლებლო, საცხენოსნო, კულტურული, ველო ტურების განვითარების პოტენციალი.
3. ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ინსტიტუციონალური განვითარება და ტურისტული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება იქნება ტრანსსასაზღვრო ურთიერთობების განვითარების კუთხით ერთ-ერთი ხელშემწყობი ფაქტორი თურქეთის რესპუბლიკასთან

ეკოტურიზმის მიმართულებით თანამშრომლობაში, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ ერუშეთის ეროვნული პარკი თურქეთის რესპუბლიკის საზღვართან მდებარე ფოცხოვოს ეროვნულ პარკს 38 კმ-იან ზოლით ესაზღვრება.

მუხლი 23. ისტორიულ-კულტურული ღირებულება

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია მდებარეობს საქართველოს ისტორიულად ცნობილ სამცხის პროვინციაში, სადაც ახალციხის მუნიციპალიტეტის ფარგლებში მრავლადაა კულტურულ-ისტორიული ადგილები, ახალციხის მუნიციპალიტეტში ბევრია სოფელი, რომელიც თავისი მდებარეობით ისტორიული მნიშვნელობისაა, ასეთებია მაგალითად: სოფ. გიორგიწმინდა, ელიაწმინდა, თისელი, ურაველი, მუსხი, კლდე და სხვა, რომლებიც დიდ როლს ასრულებდნენ ქვეყნის პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში, აქ იყო შესაბამისი თავდაცვითი ნაგებობები მტრისაგან მოსალოდნელი თავდასხმის დროს.

2. ერუშეთის ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორია მდიდარია კულტურული და არქეოლოგიური ძეგლებით. აქ გვხვდება კულტურული მემკვიდრეობის და მისი ღირებული მახასიათებლების მქონე არქიტექტურული და არქეოლოგიური ობიექტები, მათ შორის: უძველესი ნამოსახლარების, ეკლესია-მონასტრების, ციხე-სიმაგრეების ნანგრევები და არქეოლოგიური არტეფაქტები.

3. ერუშეთის ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორიაზე წარმოდგენილია მნიშვნელოვანი კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტები, მათ შორის:

ა) აგარის მონასტრის კომპლექსი – მდებარეობს ახალციხის მუნიციპალიტეტში, ურავლის ხეობაში. მოიცავს მთავარ ეკლესიას (X-XI სს), სამრეკლოს (XIII-XIV სს), სატრაპეზოს (XI-XII სს) და სხვა ნაგებობებს;

ბ) ბაიების საეკლესიო კომპლექსი – მოიცავს ნახევრად გამოქვაბულ ეკლესიას (XIII ს), ცალკემდგომ ეკლესიას (XIII ს), გვირაბს (XIII ს). კომპლექსი მდებარეობს სოფ. წყორძაში, ახალციხის მუნიციპალიტეტში;

გ) ჯაყისმანის მონასტრის კომპლექსი – მოიცავს აღდგომის ეკლესიას (ადრე და განვითარებული შუა საუკუნეები), სამრეკლოს (ადრე და განვითარებული შუა საუკუნეები), მიწისქვეშა თავშესაფრებს და სხვა ნაგებობებს. მდებარეობს ახალციხის მუნიციპალიტეტში, ნასოფლარ ჯაყისმანის ტერიტორიაზე;

დ) ერუშეთის ეროვნული პარკის მიმდებარედ კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებთან დაკავშირებით ინფორმაცია ვრცლად მოცემულია დანართ №8-ში (წყარო: საქართველოს კულტურის სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაცია).

მუხლი 24. ეკოსისტემური სერვისები

დაცულ ტერიტორიებს თავისი მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ეკოსისტემური სერვისებით უზრუნველყოფის საკითხში. ერუშეთის ეროვნულ პარკს გააჩნია შემდეგი ეკოსისტემური სერვისები:

ა) უზრუნველყოფი სერვისები მოიცავს იმ პროდუქტებს, რომლებსაც უშუალოდ ეკოსისტემა გვთავაზობს, მიუხედავად იმისა, რომ ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია სხვადასხვა რეჟიმის მქონე ზონები და მათ შორის მკაცრი დაცვის რეჟიმის ზონა, სადაც პირდაპირი ეკოსისტემური სარგებლობა აკრძალულია. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეებისა და მდელოების თაფლმსხმოიარობის გამო, ადგილობრივ მოსახლეობას განთავსებული აქვთ საფუტკრეები მოსაზღვრე ტერიტორიებზე. ფუტკრები სარგებლობენ ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეებში არსებული ბალახოვანი ყვავილებითა და მერქნიანი მცენარეებით, რისი საშუალებითაც, ერთი მხრივ, ხელს უწყობენ ტყეების გენეტიკური მდგრადობის შენარჩუნებასა და

თესლმსხმოიარობის გაზრდას, მეორე მხრივ, ადგილობრივ მოსახლეობას აწვდიან საუკეთესო ნუგბარს თავლის სახით. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეების სიღრმეში და ტყისპირებში, ძირითადად ტრადიციული გამოყენების ზონის ფარგლებში, სადაც დაშვებულია ველური ხილის შეგროვება, წარმოდგენილია დიდი რაოდენობით ხილვენკროვანი და კაკალნაყოფიანი ისეთი მერქნიანი მცენარეები, როგორიც არის: პანტა, მაჟალო, შინდი, ზღმარტლი, წითელი და შავი კუნელი, ტყემალი, ასკილი, მაყვალი, თამელი (დათვიხალა), თხილი, ჭნავი, კვრინჩხი და სხვა. აღნიშნული ველური ხილითა და კაკალნაყოფიანი ხემცენარეებით აქტიურად სარგებლობს ერუშეთის ეროვნული პარკის გარშემო მცხოვრები ადგილობრივი მოსახლეობა და ჩამოსული მოაგარაკეები. ხისა და ძირითადად მიწის სოკოს შესაგროვებლად აქტიურად სარგებლობენ როგორც ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლები, ასევე საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოსული ვიზიტორები. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიიდან ადგილობრივი მოსახლეობა სარგებლობს საშემე მერქნით, საკალათე, საწნავი და საღობი მცენარეებით, ქვევრების (ჭურების) სახეხად იყენებენ ველურ ბალს, საკვებად იყენებენ მხალეულს, რომელსაც მოიპოვებენ ტყისპირებში და მინდვრებზე ნესტიან ადგილებში, შინაური ცხოველებისთვის დამატებით საკვებად აგროვებენ მუხის რკოს. სარგებლობენ სამკურნალო მცენარეებით;

ბ) მარეგულირებელი სერვისები. მოსახლეობა სარგებლობს წყლის რესურსებით ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიის გარშემო მდებარე სოფლებში წარმოდგენილი წყაროებიდან, სადაც წყლის რაოდენობა მატულობს ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეებთან სიახლოვის მიხედვით. ეს პროცესი გამოწვეულია იმით, რომ ტყის ყოველ კვადრატულ მეტრს დაახლოებით 25-27მ² ფართობის ფოთლოვანი ზედაპირი შეესაბამება (წიგნი „ხეების იდუმალი ცხოვრება“ ავტორი გერმანელი მეტყვევე პეტერ ვოლლენბენი, 2022 წელი), სადაც რჩება წვიმის სახით მოსული ნალექების დიდი ნაწილი, რომელსაც ხეები სუნთქვისას ისევ ჰაერში აფრქვევენ, სადაც წყლის ორთქლის სახით ჰაერში გროვდება, არ იფანტება და ღრუბლის სახით გროვდება. აღნიშნული ღრუბლებიდან წვიმისა და ორთქლის სახით ატმოსფერული ნალექი ისევ მოდის ერუშეთის ეროვნული პარკის სიახლოვეს და მის შემოგარენში არსებულ სოფლებში;

გ) ტყეებში სასიცოცხლოდ აუცილებელი ჟანგბადი ფოტოსინთეზის გზით წარმოიქმნება და CO₂-ის დაშლისას გამოიყოფა. ხეები თითოეულ კვადრატულ კილომეტრზე (100 ჰა) ზაფხულის ერთ დღეში დაახლოებით 10 000 კგ ჟანგბადს წარმოქმნიან. ადამიანს კი დღის განმავლობაში დაახლოებით 1 კგ. ჟანგბადი ესაჭიროება, რაც იმას ნიშნავს, რომ 10 000 კილოგრამი ჟანგბადი წარმოადგენს 10 ათასი ადამიანისათვის საჭირო მოცულობას. აღნიშნულის შესაბამისად, ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეებიდან გამოყოფილი ჟანგბადი ზაფხულის პერიოდში ყოველდღიურად დაახლოებით 1 000 000 ადამიანის სამყოფს წარმოადგენს. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეებში დაგროვილია დიდი რაოდენობით ბიომასა, რომელიც უზრუნველყოფს ნახშირბადის მარაგის შენარჩუნებას და ჟანგბადის გამოყოფას;

დ) ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეების ნიადაგები ძირითადად მდებარეობს 26⁰ მეტი დაქანების ფერდობებზე. სადაც მთელი ტყეების 61%-ზეა წარმოდგენილი. აღნიშნულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილ ტყეებს უდიდესი ნიადაგდაცვითი ფუნქცია გააჩნიათ, სადაც მერქნიანი მცენარეები თავიანთი ფესვთა სისტემით ბაღესავით ეკვრიან აქ წარმოდგენილ მოწყვლად ნიადაგებსა და ეფექტურად ებრძვიან ქარისმიერ და წყლის ეროზიულ პროცესებს. აღნიშნული ტყეები ეფექტურად ახდენენ წყლის ზედაპირული ჩამონადენის სიჩქარის შეჩერებას და უზრუნველყოფენ ნალექების დიდი ნაწილის ნიადაგის სიღრმეში ეტაპობრივ ჩაჟონვას, რითაც ხელს უწყობენ ნიადაგის სიღრმეში წყლის მარაგის დაგროვებას და საშიში ბუნებრივი მოვლენების, კერძოდ, გვალვების პრევენციასა და შესუსტებას;

ე) ჰაბიტატის/დამხმარე სერვისები. ერუშეთის ეროვნული პარკის მუხის ტყეები რკოს სახით წარმოადგენენ თავშესაფარსა და საკვებ ბაზას ისეთი ძუძუმწოვარი ცხოველებისათვის, როგორც არის შველი, გარეული ღორი, მაჩვი, თაგვი, ძილგუდა, კვერნა, ციყვი, თრია და სხვა;

ვ) კულტურული სერვისის სახით ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე საგანმანათლებლო და სამეცნიერო თვალსაზრისით მრავალი საბუნებისმეტყველო დარგით დაინტერესებული მოსწავლეები, სტუდენტები, მეცნიერები და ეკოტურისტები აკვირდებიან ველურ ბუნებასა და იქ მიმდინარე ბუნებრივ პროცესებს. გარდა აღნიშნულისა, ვიზიტორები, რომელთა რაოდენობა ყოველწლიურად იზრდება, გადაადგილდებიან ეკობილიკებზე, საიდანაც ათვალიერებენ ერუშეთის ეროვნული პარკის ველურ ბუნებას და სუნთქავენ რეკრეაციული და სატყეო მედიცინის თვალსაზრისით მნიშვნელოვან, ერუშეთის ეროვნული პარკის წიწვოვან და შერეულფოთლოვან ტყეებში ფორმირებულ სუფთა ჰაერს.

თავი III. ერუშეთის ეროვნული პარკის გრძელვადიანი მიზნები

მუხლი 25. გრძელვადიანი მიზნები

მენეჯმენტის გეგმის გრძელვადიანი მიზნები აღწერს ძირითადი ღირებულებების იმ მდგომარეობას, რომლის მიღწევასაც სააგენტო და ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მიზნად ისახავს მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან 25 წლის განმავლობაში.

მუხლი 26. ბუნებრივი ეკოსისტემების, ლანდშაფტებისა და ცოცხალი ორგანიზმების მდგომარეობასთან დაკავშირებული მიზნები

ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია წარმოადგენს საქართველოს მდიდარ ბუნებრივ მემკვიდრეობას, რომლის ფართობი მის ბინადრებს არსებობისათვის საჭირო და უსაფრთხო გარემოს უქმნის. შენარჩუნებული და უზრუნველყოფილია ჰაბიტატებისა და სახეობების, საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობების ჩათვლით, გრძელვადიანი კონსერვაცია. ადამიანის საქმიანობის შედეგად დეგრადირებული იშვიათი ეკოსისტემები და ჰაბიტატები აღდგენილია და მიახლოებულია მათ ბუნებრივ მდგომარეობასთან.

მუხლი 27. ბუნებრივი რესურსების მდგრად სარგებლობასთან დაკავშირებული მიზნები

ადგილობრივი მოსახლეობა აცნობიერებს დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობას. დაცული ტერიტორიები ხელს უწყობს მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის სოცო-ეკონომიკურ კეთილდღეობას და ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ბუნებრივი რესურსებით მდგრად სარგებლობას. დაცული ტერიტორიების არსებობა ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს, რაც ამცირებს ტრადიციული რესურსებით სარგებლობის საჭიროებას.

მუხლი 28. გარემოსდაცვით განათლებასა და საზოგადოებასთან ურთიერთობასთან დაკავშირებული მიზნები

ერუშეთის ეროვნული პარკი სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფებისთვის წარმოადგენს საუკეთესო გარემოს გარემოსდაცვითი განათლებისა და ცნობიერების ასამაღლებელი საქმიანობების განსახორციელებლად. იგი უზრუნველყოფს საზოგადოებაში გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მიწოდებას, ცოდნის გაზრდას, ბუნებაში ქცევის საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავებას. ეს კი ხელს უწყობს საზოგადოების პოზიტიური დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას დაცული ტერიტორიების მიმართ.

მუხლი 29. სამეცნიერო კვლევა-მონიტორინგთან დაკავშირებული მიზნები

ერუშეთის ეროვნული პარკი სამეცნიერო სექტორისთვის წარმოადგენს საინტერესო გარემოს სამეცნიერო კვლევებისთვის სხვადასხვა მიმართულებით: სატყეო, ბოტანიკური, ზოოლოგიური, ისტორიული, ტურისტული და სხვა.

მუხლი 30. ეკოტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული მიზნები

ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე განვითარებული ეკოტურიზმი ჰარმონიაშია ველური ბუნების დაცვასთან. ეკოტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიის განვითარებას და კონსერვაციული ამოცანების განხორციელებას, ტერიტორიაზე ეკოტურიზმის განვითარება ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს ადგილობრივი მოსახლეობისათვის.

მუხლი 31. ტრადიციული საქმიანობის ხელშეწყობასთან და თვითმყოფადი ისტორიულ-კულტურული გარემოს შენარჩუნებასთან დაკავშირებული მიზნები

დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობა ინარჩუნებს ბუნებრივ და კულტურულ მემკვიდრეობას, რომელიც დაცული ტერიტორიების ხელშეწყობით ინტეგრირებულია ეკოტურისტულ სერვისებში, ტრადიციული საქმიანობა და ადგილობრივი მოსახლეობის ნაწარმი პოპულარულია დაცული ტერიტორიისა და რეგიონის ვიზიტორებს შორის. დაცული ტერიტორიების ხელშეწყობით განვითარებულია სოფლის ტურიზმი: განვითარებულია საოჯახო სასტუმროების ქსელი და შექმნილია ტრადიციული რეწვის სავაჭრო ობიექტები. ერუშეთის ეროვნული პარკის განვითარება ხელს უწყობს პარკის მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებასა და სოფლის მეურნეობის განვითარებას.

მუხლი 32. დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირებასთან, მართვის ეფექტურობის გაძლიერებასთან და ადმინისტრაციის საქმიანობის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებული მიზნები

ერუშეთის ეროვნულ პარკს მართავს ადმინისტრაცია, რომელიც უზრუნველყოფილია საჭირო ფინანსური და ტექნიკური საშუალებებით და დაკომპლექტებულია სათანადო ცოდნისა და გამოცდილების მქონე თანამშრომლების ოპტიმალური რაოდენობით.

თავი IV. ერუშეთის ეროვნული პარკის სიტუაციური ანალიზი

მუხლი 33. დაცულ ტერიტორიებზე არსებული ძირითადი ღირებულებების მდგომარეობა

სიტუაციური ანალიზის მომზადების ეტაპზე მოხდა არსებული ინფორმაციის შეგროვება და ბიომრავალფეროვნების ძირითადი ღირებულებების მდგომარეობის შეფასება.

დაცული ტერიტორიების ძირითადი ბიომრავალფეროვნების ღირებულებები არსებული მდგომარეობა და საფრთხეები)

ძირითადი ბიომრავალფეროვნების ღირებულება	საფრთხეები	არსებული მდგომარეობა
ნაძვნარი ტყეები აღმოსავლური ნაძვი (<i>Picea orientalis</i> Lipsky)	კლიმატის ცვლილების ფონზე განვითარებული პროცესები, ტყის სიჯანსაღის გაუარესება	აქ არსებული ძირითადი ტყის შემქმნელი სახეობების, ძირითადად ნაძვნარების პათოლოგიური მდგომარეობა საყურადღებოა, რადგან მათში მიმდინარეობს ხმობის პროცესები მავნებელი მწერების ზემოქმედებით

ლიტვინოვის არყის ტყეები (169.1, <i>Betula litwiN^oowii</i>)	კლიმატის ცვლილებების ფონზე მიკროკლიმატის ცვლილებები და შესაბამისად ტენიანობის კლება	კლიმატის ცვლილებების ფონზე ლიტვინოვის არყის ტყეების მაღალი ტემპერატურული მაჩვენებლების გამო განიცდიან ტენიანობის ნაკლებობას, რაც ბუნებრივია უარყოფითად აისახება მათ ზრდა-განვითარებაზე. აქ დღესდღეობით წარმოდგენილია ლიტვინოვის არყის მოკრძალებული 169,1 ჰა ფართობი. თუმცა დღესდღეობით დეტალური კვლევები არ ჩატარებულა.
წიფლის ტყე (1,3 ჰა) აღმოსავლური წიფელი (<i>Fagus orieN^otalis</i>)	კლიმატური ცვლილებების შედეგად მაღალი ტემპერატურული მაჩვენებლები, გვალვა და სიმშრალე	ერუშეთის ეროვნული პარკის მთლიან ტერიტორიაზე წიფლის ტყე წარმოდგენილია მხოლოდ 1,3 ჰექტარ ფართობზე, რაც ძალიან მწირია აღნიშნული ტერიტორიისათვის. აქტიურად მიმდინარე კლიმატური ცვლილებების და მომატებული სიმშრალის შედეგად წიფლის ტყის სრული გაქრობაა მოსალოდნელი.
უხრავე (<i>Ostrya carpiN^oifolia</i>)	კლიმატის ცვლილების ფონზე შესაძლო არასასურველი სახეობათა ცვლის პროცესის განვითარება	საქართველოს წითელი ნუსხით დაცული იშვიათი სახეობა უხრავე ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია სულ 8,7 ჰექტარზე)
არჩვი (<i>Rupicapra rupicapra</i>)	უკანონო ნადირობა, მტაცებლების რიცხოვნობის ზრდა, დაავადებები, ჰაბიტატის ფრაგმენტაცია და ა.შ.	ამჟამად არჩვზე დაკვირვება ხორციელდება მხოლოდ არსებული რესურსით და დაფიქსირებულია ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე დაფიქსირებულია 2 ინდივიდი
გარეული ღორი (<i>Sus scrofa</i>)	- დაავადება - ბრაკონიერება	პოპულაციის რიცხოვნობა სტაბილურია
მურა დათვი (<i>Ursus arctos</i>)	- დაავადება - ბრაკონიერება	ამჟამად ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე 50 ინდივიდი დაფიქსირებული არსებული რესურსით (რეინჯერების მონიტორინგის შედეგად)
ფოცხვერი (<i>Lynx lynx</i>)	ბრაკონიერება	ამჟამად ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე 36 ინდივიდი დაფიქსირებული არსებული რესურსით (რეინჯერების მონიტორინგის შედეგად)

მუხლი 34. ბუნებრივი რესურსებით მდგრადი სარგებლობა

1. ერუშეთის ეროვნული პარკი წარმოადგენს რეგიონის უმნიშვნელოვანეს დაცულ ტერიტორიას, ადგილობრივი მოსახლეობისათვის სარეკრეაციო სივრცეს. მოსახლეობა საკმაოდ ახლოს ცხოვრობს ეროვნულ პარკთან და შესაძლებლობა აქვთ გამოიყენონ ტერიტორია ტყის ხილ-კენკრის და სოკოს შესაგროვებლად. ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მოსახლეობისათვის გამოყოფს საშუალებებს, რაც სოცო-ეკონომიკურ ფაქტორთან ერთად, ფიტოსანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს. ეროვნულ პარკს განსაკუთრებული ღირებულება გააჩნია მოსახლეობისათვის, რომლებიც ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიას იყენებენ რეკრეაციული მიზნით და ზაფხულის ცხელ დღეებში აფარებენ თავს.

2. მონაცემები ადგილობრივი მოსახლეობისათვის გაცემული საშუალებების შესახებ წარმოდგენილია ცხრილის სახით.

ადგილობრივი მოსახლეობისათვის გაცემული საშუალებების სტატისტიკა 2022-2024 წლებში.

წელი	2022 წელი	2023 წელი	2024 წელი
გაცემული საშუალებების მერქანი	371,28 მ³	167 მ³	7 მ³

საშუალო მერქნის მოხმარება მნიშვნელოვნად შემცირდა ტყის გრუნტის გზის სირთულის და ბოლო პერიოდში დასახლებული პუნქტების გაზიფიცირების გამო.

3. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია სამოვრები 4169 ჰექტარზე, რომელსაც ტრადიციულად იყენებს მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობა.

მუხლი 35. კვლევა-მონიტორინგის საქმიანობა

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ფუნქციონირების ძირითად მიზანს ბიომრავალფეროვნების დაცვა, მოვლა და აღდგენა წარმოადგენს. აღნიშნულ საქმიანობას უძღვება ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი, რეინჯერებსა და დაცვის სამსახურის უფროსთან ერთად. რეგულარულ საქმიანობაში შედის ინფორმაციის შეგროვება ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებული ფლორისა და ფაუნის სახეობების შესახებ, მათი პოპულაციების რიცხოვნობის, მნიშვნელოვანი ეკოსისტემების და ჰაბიტატების მდგომარეობის შესახებ. მათ შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ტყის ეკოსისტემის ფიტოსანიტარიულ მდგომარეობას, ფლორისა და ფაუნის სახეობების გავრცელებას და გადაადგილებას, ასევე ბუნებრივად მიმდინარე კლიმატურ პირობებს.

2. რეგულარულად ხდება ფლორისა და ფაუნის სახეობებზე დაკვირვება და მათი დოკუმენტირება, რომლის დამუშავების შედეგად მზადდება ყოველწლიური სტატისტიკური მონაცემები და იგზავნება სააგენტოში.

3. გადამუშავებული ინფორმაცია მიეწოდება სსიპ – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურს. მონიტორინგი ხორციელდება ადმინისტრაციაში არსებული რესურსებით. მნიშვნელოვანია თანამშრომლებისათვის საჭირო კვალიფიკაციის ასამაღლებელი ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება.

ერუშეთის ეროვნული პარკის ცხოველების რიცხოვნობის სტატისტიკა 2021 წლიდან 2024 წლის მონაცემები

სახეობები	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.	2024 წ.
დათვი	21	42	47	50
არჩვი	0	1	3	2
ფოცხვერი	25	28	35	36
შველი	65	85	90	90
მგელი	45	66	75	80
გარეული ღორი	150	220	300	350

4. მონიტორინგის გასაუმჯობესებლად ასევე მნიშვნელოვანია სახელმძღვანელო დოკუმენტის შემუშავება აღრიცხვის მეთოდების, ვადების და იდენტიფიკაციის გზების მითითებით.

5. აღსანიშნავია, რომ ერუშეთის ეროვნულ პარკის ტერიტორიაზე არ ჩატარებულა დეტალური გამოკვლევები ფრინველთა საბინადრო გარემოს გამოსავლენად, რათა კონსერვაციისა და ზოოლოგიური კვლევებისთვის მოეწყოს სათვალთვალო პუნქტები და გამრავლების პერიოდში შესაძლებელი იყოს მათზე დაკვირვება. ნადირ-ფრინველზე დღემდე არსებული დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ ეროვნული პარკის ტერიტორია მრავალი სახეობის ფრინველთათვის ბუდობის და მიგრაციის ადგილია.

6. 2023 წელის განმავლობაში რეინჯერების მიერ ვიზუალურად ნანახი იქნა 12 ინდივიდი როჭო, 18 კაკაბი, 15 გნოლი, როგორც ურავლის ასევე წყალთბილას უბანზე. აღსანიშნავია, რომ როჭოსა და შურთხის სრულყოფილი მონიტორინგის მიზნით საჭიროა შესაბამისი სპეციალისტების მიერ მოხდეს როგორც ადგილების იდენტიფიცირება, ასევე სავსე ტრენინგების ჩატარება.

7. მიზანშეწონილია, დამატებითი აღჭურვილობის შეძენა და ახალი მონიტორინგის სისტემის დანერგვა, რაც ასევე ხელს შეუწყობს დაცული ტერიტორიების სისტემის ერთობლივი მონაცემთა ბაზის ჩამოყალიბებას.

8. ცხოველების და ფრინველების აღრიცხვა რეგულარულად ხორციელდება რეინჯერების და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტების მიერ. აღრიცხვა ხორციელდება ვიზუალურად, ფოტოხაფანგების, ნაკვალევის საშუალებით, სამცველოების მიხედვით.

9. გაზაფხულისა და ზაფხულის პერიოდში ყოველწლიურად მიმდინარეობს ტყის ფიტოპათოლოგიური კვლევები, ფიტოსანიტარიული მდგომარეობის შესწავლის მიზნით.

10. დაცულ ტერიტორიაზე კვლევა-მონიტორინგთან დაკავშირებით შემდეგი გამოწვევებია: საჭიროა რესურსის გაძლიერება, მათ შორის, როგორც ადამიანური – თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლება და გადამზადება, ასევე ადმინისტრაციის აღჭურვა თანამედროვე ტექნოლოგიებით.

მუხლი 36. ტერიტორიის დაცვა-პატრულირება

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გამოყოფილია 2 უბანი: ურაველი (6299 ჰა) და წყალთბილა (5108 ჰა), მათ შორის: ურაველის უბანზე მიმაგრებულია 1 უბნის უფროსი რეინჯერი, 5 რეინჯერი, ხოლო წყალთბილას უბანზე – 1 უბნის უფროსი და 2 რეინჯერი.

ერუშეთის ეროვნული პარკის უბნების განაწილების შესახებ.

უბანი	ურაველი	წყალთბილა
ფართობი	6299 ჰა	5108 ჰა
რეინჯერების რაოდენობა	6	3

2. ყოველდღიურ რეჟიმში მიმდინარეობს ტერიტორიის მონიტორინგი და რეინჯერების მიერ ტერიტორიაზე პატრულირება შედგენილი გეგმა-გრაფიკის მიხედვით. ასევე, ანთროპოგენური ზემოქმედების ცხელი წერტილების დატანა ეროვნული პარკის რუკაზე, რაც საფრთხის მოსალოდნელ ადგილებზე განსაკუთრებული კონცენტრირების საშუალებას იძლევა. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე კანონდარღვევის გამოვლენის ფაქტების მაჩვენებელი არ არის ძალიან მაღალი.

ერუშეთის ეროვნულ პარკში გამოვლენილი უკანონო ქმედებების და რეჟიმის დარღვევის ფაქტების მონაცემები 2021- 2024 წწ

წლები	გამოვლენილი	ადმინისტრაციული	თევზსაჭერი საშუალებით გადაადგილება	ცეცხლსასროლი იარაღით გადაადგილება
2021 წ.	1	1	1	0
2022 წ.	0	0	0	0
2023 წ.	1	1	0	1
2024 წ.	0	0	0	0

3. აღნიშნული მონაცემების მიხედვით 2021-2024 წლის პერიოდში ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე სულ დაფიქსირდა 2 სამართალდარღვევა აღნიშნული მონაცემების მიხედვით 2022 და 2024 წლებში სამართალდარღვევები არ დაფიქსირებულა. თევზსაჭერი საშუალებით გადაადგილება და ცეცხლსასროლი იარაღის პარკის ტერიტორიაზე თითო-თითო შემთხვევა ფიქსირდება. აღნიშნულ პერიოდში სისხლის სამართლის ნიშნების მქონე დარღვევები არ დაფიქსირებულა. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე 2021-2024 წლის განმავლობაში ხანძრების შემთხვევები არ დაფიქსირებულა.

4. დაცვის საქმიანობის პროცესში შემდეგი გამოწვევები ვლინდება:

ა) პატრულირების ეფექტურობის გაზრდის მიზნით საჭიროა დაცვის ინფრასტრუქტურის განვითარება (რეინჯერთა თავმესაფრები, ხერგილები და სხვა) და ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის განახლება, ასევე ფოტოხაფანგების შესყიდვა;

ბ) კვლევითი და მონიტორინგის საქმიანობის გასაუმჯობესებლად შესაძენია სავსელი პირველადი დახმარების კომპლექტი, იარაღები ხის სიმაღლისა და დიამეტრის გასაზომად და გასაზომი ლენტი.

მუხლი 37. ეკოტურიზმი

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია დროებით განთავსებულია ქ. ახალციხეში.
2. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე შესვლა შესაძლებელია 2 შესასვლელიდან: წყალთბილადან და ურაველიდან.
3. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა:
 - ა) 2024 წელს ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით მოეწყო შემდეგი სახის ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა: საფეხმავლო ბილიკების ქსელი, ჯამში დაახლოებით 100 კმ, 4 ტურისტული თავშესაფარი, 2 რეინჯერთა თავშესაფარი, 6 საპიკნიკე ადგილი; 6 საპირფარეშო; 6 ცეცხლის დასანთები ადგილი; 36 ძელსკამი; ცხენის 6 დასაბმელი ადგილი; ცხენის 6 დასარწყულბელი ადგილი;
 - ბ) დასრულდა ბილიკების ქსელის მარკირება და საინფორმაციო დაფების მოწყობის სამუშაოები.
4. ეკოტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული გამოწვევები:
 - ა) ერუშეთის ეროვნულ პარკს არ გააჩნია ვიზიტორთა ან საინფორმაციო ცენტრი, სადაც ადმინისტრაცია შეძლებს დაცული ტერიტორიის შესახებ ვიზიტორის სრულყოფილად ინფორმირებას და დაეხმარება ტურის დაგეგმვაში;
 - ბ) ადმინისტრაციას არ ჰყავს ვიზიტორთა მომსახურების სპეციალისტი და საჭიროა ერთი კადრის დამატება ეკოტურიზმის განვითარების მიმართულებით;
 - გ) ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე მოწყობილი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურისთვის არ არსებობს ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობის გეგმა და მიზანშეწონილია აღნიშნული გეგმის მომზადება;
 - დ) არ არსებობს შესაბამისი საინფორმაციო მასალები ადმინისტრაციაში;
 - ე) ადგილობრივი სერვისების მიმწოდებლების შესახებ მონაცემთა ბაზა საჭიროებს მომზადებას;
 - ვ) ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის შესახებ მონაცემთა ბაზა საჭიროებს სრულყოფას და მუდმივ განახლებას;
 - ზ) დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების და კულტურული მემკვიდრეობისათვის ღირებული მახასიათებლების მქონე ობიექტების შესახებ მონაცემთა ბაზა საჭიროებს მუდმივ განახლებას.

მუხლი 38. გარემოსდაცვითი განათლება

1. ერუშეთის ეროვნულ პარკს გააჩნია ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებებისა და პროგრამების განხორციელების დიდი პოტენციალი.
2. ადმინისტრაცია თანამშრომლობს ერუშეთის ეროვნული პარკის მიმდებარედ არსებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან და რეგიონის მოსახლეობასთან. ადმინისტრაციამ 2021-2024 წლებში აქტიურად დაიწყო სხვადასხვა სახის ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიების ჩატარება, როგორც სკოლის მოსწავლეებისთვის და პედაგოგებისთვის, ასევე სხვა დაინტერესებული პირებისთვის. ამ მხრივ საქმიანობა გასააქტიურებელია, რაც გულისხმობს გარემოსდაცვითი ღონისძიებების გამრავალფეროვნებას, საზოგადოების დაინტერესებას გარემოსდაცვითი საკითხებით და მონაწილეთა რაოდენობის ზრდას.
3. ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამა ითვალისწინებს ეკოსემინარებს, სავსელ გაკვეთილებს, ეკოთამაშებს, რომელიც საჭიროებს გამრავალფეროვნებას და დახვეწას სხვადასხვა ასაკობრივი და სამიზნე ჯგუფისთვის. ასევე ეწყობა დასუფთავებისა და

გამწვანების აქციები, აქტივობები ე.წ. „მწვანე კალენდრის“ მიხედვით და კვირეულები დაცული ტერიტორიების დღეების აღსანიშნავად.

4. გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების მიზნით ჩატარებული ღონისძიებების სტატისტიკა წლების მიხედვით

ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა სტატისტიკა 2022-2024 წლის მონაცემებით.

წელი	2022	2023	2024 წელი
ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა რაოდენობა	159	107	124

5. 2022 წლის განმავლობაში განახლდა არსებული საინფორმაციო მასალები და საგანმანათლებლო პრეზენტაციები. პრეზენტაციები ეხებოდა პირველ რიგში დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობას, აგრეთვე უშუალოდ ერუშეთის ეროვნულ პარკს, მის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგს, ტერიტორიას, ისტორიულ-კულტურულ ძეგლებს. ჩატარდა 2 ლექცია/სემინარი, 2 დასუფთავების აქცია და 1 შეხვედრა დაინტერესებულ მოსახლეობასთან. ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა რაოდენობაა 159, მათ შორის: 55 მოსწავლე, 9 პედაგოგი/ლექტორი, 12 სტუდენტი, 80 ადგილობრივი მოსახლე და სხვა.

6. 2023 წლის განმავლობაში ჩატარდა 4 ლექცია/სემინარი და 1 დასუფთავების აქცია. ეკოლონისძიებებში მონაწილეობა მიიღო 107-მა მონაწილემ. მათ შორის: 73 მოსწავლე, 13 პედაგოგი/ლექტორი, 12 ადგილობრივი მოსახლე და 9 სხვა მონაწილე.

7. 2024 წლის განმავლობაში განახლდა არსებული საინფორმაციო მასალები და საგანმანათლებლო პრეზენტაციები. ეკოლონისძიებებში მონაწილეობა მიიღო 124-მა მონაწილემ. მათ შორის: 18 მოსწავლე, 9 პედაგოგი/ლექტორი, 4 სტუდენტი, 86 ადგილობრივი მოსახლე და 7 სხვა დაინტერესებული პირი. 2024 წლის მდგომარეობით ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობებში ჩართული იყო 2 სკოლა. ჩატარდა 2 ლექცია/სემინარი, 1 დასუფთავების აქცია და 5 შეხვედრა დაინტერესებულ მოსახლეობასთან.

8. ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობის მართვაზე უფლებამოსილია ბუნებრივი რესურსების უფროსი სპეციალისტი. ადმინისტრაციას ჰყავს ერთი შესაბამისი თანამშრომელი, რომლის ფუნქცია-მოვალეობაში შედის გარემოსდაცვითი აქტივობების, ეკოპროგრამების და ზოგადად ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობის განხორციელება. ველზე აღნიშნული საქმიანობის განხორციელებაში ჩართულები არიან, ასევე რეინჯერებიც.

9. ქმედებები, რომლებიც უკავშირდება ეკოგანათლებლასა და საზოგადოებასთან ურთიერთობას, თანხმდება და იმართება ცენტრალიზებულად სააგენტოს უშუალო მონიტორინგის ქვეშ.

10. გარემოსდაცვითი განათლებისთვის მნიშვნელოვანია:

ა) ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიის მიხედვით სპეციალური ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება სხვადასხვა ასაკის მიზნობრივი ჯგუფისთვის;

ბ) რეინჯერთა გადამზადება ეკოგანათლებისა და ინტერპრეტაციის მიმართულებით და მათი აქტიური ჩართვა საინტერპრეტაციო-საგანმანათლებლო საქმიანობებში;

გ) შესაბამისი ფინანსების მოზიდვა და სკოლის მოსწავლეებისა და სტუდენტების (მათ შორის, პროფესიული სტუდენტები) გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების მიზნით ეკოსაგანმანათლებლო ტურების ორგანიზება დაცულ ტერიტორიებზე, ბუნებაში ქცევის შესაბამისი ცოდნის მიღებისა და საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავების მიზნით;

დ) ეკოსაგანმანათლებლო ქმედებების განხორციელება, რაც ეფექტიანი საშუალებაა დაცულ ტერიტორიებზე პოზიტიური განწყობის შესაქმნელად, რაც შესაბამისობაშია ადმინისტრაციის საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების მიზნებთან და პროგრამებთან;

ე) სპეციალური გარემოსდაცვითი ღონისძიებების ორგანიზება ე.წ. „მწვანე კალენდრის“ მიხედვით, რომელიც დაკავშირებულია ბუნებასთან და თანამედროვე გარემოს დაცვის გამოწვევებთან.

11. ეკოგანათლებასთან დაკავშირებული გამოწვევები და საჭიროებები:

ა) ეკოგანათლებისა და ინტერპრეტაციის სპეციალისტის არარსებობა;

ბ) არსებული გარემოსდაცვითი პროგრამების დახვეწა და შეთავაზებად ჩამოყალიბება. სისტემური მუშაობა მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფთან;

გ) უფრო აქტიური მუშაობა დაცული ტერიტორიების ვიზიტორებთან;

დ) მჭიდრო კონტაქტი საგანმანათლებლო ორგანიზაციებთან;

ე) მნიშვნელოვანია ადმინისტრაციას მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიის მიხედვით სპეციალური ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება სხვადასხვა ასაკის მიზნობრივი ჯგუფებისთვის;

ვ) რეინჯერთა გადამზადება ეკოგანათლებასა და ინტერპრეტაციაში, მათი აქტიური ჩართვა საინტერპრეტაციო-საგანმანათლებლო საქმიანობებში;

ზ) შესაბამისი ფინანსების მოზიდვა და სკოლის მოსწავლეებისა და სტუდენტების (მათ შორის პროფესიული სტუდენტები) გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების მიზნით ეკოსაგანმანათლებლო ტურების ორგანიზება დაცულ ტერიტორიებზე, ბუნებაში ქცევის შესაბამისი ცოდნის მიღებისა და საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავების მიზნით;

თ) ეკოსაგანმანათლებლო ქმედებების განხორციელება ეროვნულ პარკში, რაც ეფექტიანი საშუალებაა დაცულ ტერიტორიებზე პოზიტიური განწყობის შესაქმნელად. ეს ამავე დროს შესაბამისობაშია ადმინისტრაციის მიერ საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების მიზნებსა და პროგრამების შემუშავებასთან.

მუხლი 39. საზოგადოებასთან ურთიერთობა

1. საზოგადოებასთან ურთიერთობას ახორციელებს სააგენტოს მარკეტინგისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახური, ადმინისტრაციის დირექტორისა და სხვა თანამშრომლების ჩართულობით. საზოგადოებასთან ურთიერთობის პოლიტიკას განსაზღვრავს სააგენტო. საზოგადოებასთან ურთიერთობა ხორციელდება საინფორმაციო მასალებით, დაცული ტერიტორიების ვებგვერდის – www.apa.gov.ge, სოციალური ქსელებისა და სხვა საშუალებებით.

2. ბოლო წლებში სააგენტო ახორციელებს კომუნიკაციას ორი მიმართულებით: მიმდინარე ადმინისტრაციული და საჯარო ინფორმაციის გავრცელება სხვადასხვა პორტალის მეშვეობით, ხოლო მეორე მიმართულება გათვლილია ვიზიტორებზე. სააგენტოს აქვს ემბლემა, რომელიც აერთიანებს ყველა დაცულ ტერიტორიას ეროვნული პარკების ტერმინის ქვეშ. კომუნიკაცია მიმდინარეობს ეროვნული პარკების ვებგვერდით – www.Nationalparks.ge და ასევე სოციალური მედიის მეშვეობით (Facebook, Instagram, Twitter), ასევე აქტიურად ხდება youtube-ის გამოყენება.

3. ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება ადგილობრივ მოსახლეობასთან მჭიდრო თანამშრომლობა და მუდმივი კონტაქტი. მჭიდრო კავშირი არსებობს ძირითად მიზნობრივ ჯგუფებთან: მასმედია, ტურ-ოპერატორები, ახალგაზრდები (სტუდენტები, მოსწავლეები).

მუხლი 40. მენეჯმენტი და ადმინისტრაცია

1. ადამიანური რესურსები:

ა) ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციაში დასაქმებულია 13 თანამშრომელი, მათ შორის: 1 ადმინისტრაციის დირექტორი, 1 დაცვის სამსახურის უფროსი, 1 ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი, 2 უზნის უფროსი რეინჯერი და 7 რეინჯერი. ასევე დასაქმებულია 1 სამეურნეო მუშაკი (სოც. მუშაკი);

ბ) ყოველითვიურად დირექტორის ბრძანებით განისაზღვრება მომავალი თვის, დაცვის უფროსის, უზნის უფროსებისა და რეინჯერების ყოველდღიური პატრულირების გეგმა-გრაფიკი. რეინჯერებს აქვთ ყოველდღიური საათობრივი გრაფიკი უზნების მიხედვით. თოთოეულ რეინჯერს დამტკიცებული აქვს ყოველდღიური სამოქმედო პატრულირების გეგმა;

გ) ტერიტორიის დაცვას ასევე აკონტროლებენ პერიოდულად შემოვლაზე მყოფი დაცვის სამსახურის უფროსი და ადმინისტრაციის დირექტორი და, საჭიროების შემთხვევაში, ასევე სხვა თანამშრომლებიც;

დ) ადმინისტრაციას არა აქვს ნარჩენების მართვის გეგმა;

ე) ადმინისტრაციას არა აქვს საძოვრების მართვის გეგმა;

ვ) 2022-23 წელს ჩატარდა ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყეების ინვენტარიზაციის სამუშაოები და მომზადდა ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყის მართვის გეგმა. დღევანდელ ეტაპზე მიმდინარეობს ტყის მართვის გეგმის დამტკიცების პროცესი.

2. თანამშრომელთა კვალიფიკაცია:

ა) თანამშრომლების საკვალიფიკაციო მოთხოვნები დამტკიცებულია სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანებით;

ბ) თანამშრომელთა დასაქმება ხდება კონკურსის საფუძველზე. საკონკურსო კომისია წარმოდგენილია სააგენტოს თანამშრომლების მიერ;

გ) თანამშრომლების კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით არ არსებობს გაწერილი სწავლების პროგრამა, რომელიც სავალდებულო იქნება როგორც ახლად მიღებული თანამშრომლებისათვის, ასევე მოქმედი თანამშრომლებისთვის;

დ) თანამშრომლების ცვლილებასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია მათი პროფესიული განვითარებაც, რაც გულისხმობს იმას, რომ საჭიროა არსებობდეს გარკვეული პროგრამა, რომლის მიზანიც იქნება ახალი თანამშრომლების გადამზადება;

ე) თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლების საკითხი სისტემის დონეზე საჭიროებს დამატებით კვლევას და ძირითადი საჭიროებების გამოვლენას თანამშრომლების გადამზადების კუთხით.

3. ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა:

ა) ადმინისტრაციის ავტოპარკი წარმოდგენილია 4 ავტომობილით, რომლებიც განაწილებულია შემდეგნაირად: დირექტორი – 1; დაცვის სამსახურის უფროსი – 1; ურაველის უზნის უფროსი – 1; წყალთბილას უზნის უფროსი – 1; ზემოაღნიშნული მანქანები ხშირად საჭიროებს შეკეთებას გარდა 1 ახალი 2023 წელის ავტომობილისა, რომელიც მიმაგრებულია ადმინისტრაციის დირექტორზე. საჭიროა ავტომობილების შეძენა და მუდმივად მათ შესაკეთებლად და შესანახად ადმინისტრაციის ბიუჯეტში თანხების გათვალისწინება. ასევე ადმინისტრაციის ბალანსზეა ე.წ ბაგის ტიპის კვადროციკლი, რომელსაც იყენებენ განსაკუთრებული მდგომარეობის შემთხვევაში. ადმინისტრაციის სამუშაო სივრცე ამჟამად დროებით განთავსებულია ქალაქ ახალციხეში, ჯაყელის ქუჩა № 16-ის ჩიხში;

ბ) ადმინისტრაციული შენობის მშენებლობის მიზნით შეირჩა ტერიტორია ახალქალაქი-ახალციხის გზის მონაკვეთზე ქ. ახალციხის გასასვლელში. მომზადებულია ადმინისტრაციული შენობის პროექტი და მშენებლობის ნებართვა;

გ) ოფისში 2 პორტატული კომპიუტერია და 1 ლეპტოპი. საჭიროა დამატებითი საოფისე მინიმუმ 1 კომპიუტერი. დღეისათვის ადმინისტრაციას აქვს 66 ფოტოხაფანგი, აქედან 62 მუშა მდგომარეობაში, 4 გამოსულია მწყობრიდან. ადმინისტრაციას აქვს 2 სამკერდე კამერა, 2 – ცეცხლსასროლი იარაღი, პისტოლეტი. 2 gps-მოწყობილობა;

დ) სახანძრო ინვენტარიდან ადმინისტრაციას გააჩნია 3 სახანძრო სტენდი, 10 ცალი წყლის ზურგჩანთა, 10 – ბარი, 10 – თოხი, 10 – ფოცხი, 4 – ბენზოხერხი;

ე) კავშირგაბმულობის საშუალებებიდან რეინჯერებისთვის გადაცემულია ლაგოდების დაცული ტერიტორიებიდან 8 რაცია;

ვ) ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობისთვის ადმინისტრაციას ესაჭიროება პროექტორი, ლეპტოპი და ფოტოაპარატი.

4. დაფინანსების წყარო: ადმინისტრაციის დაფინანსება ძირითადად ხორციელდება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან და სააგენტოს კანონმდებლობით ნებადართული სხვა (საკუთარი) შემოსავლებიდან. დამატებით, დაფინანსება ასევე ხორციელდებოდა სხვადასხვა წყაროებიდან (მ.შ. დონორი ორგანიზაციებიდან). დაფინანსება 2021-2024

ერუშეთის ეროვნული პარკის დაფინანსება (ლარი)				
დაფინანსების წყაროები	2021	2022	2023	2024
სახელმწიფო ბიუჯეტი	53111.35	374750.95	144639	199513.83
კანონმდებლობით ნებადართული (საკუთარი) შემოსავლები	33651.63	77840.77	94586.39	269019.12
სხვა წყაროები (მ.შ. დონორები)	3276.41	21237.43	20003.8	13639.99
სულ	90039.39	473829.15	259229.19	482172.94

თავი V. დაცული ტერიტორიის ზონირება, დაშვებული და აკრძალული საქმიანობები

მუხლი 41. ერუშეთის ეროვნული პარკის ზონირება

1. ძირითადი გარემოსდაცვითი მიზნების, რესურსებით სარგებლობისა და „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის გათვალისწინებით, ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გამოყოფილია შემდეგი ზონები:

ა) ბუნების მკაცრი დაცვის ზონა(15323ა);

ბ) ტრადიციული გამოყენების ზონა (9875 ჰა).

2. ერუშეთის ეროვნული პარკის მკაცრი დაცვის ზონა ეწყობა ბუნებაში მიმდინარე პროცესების, ბუნებრივი გარემოს ხელუხლებელ მდგომარეობაში დაცვის, შენარჩუნებისა და საგანმანათლებლო, სამეცნიერო კვლევის მიზნით.

3. ერუშეთის ტრადიციული გამოყენების ზონა ეწყობა გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა, მათ შორის, საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების დაცვისა და შენარჩუნებისათვის, ადამიანის მხრიდან სპეციალური, მოვლითი და აღდგენა-განახლების ღონისძიებების ჩატარებისათვის, რეკრეაციული, სამეცნიერო კვლევის, მონიტორინგის საქმიანობის და ტრადიციული სამეურნეო საქმიანობის განსახორციელებლად.

მუხლი 42. ერუშეთის ეროვნულ პარკში დაშვებული საქმიანობები

1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ბუნების მკაცრი დაცვის ზონაში აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა, გარდა:

ა) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევისა (სამეცნიერო და საგანმანათლებლო, იდენტიფიკაციისა და გამრავლების მიზნით: მცირე რაოდენობის საჰერბარიუმო და საკოლექციო მასალის, მცენარეთა ნაწილების, თესლებისა და ბოლქვების, უხერხემლო და მცირე ზომის ხერხემლიანი ცხოველების ამოღება);

ბ) ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობისა და ამ მიზნისთვის შესაბამისი მცირე ინფრასტრუქტურის მოწყობისა (ეკოსაგანმანათლებლო ბილიკის მოწყობა შეიძლება მოიცავდეს უსაფრთხოების დაცვის

მიზნით მცირე ინფრასტრუქტურულ ელემენტებს, ასევე შემეცნებით, ბიომრავალფეროვნების საინტერპრეტაციო, საინფორმაციო, გამაფრთხილებელ და სხვა საშუალებებს);

გ) ბიოტექნიკური ღონისძიებებისა (სამარილეების, საკვებურების მოწყობა და სხვა);

დ) დაცვის ღონისძიებების გატარებისა (დაცვის ინფრასტრუქტურის მოწყობა, ადმინისტრაციის თანამშრომლების საპატრულო ბილიკებზე ფეხით, ცხენით და/ან ავტოსატრანსპორტო საშუალებებით გადაადგილება, არსებული საპატრულო ბილიკების და გზების შეკეთება);

ე) მონიტორინგის სამუშაოების წარმოებისა (სანიმუშაო ფართობების მოწყობა და მუდმივი დაკვირვების წარმოება, ცხოველებისა და მცენარეების პოპულაციების მდგომარეობის შეფასება და დაკვირვება, აღრიცხვა/ ინვენტარიზაცია და სხვა);

ვ) ხანძრის, ღვარცოფისა და სხვა სტიქიური უბედურების დროს გადაუდებელი ღონისძიებების ჩატარება.

2. ეროვნული ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა, გარდა:

ა) ტერიტორიაზე ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნებისა;

ბ) ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემებისა და მათ ფარგლებში გავრცელებულ გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობების დაცვისა, მოვლისა და აღდგენისა;

გ) ტერიტორიის ჰიდროლოგიური დაცვისა და მონიტორინგისა;

დ) დეგრადირებული ეკოსისტემების დაცვისა და აღდგენისა;

ე) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევისა;

ვ) საგანმანათლებლო საქმიანობისა;

ზ) ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული რესურსებით სარგებლობის დროს, ტურისტების (გამყოლის/გიდის თანხლებით) და სამსახურებრივი მოვალეობის განხორციელების მიზნით, ავტო-მოტო სატრანსპორტო საშუალებით გადაადგილებისა;

თ) მონიტორინგის სამუშაოთა წარმოებისა;

ი) საკადასტრო სამუშაოთა განხორციელებისა;

კ) უმოტორო ტრანსპორტით გადაადგილებისა;

ლ) ვიზიტორთა ყოფნისა და გადაადგილებისა;

მ) მიმდებარე დასახლებული პუნქტების მოსახლეობის პირადი მოხმარებისათვის, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, ტყის არამერქნული რესურსებით სარგებლობისა, ტყის მერქნიანი მცენარეების პროდუქტებით სარგებლობისა, ხის მეორეხარისხოვანი მასალებით სარგებლობისა, „ტყითსარგებლობის წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის №221 დადგენილებით დამტკიცებული „ტყითსარგებლობის წესის“ 89-ე მუხლით განსაზღვრული სოციალური დანიშნულების ჭრების შედეგად მიღებული მერქნით სარგებლობისა (არსებული რესურსის გათვალისწინებით, გამოყოფილი ტყეკაფიდან ერთ კომლზე გაიცემა 10 მ³-მდე საშუალო მერქანი), თიბვისა/მოვებისა (ტყით დაუფარავ ფართობებზე), „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის 2⁶ პუნქტით განსაზღვრული სპეციალური დანიშნულებით სარგებლობისა და საქართველოს ტყის კოდექსის 37-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ა.გ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობისა;

ნ) „სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზიის გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 11 აგვისტოს №136 დადგენილებით დამტკიცებული დებულების 2¹ მუხლით განსაზღვრულ შემთხვევებში, მიწისქვეშა წყლებით სარგებლობისა;

ო) საფუტკრეების მოწყობისა;

- პ) ადგილობრივი მოსახლეობის სასმელი წყლით უზრუნველყოფისა;
- ჟ) ტრადიციულ საზაფხულო საძოვრებზე მწყემსებისა და ტურისტებისთვის ტრადიციული თავშესაფრების, აგრეთვე შინაურ ცხოველთა სადგომების მოწყობისა;
- რ) გადასარეკი ტრასების მოწყობისა მცირე ინფრასტრუქტურით (დასარწყულებელი, დასასვენებელი) და სხვა;
- ს) დაცვისა და ეკოტურიზმისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის შექმნისა და მისით სარგებლობისა, მათ შორის:
- ს.ა) საპიკნიკე ფანჯატურის მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 4 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა და სიმაღლე – არანაკლებ 2,3 მ-ისა);
- ს.ბ) კოტეჯის/ტურისტული თავშესაფრების მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 4 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 3 მ-ისა) და მათთან ერთად სამზარეულოს (ასეთის აუცილებლობის შემთხვევაში) მოწყობა (სიმაღლე – არანაკლებ 2,5 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა და სიგრძე – არანაკლებ 5 მ-ისა);
- ს.გ) კაფეტერიის მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 15 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 6 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 3,5 მ-ისა);
- ს.დ) სველი წერტილების მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 3 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 2,5 მ-ისა);
- ს.ე) დამხმარე ნაგებობის (სამზარეულო, დამხმარე ტექნიკური ნაგებობა, შენობა სამედიცინო პუნქტის, დაცვისა და თანამშრომლების განთავსებისათვის) მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 5 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 4 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 3 მ-ისა);
- ს.ვ) „ვ.ა“ – „ვ.ე“ ქვეპუნქტებით განსაზღვრული ინფრასტრუქტურის სიმაღლე არ უნდა აღემატებოდეს 10 მ-ს;
- ტ) აქტიური დაცვის ღონისძიებების გატარებისა (დაცვის ინფრასტრუქტურისა და სახანძრო პირების მოწყობა, მავნებლებთან ბიოლოგიური მეთოდებით ბრძოლა);
- უ) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობისა.
3. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, გარდა ერუშეთის ეროვნული პარკის საზღვრებში მოქცეული სასაზღვრო ზონასა და სასაზღვრო ზოლისა, ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით, დაშვებულია დრონითა და ფოტოხაფანგით გადაღება.
4. ერუშეთის ეროვნული პარკის საზღვრებში მოქცეულ სასაზღვრო ზონასა და სასაზღვრო ზოლში დრონითა და ფოტოხაფანგით გადაღება დაშვებულია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – საქართველოს სასაზღვრო პოლიციასთან და ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით.
5. ერუშეთის ეროვნული პარკის საზღვრებში მოქცეულ სასაზღვრო ზონასა და სასაზღვრო ზოლში სახელმწიფო საზღვრის დაცვასთან დაკავშირებული საქმიანობა და ასევე, ნებისმიერი სხვა დაშვებული საქმიანობა რეგულირდება „საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

თავი VI. ერუშეთის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

მუხლი 43. მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

1. მენეჯმენტის გეგმა მოიცავს მართვის ექვს (6) პროგრამას, მათ შორის:
 - ა) ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და მონიტორინგი;
 - ბ) ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების პროგრამა
 - გ) პატრულირება და კანონდღსრულება;
 - დ) ეკოტურიზმი;

ე) გარემოსდაცვითი განათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა;

ვ) ადმინისტრაციის განვითარების პროგრამა.

2. მენეჯმენტის გეგმის აღნიშნული პროგრამების მიზნები და ქმედებები ესადაგება ძირითად პირდაპირ და არაპირდაპირ საფრთხეებს, გამოწვევებსა და მენეჯმენტის შეზღუდვებს, რომლებიც აღწერილია სიტუაციურ ანალიზში.

მუხლი 44. ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის და მონიტორინგის პროგრამა

მიზანი 1: ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია პასუხისმგებელია დაქვემდებარებული დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის გაუმჯობესებაზე, არსებული მონაცემთა ბაზის დახვეწაზე და შედეგების მენეჯმენტის პროცესებში ინტეგრირებაზე.

ინდიკატორი 1: 2027 წლისთვის ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას აქვს და იყენებს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის გაუმჯობესებულ სისტემას და ბიომრავალფეროვნების მონაცემთა ბაზას, რაც ხელს შეუწყობს მენეჯმენტის ეფექტიანობის გაზრდას.

საბაზისო ინფორმაცია: ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის არსებული პრაქტიკა, რომელსაც აქვს სისტემური ხასიათი და შესაბამისი კვლევების ანგარიშები.

1. ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი, რომელიც მოიცავს ფლორისა და ფაუნის სახეობების აღრიცხვასა და მათი პოპულაციების მდგომარეობის შეფასებას, ამასთანავე, სისტემატურად მიმდინარეობს მეტეოროლოგიური, კერძოდ კი ტემპერატურული მონაცემებისა და არასისტემური მოვლენების შესახებ ინფორმაციის მოძიება და დოკუმენტირება. ყოველწლიურად, გაზაფხულიდან შემოდგომამდე, ხორციელდება ფიტო-პათოლოგიური კვლევები.

2. ადმინისტრაცია ხელს უწყობს მეცნიერებს სამეცნიერო კვლევების განხორციელებაში, რომლებშიც ჭარბობს ბოტანიკური, სატყეო და ზოოლოგიურ-ენტომოლოგიური კვლევები.

№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	საკვანძო ჰაბიტატების გამოვლენა, საველე შესწავლა და მონიტორინგი (ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის ჩათვლით)	გამოვლენილი საკვანძო ჰაბიტატების შესახებ ანგარიში	კვლევის შედეგები, მონიტორინგის ანგარიშები, ჰაბიტატების ფოტომასალა	არსებული სტანდარტული მონაცემთა ფორმა	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, სააგენტო და ადმინისტრაცია
1.2	ნამკვარი ტყის კორომების მონიტორინგი და სუქცესიური პროცესებისა და ბუნებრივი განახლების (სახეობრივი ცვლა) კვლევა	მონიტორინგის ანგარიშები კვლევის შედეგები	ბუნებრივი განახლების შეფასების უწყისი და ფოტომასალა	ტყის მართვის გეგმა	სააგენტოსა და ადმინისტრაციის სპეციალისტები, დონორი
1.3	ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების სახეობების იდენტიფიცირება, პრიორიტეტების განსაზღვრა და მონიტორინგი	ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების სახეობების გავრცელების არელებისა და ლოკაციების რუკა, ანგარიშები, ინვაზიური მცენარეებით დაფარული ფართობები ან ინვაზიური მცენარეების რიცხოვნობა	ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების სახეობების აღრიცხვის მასალები და ფოტომასალა და GPS- ს მონაცემები	უცხო მერქნიანი მცენარეთა ინვაზია საქართველოს დაცული ტერიტორიების ტყის ჰაბიტატებში, მონოგრაფია	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, სააგენტო, ადმინისტრაცია

1.4	საკვანძო ძუძუმწოვარ ცხოველთა სახეობების: არჩვი (<i>Rupicapra rupicapra</i> Linnaeus, 1768), ფოცხვერი (<i>Lynx lynx</i> , L. 1758), მურა (<i>Ursus arctos</i> , L. 1758), დათვი, შველი (<i>Capreolus capreolus</i> , L. 1758), გარეული ღორი (<i>Sus scrofa</i> , L. 1758) და სხვ.) მონიტორინგი	კვლევისა და მონიტორინგის ანგარიშები	ფოტომახეებიდან აღებული ინფორმაცია	გასული წლების მონიტორინგის შედეგები	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია, სააგენტო
1.5	გარეული ცხოველების დაავადებებისა და სიკვდილიანობის იდენტიფიცირება	მონიტორინგის ანგარიშები	დაცემულ ცხოველთა ფოტოები და ანგარიშები	ადმინისტრაციის ანგარიშები და ვეტერინარულ სამსახურებთან ერთად წარმოებული კვლევის შედეგები	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია
1.6	ჭრელტყავას (<i>Vormela peregusina</i> Gmelin, 1770) საბინადრო არეალის შესწავლა ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე	კვლევისა და მონიტორინგის ანგარიშები	კვლევის დოკუმენტი, მონიტორინგის შედეგები	მონაცემები მწირია და არსებობს შესწავლის საჭიროება იშვიათი ცხოველის აღდგენა-მომრავლების მიზნით	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია
1.7	ჭრელტყავას (<i>Vormela peregusina</i> Gmelin, 1770) აღდგენის პროექტის მომზადება და განხორციელება	განხორციელებული კვლევის ანგარიში და წარმოდგენილი რეკომენდაციების საფუძველზე მომზადებული პროექტი	აღდგენის პროექტი	განხორციელებული კვლევა	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია
1.8	მეტეოროლოგიური მონაცემების შეგროვება და ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის შედეგების ანალიზში მათი გათვალისწინება	მეტეოროლოგიური მონაცემების ანგარიშები	ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის შედეგების ანალიზის დოკუმენტი	ადმინისტრაციის ანგარიშები და „ბუნების მატთანე“	ადმინისტრაცია
1.9	სტიქიური მოვლენების (ქარქვევები, ქარიშხალი, ზვავი, წყალდიდობა და სხვ.) აღრიცხვა	შესაბამისი ანგარიშები	სტიქიური მოვლენების ზემოქმედების ამსახველი ფოტომასალა	ადმინისტრაციის ანგარიშები და „ბუნების მატთანე“	ადმინისტრაცია

1.10	ფოტოხაფანგების მასალების მონაცემთა ბაზის შექმნა, ანალიზი	მოქმედი და განახლებული მონაცემთა ბაზა	მონაცემთა ბაზის დოკუმენტი	არსებული მონაცემები	სააგენტოსა და ადმინისტრაციის სპეციალისტები
1.11	მტაცებელი ფრინველების კვლევა (მთის არწივი (<i>Aquila chrysaetus</i> LiN ^o N ^o aeus, 1758), ველის არწივი (<i>Aquila N^oipaleN^osis</i> HodgsoN ^o , 1833), მცირე მყივანი არწივი (<i>Aquila pomariN^oa</i> (<i>ClaN^oga pomariN^oa</i>)) და სხვ.)	მოქმედი და განახლებული მონაცემთა ბაზა	• კვლევის ანგარიშები და ობიექტების ფოტომასალა; • მონიტორინგის პირველადი, დამუშავებული მასალები; • კვლევის ანგარიში	ადმინისტრაციის ანგარიშები და „ბუნების მატთანე“	• ექსპერტები; • ადმინისტრაციის თანამშრომლები
1.12	გარემოს დაცვის სფეროში საერთაშორისო ვალდებულებებით/კონვენციებით ნაკისრი ვალდებულებებით დაცული კოდალსებრთა რიგის ფრინველებისა და მათ შორის თეთრზურგა კოდალას (<i>DeN^odrocopos leucotos</i>), საშუალო ჭრელი კოდალას (<i>DeN^odrocopos medius</i> (<i>Leiopicus medius</i>)) და შავი კოდალას (<i>Dryocopus martius</i>) სახეობების დადგენის მიზნით შესაბამისი კვლევის ჩატარება და მონიტორინგი	• მონიტორინგის გეგმა; • კვლევის ანგარიშები	კოდალების და მათი მოქმედების არეალის ამსახველი ფოტოები	მომზადებული და მოწონებული მონიტორინგის დოკუმენტი	მონიტორინგის დოკუმენტის მომზადებაში შესაბამისი დონორების ექსპერტების მონაწილეობა
1.13	ტყის იშვიათი კორომების (1,4 ჰა-ზე წიფლის კორომის და 8,4 ჰა-ზე წითელი ნუსხით დაცული უხრავის კორომის) მონიტორინგი და სუქცესიური პროცესებისა და ბუნებრივი განახლება (სახეობათა ცვლა) მონიტორინგი	მონიტორინგის შედეგების და ანგარიშები	ტყის იშვიათი კორომების მდგომარეობის ამსახველი ფოტოები და ანგარიშები	ტყის მართვის გეგმა	სააგენტოსა და ადმინისტრაციის სპეციალისტები, დონორი

1.14	კლიმატის ცვლილებების მიმართ მოწყვლადობის შეფასება და საადაპტაციო გეგმის მომზადება	მოწყვლადობის შეფასების დოკუმენტი ადაპტაციის ზოგადი გეგმა	ადაპტაციის ზოგადი გეგმის დოკუმენტი	ამჟამად მსგავსი დოკუმენტი არ არსებობს	დონორები, დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.15	წელიწადში მინიმუმ ერთხელ დეტალური პათოლოგიური კვლევების ჩატარება	მომზადებულია ერუშეთის ეროვნული პარკის პათოლოგიური გამოკვლევების ანგარიში	პათოლოგიური კვლევის დოკუმენტები და ფოტოები	წინა წლებში ჩატარებული კვლევების მონაცემები და მონიტორინგის შედეგები	კვლევითი ორგანიზაციები, დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი,

მიზანი 2: ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგთან დაკავშირებით ადმინისტრაციის თანამშრომლების კვალიფიკაციის ამაღლება.

ინდიკატორი 2: ბიომრავალფეროვნების კვლევა-მონიტორინგის სფეროში 2027 წლისთვის თანამშრომლების მინიმუმ 30%-ის კვალიფიკაცია და უნარები გაზრდილია.

საბაზისო ინფორმაცია: ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგში ჩართულ რეინჯერებს არ აქვთ გავლილი სათანადო ტრენინგი.

№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარტნიორები
2.1	ცხოველების აღრიცხვის, მონაცემების შეგროვების, ფოტოხაფანგების გამოყენების და პირველადი მასალების დამუშავების სავსე ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	- შესაბამისი ცოდნის სერტიფიკატები - ტრენინგის ანგარიში	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
2.2	ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიების და სახეობების მონიტორინგის შესახებ სავსე ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	- შესაბამისი ცოდნის სერტიფიკატი, - ტრენინგის ანგარიში	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
2.3	საკვანძო სახეობებზე გამოვლენა, აღრიცხვის და მონიტორინგის სავსე ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	- შესაბამისი ცოდნის სერტიფიკატები; - ტრენინგის ანგარიში	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია

მუხლი 45. ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების პროგრამა

მიზანი 1: ერუშეთის ეროვნული ტრადიციული გამოყენების ზონაში ანთროპოგენური – საფრთხის შემცველი გავლენის შემცირება და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის მიერ.

ინდიკატორი 1: 2022 წელთან შედარებით 2023 შემცირებულია რესურსებით სარგებლობა, მათ შორის საშეშე მერქნის რაოდენობა 204 კბ.მ-ით, ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ.

საბაზისო ინფორმაცია: ერუშეთის ეროვნულ პარკში ჩატარებულია ტყის მართვის გეგმა.

№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	ერუშეთის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში ანთროპოგენური ზეგავლენის შესწავლა, კლასიფიცირება და დარუკება (მაღალი და დაბალი რისკადგილების იდენტიფიცირება)	კვლევის ანგარიში და არსებული რუკა	- კვლევის ანგარიში და არსებული რუკა; - რისკ-ადგილების მონიტორინგის მასალები.	წლიური ანგარიშები	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
1.2	ერუშეთის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში ანთროპოგენური ზეგავლენის შესწავლის შედეგად გამოვლენილი საჭიროებების და რეკომენდაციების გათვალისწინება ბუნებრივი რესურსების მდგრად გამოყენებასთან მიმართებაში	შემუშავებული და გატარებული ღონისძიებების ანგარიშები	- დაცვის საქმიანობის ანგარიში; - ადმინისტრაციის წლიური ანგარიშები.	წლიური ანგარიშები	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
1.3	საქართველოს ტყის კოდექსით გათვალისწინებული ვალდებულების შესაბამისად საქმიანი ეზოს მოწყობა	მინიმუმ ერთი მოწყობილი საქმიანი ეზო	მოწყობილი და ამუშავებული საქმიანი ეზო	ამჟამად საქმიანი ეზო არ არსებობს, ადგილობრივი მოსახლეობა თავად უზრუნველყოფს საშეშე ხეცის დამზადებას	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.4	ერუშეთის ეროვნული პარკის ეკოსისტემური სერვისების ანალიზის კვლევის ჩატარება	კვლევის შედეგები	ეკოსისტემური სერვისების კვლევის ანგარიში	არ არის შეფასებული ეკოსისტემური სერვისები	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.5	ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყისა და ბალახოვანი ეკოსისტემების ნახშირბადის მარაგების დადგენა	კვლევის შედეგების ანგარიში	კვლევის ანგარიში	არ არის შეფასებული	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.6	ერუშეთის ეროვნული პარკის საძოვრებისა და სათიბების მართვის გეგმის მომზადება საძოვრებისა და სათიბების ბიომრავალფეროვნების დაცვის გათვალისწინებით.	საძოვრებისა და სათიბების მართვის გეგმები	საძოვრებისა და სათიბების მართვის გეგმები	არ არის აღრიცხული და შეფასებული სათიბ-საძოვრების მდგომარეობა	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი

1.7	ერუშეთის ეროვნული პარკის წყლის რესურსების მდგრადი და ინტეგრირებული მართვის გეგმის დოკუმენტის მომზადება	წყლის რესურსების მართვის გეგმის პროექტი	წყლის რესურსების მართვის გეგმის პროექტი	არ არის შეფასებული წყლის რესურსების მდგომარეობა კლიმატის ცვლილებების ფონზე.	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.8	ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყისა და ბალახოვანი ეკოსისტემების თაველმსხმოიარობის საშუალო მონაცემების დადგენა.	დადგენილი თაველის მოპოვების საშუალო წლიური რაოდენობა (ტონებში)	თაველის მოპოვების საშუალო წლიური რაოდენობის შესახებ ანგარიში	არ არის ზოგადი ინფორმაცია თავლოვანი მცენარეების შესახებ	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.9	ერუშეთის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში სათანადო მეთოდოლოგიის არსებობის საფუძველზე ველური ხილის ზოგიერთი სახეობის საშუალო მარაგების დადგენა.	მდგრადი სარგებლობის პირობებში დადგენილი ველური ხილის ზოგიერთი სახეობის მოსაპოვებელი რაოდენობა.	დადგენილი ველური ხილის ზოგიერთი სახეობის მოსაპოვებელი რაოდენობის მონაცემები	არ არის შეფასებული	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.10	ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიის (ტყეები და მდელოები) სამკურნალო-რეკრეაციული პოტენციალის შეფასება.	ერუშეთის ეროვნული პარკის ტყის სამკურნალო-რეკრეაციული პოტენციალის შეფასების დოკუმენტი.	ტყის სამკურნალო-რეკრეაციული პოტენციალის შეფასების დოკუმენტი.	არ არის შეფასებული	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.11	ტყის ხანძრებთან ბრძოლის ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	შესაბამისი ცოდნის სერთიფიკატები, ტრენინგის ანგარიში	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
1.12	ტყეების ბუნებრივი განახლების შეფასების ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	ტრენინგის ამსახველი დოკუმენტაცია და ფოტოსურათები, ტრენინგის ანგარიში	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია

მუხლი 46. პატრულირებისა და კანონდსრულების პროგრამა

მიზანი 1: ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებულ დაცულ ტერიტორიაზე თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენების შედეგად უკანონო ქმედებებით გამოწვეული საფრთხეების შემცირება. ინდიკატორი 1: დაცული ტერიტორია აქტიურად იყენებს ახალ ტექნოლოგიებს დაცვა-პატრულირების ღონისძიებებში. შეიმჩნევა პროგრესი სამართალდარღვევების პრევენციის, გამოვლენისა და შემცირების მიმართულებით. მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების ბოლო წელს ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებულ დაცულ ტერიტორიებზე უკანონო ქმედებები, როგორც გამოვლენილი, ასევე სხვა ფაქტები (გამოუვლენელი) (ხეტყის უკანონო ჭრა) მინიმუმ შემცირებულია 90%-მდე 2023 წელთან შედარებით. საბაზისო ინფორმაცია: მცირეა სათანადო აღჭურვილობა ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის მიმართულებით.					
№	აქტივობა	ინდიკატორები	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარტნიორები
1.1	SMART პატრულირების სისტემის დანერგვა და განხორციელება	ეფექტური „SMART“-ის სისტემა, ანგარიშები	ეფექტური „SMART“-ის სისტემის დოკუმენტი	„SMART“-ის პილოტირების ანგარიში	დონორი ორგანიზაცია, სააგენტო
1.2	ადმინისტრაციის შესაბამისი თანამშრომლებისა და რეინჯერების უნარების გაძლიერება „SMART“-ის პატრულირების სისტემის და ტექნიკის გამოყენებასთან დაკავშირებით.	წელიწადში ერთხელ ჩატარებული ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი	ჩატარებული ტრენინგის ამსახველი დოკუმენტაცია	„SMART“-ის პილოტირების ანგარიში	დონორი ორგანიზაცია, სააგენტო
1.3	პატრულირების ყოველთვიური გეგმა - გრაფიკის შემუშავება	პატრულირების სტრატეგიის დოკუმენტი/საქმიანობების ანგარიშები/პატრულირების გეგმა	პატრულირების გეგმები	გასული წლის ანგარიშები	დონორი, სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.4	პატრულირების სისტემის ეფექტურობის მონიტორინგი (შეფასება და ანალიზი) წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის 3 წელიწადში ერთხელ და საჭიროების შემთხვევაში მისი შემდგომი განახლება	მონიტორინგის ანგარიში და ანალიზი	პატრულირების სისტემის ეფექტიანობის შეფასების დოკუმენტი	არსებული პატრულირების სისტემა და პატრულირების სტრატეგია	ადმინისტრაცია/სააგენტო/ გარე ექსპერტი
მიზანი 2: ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის დაცვის განყოფილება დაკომპლექტებულია მაღალ-კვალიფიციური ადამიანური რესურსით, ეფექტიანი ფუნქციონირებისათვის არსებობს ყველა საჭირო ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა. ინდიკატორი 2: 2032 წლისთვის დაცვის განყოფილების თანამშრომლების მინიმუმ 50% -ის გაძლიერებული უნარები. განახლებული საპატრულო ინფრასტრუქტურის და აღჭურვილობის გაზრდილი რაოდენობა. საბაზისო ინფორმაცია: ამჟამად ადმინისტრაციას, ყავს 13 თანამშრომელი, რომლებსაც ესაჭიროებათ სპეციალური აღჭურვილობა და კვალიფიკაციის ამაღლება დაცვა-პატრულირების მიმართულებით.					

2.1	რეინჯერთა ალჭურვილობის საჭიროებისამებრ განახლება მათ შორის სამსახურებრივ საშტატო ცეცხლსასროლი იარაღი, რაცია, GPS ნავიგატორი, სამკერდე კამერა, ფოტოაპარატი, და ა.შ.: სეზონური უნიფორმა ყოველწლიურად 15 კომპლექტი (135 კომპლექტი), პირველადი დახმარების კომპლექტი 30 ცალი და 10 ცალი ავტომატისათვის; 15 ცალი ზურგჩანთა; მცირე ზომის წყალგაუმტარი საბუთების ჩანთა 30 ცალი; 30 ცალი ფარანი; 15 ცალი დანა; ღამის ხედვის 10 ცალი და დღის 15 ცალი დურბინი; 15 ცალი მაჩეტი – გრძელი დანა (ტყის გასაწმენდად); რაცია 30 ცალი; SMART მოწყობილობები 15 ცალი; ერთჯერადი ბატარეები წელიწადში 800 ცალი (სულ 7200 ცალი); მრავალჯერადი ელემენტი 200 (სულ 1800) ელემენტის უნივერსალი დასამუხტი აპარატი 4. ელექტროსასწორები 2 ცალი; ბენზოცელი 2 ცალი; ფოტოხაფანგები 50 ცალი; ბენზოხერხი 1 ცალი; გაზონის საკრეჭი 1 ცალი; დამაგრძელელებელი კაბელი 50 მეტრიანი 1 ცალი; ლუქები 100 ცალი; ბრეზენტის გამაშები 15 წყვილი; რეზინის ჩექმები 45 წყვილი; სიმაღლმზომი ხეებისათვის 3 ცალი; პრესლერის ბურღი 3 ცალი; თოვლის ფეხსაცმელები 10 წყვილი; მანქანის ვიდეორეგისტრატორები 3. ცალი; სამკერდე კამერები 13 ცალი; 2 ცალი სეიფი იარაღის შესანახი;	შესაბამისი მიღება - ჩაბარების დოკუმენტი	რეინჯერთა შესაბამისი რაოდენობის ალჭურვილობა	არსებული ალჭურვილობა	სააგენტო, დონორი
-----	---	---	---	----------------------	------------------

	ცეცხლსასროლი იარაღი 10 ცალი; მანქანის ელექტრონასოსი 5 ერთეული; მაღალი ხარისხის ელექტონული მიკროსკოპი 1 ცალი; ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის შეძენა (უნიფორმა: სახანძრო ხელთათმანი, ჩაფხუტები, ფეხსაცმელი და ტანსაცმელი, ხანძარსაწინააღმდეგო ზურგჩანთები 30 ცალი, ცეცხლმაქრი 5 ცალი, პაერის ნახშირბადის და ნახშირორჟანგის მზომი ხელსაწყო 2 ცალი და სხვა.) ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის დაცვის განყოფილების თანამშრომლების, რეინჯერების აღჭურვა სათანადო ინდივიდუალური აღჭურვილობით: სეზონური უნიფორმა, ზურგჩანთა, მცირე ზომის წყალგაუმტარი საბუთების ჩანთა, პირველადი დახმარების კომპლექტი, დანა, ფანარი, დურბინი, 2 ცალი ფოტოაპარატები, სმარტფონი, მედიკამენტების საველე აფთიაქის ნაკრები.				
2. 2	დაცვის განყოფილების ავტო-პარკის მოვლა-შენახვა ინტეგრირებულია ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმაში. საჭიროებისამებრ ავტოპარკის (მაღალი გამავლობის 2 ცალი ავტომობილი; 1 კვადროციკლი) ავტოსატრანსპორტო განახლება.	ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმა/შესაბამისი შესყიდვისა და მიღება-ჩაბარების დოკუმენტი	შესაბამისი რაოდენობის სატრანსპორტო საშუალებების გამართული მდგომარეობა	არსებული ავტოპარკის ჩამონათვალი და მათი მდგომარეობა	სააგენტო / დონორი
2.3	სახანძრო უსაფრთხოების სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის შემუშავება	სტრატეგიის დოკუმენტი	სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ქმედებების	ადმინისტრაციის ანგარიშები და ტყის ხანძრების სტატისტიკა	დონორი/ გარე ექსპერტი

			თანმიმდევრული შესრულება		
2.4	ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის შეძენა (უნიფორმა, კომპლექტი წყლის სასხურებელი ცეცხლმაქრი მოტოპომპა და სხვა)	ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის მდგომარეობის შეფასების დოკუმენტი/ შესყიდვის მიღება- ჩაბარების აქტები	გამართულ მდგომარეობაში არსებული შესაბამისი რაოდენობის ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობა	არსებული ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობა	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
2.5	დაცვის განყოფილების ფუნქციონირებისათვის საჭირო სათანადო სარეინჯეროების, საველე ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვის გეგმის ინტეგრირება ადმინისტრაციის მოვლა- შენახვის გეგმაში	ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმა	სათანადოდ მოვლილი და მუშა მდგომარეობაში არსებული შესაბამისი რაოდენობის საველე ინფრასტრუქტურა	ადმინისტრაციის ანაგრიშები – დაცვის განყოფილების საველე ინფრასტრუქტურის მდგომარეობის ანალიზი	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი

მუხლი 47. ეკოტურიზმის პროგრამა

მიზანი 1: 2033 წლისთვის ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე განვითარებულია ეკოტურისტული სერვისები და პროდუქტები ეკოლოგიური მთლიანობის ხელყოფის გარეშე.

ინდიკატორი: 2033 წლისთვის ერუშეთის ეროვნული პარკის ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურული სერვისებისა და პროდუქტების რაოდენობა გაზრდილია სულ მცირე 70%-ით 2024 წელთან შედარებით.

საბაზისო ინფორმაცია: ამჟამად ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე მოწყობილია შემდეგი სახის ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა: საფეხმავლო ბილიკების ქსელი (7 ბილიკი), ჯამში დაახლოებით 100 კმ, 4 ტურისტული თავშესაფარი, 2 რეინჯერთა თავშესაფარი, 6 საპიკნიკე ადგილი; 6 საპირფარეო; 6 ცეცხლის დასანთები ადგილი; 36 ძელსკამი; ცხენის დასაბმელი ადგილი (6); ცხენის დასარწყვლებელი ადგილი (6).

ამ ეტაპზე ადმინისტრაციას არ ყავს ვიზიტორთა მომსახურების სპეციალისტი (საშტატო ერთეული განსაზღვრულია).

№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	სულ მცირე 20 საინფორმაციო დაფის განახლება/დამატება	განახლებული/დამატებული მინიმუმ 20 საინფორმაციო დაფა	ანგარიში ფოტომასალით	ამჟამად ტერიტორიაზე არსებობს სხვადასხვა სახის 40-მდე საინფორმაციო დაფა	დონორი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია, სააგენტო
1.2	ტუროპერატორებთან და ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრებთან კომუნიკაცია ელექტრონული საშუალებით, სერვისების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების მიზნით	გაგზავნილი ელექტრონული ინფორმაციის რაოდენობა.	ანგარიში	ამჟამად არ არსებობს მოქმედი სისტემა	ადმინისტრაცია
1.3	დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ კულტურული მემკვიდრეობის	განახლებული მონაცემთა ბაზა	მონაცემთა ბაზის დოკუმენტი	ამჟამად არსებობს და საჭიროებს განახლებას	ადმინისტრაცია, სააგენტო

	მეგლების და კულტურული მემკვიდრეობისათვის ღირებული მახასიათებლების მქონე ობიექტების შესახებ მონაცემთა ბაზის განახლება				
1.4	ვიზიტორთა აღრიცხვის სისტემის დანერგვა	მოქმედი სისტემა და მონაცემები	მომზადებული ანგარიშის დოკუმენტი, ვიზიტორთა რეგისტრაციის ფორმა, მონაცემთა ბაზის დოკუმენტი	ამჟამად არ ხორციელდება ვიზიტორთა აღრიცხვა	ადმინისტრაცია, სააგენტო
1.5	ადგილობრივი სერვისის მიმწოდებლების იდენტიფიცირება და მონაცემთა ბაზის მომზადება	მონაცემთა ბაზა	მონაცემთა ბაზის დოკუმენტი	ამჟამად არ არსებობს	ადმინისტრაცია
1.6	საინფორმაციო დაფების და ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაცია	ინვენტარიზაციის ანგარიში	ინვენტარიზაციის ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად არსებობს საინფორმაციო დაფების ინვენტარიზაციის დოკუმენტი	ადმინისტრაცია

მუხლი 48. გარემოსდაცვითი განათლების და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამა

მიზანი 1: დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ფლობს საკმარის რესურსს გარემოსდაცვითი განათლების და ცნობიერების ამაღლების საქმიანობების განხორციელებისათვის.

ინდიკატორი 1: 2032 წლისთვის არსებობს მინიმუმ 1 თანამშრომელი, რომელიც პასუხისმგებელია გარემოსდაცვით განათლებაზე, თანამშრომლების 20%-ის უნარები გაძლიერებულია გარემოს დაცვასა და ინტერპრეტაციაში.

საბაზისო ინფორმაცია: ამჟამად ადმინისტრაციას არ ჰყავს ეკოგანათლების და ვიზიტორთა მომსახურების სპეციალისტები.

№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	გარემოსდაცვითი მასალების შექმნა, ახალი საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება სხვადასხვა ასაკობრივი ჯგუფისთვის	განახლებული საგანმანათლებლო პროგრამები	განახლებული საგანმანათლებლო პროგრამები და დოკუმენტაცია	არ არსებობს	ექსპერტის ჩართვა პროგრამების ნაწილში, სააგენტო და ადმინისტრაცია

1.2	თემატური მასალების / პრეზენტაციების/ბროშურების მომზადება სამიზნე ჯგუფებისთვის: ბიომრავალფეროვნება, დაცული ტერიტორიები, ბუნებრივი ეკოსისტემები, ნარჩენების მართვა, ეკოტურისტული და სხვა გარემოსდაცვითი გამოწვევების თემატიკებით	თემატური მასალები	შესაბამისი შინაარსით დატვირთული თემატური მასალების დოკუმენტაცია	ამჟამად არ არსებობს	დამატებით საჭირო რესურსები (ადამიანური, ფინანსური, აღჭურვილობა) დონორი, ექსპერტი, სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.3	საინფორმაციო და საინტერპრეტაციო მასალების / გზამკვლევების მომზადება. მათ შორის: ცხოველები, ფრინველები, მცენარეები, მწერები და ა.შ	არსებობს მინ. 5 სხვადასხვა სახის საინფორმაციო-საინტერპრეტაციო ბროშურა/ წიგნი/ გზამკვლევი	შესაბამისი შინაარსით დატვირთული, ბროშურა, წიგნი გზამკვლევი	არ არსებობს	დონორი/ ექსპერტი, სააგენტო
1.4	საინტერპრეტაციო ბილიკის და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა	საგანმანათლებლო საინტერპრეტაციო და სხვა ბილიკები, ვიზიტორთა ცენტრი	შესაბამისი შინაარსით დატვირთული საინტერპრეტაციო ბილიკის ინფრასტრუქტურა და ვიზიტორთა ცენტრის საგამოფენო დარბაზი	საგანმანათლებლო ბილიკი, ვიზიტორთა ცენტრები	ფინანსური და ადამიანური რესურსი, სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.5	ლონისძიებების კალენდრის მომზადება და გარემოსდაცვითი ღონისძიებების დაგეგმვა კალენდრის მიხედვით	მოქმედი ღონისძიებების კალენდარი და განხორციელებული ღონისძიებების ანგარიშები	შესაბამისი შინაარსით დატვირთული ღონისძიებების ანგარიშები	გასული წლების ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული ღონისძიებების ანგარიშები	დამატებითი ფინანსური და ადამიანური რესურსი

მიზანი 2: ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ სხვადასხვა ასაკობრივ და სამიზნე ჯგუფებზე მორგებული მრავალფეროვანი გარემოსდაცვითი საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება და განხორციელება.

ინდიკატორი 2: სხვადასხვა ასაკობრივ და სამიზნე ჯგუფებზე მორგებული მრავალფეროვანი გარემოს დაცვით საგანმანათლებლო პროგრამები და ამ პროგრამებში ჩართული მონაწილეების რაოდენობის მაჩვენებელი გაზრდილია მინიმუმ 3-ჯერ მენეჯმენტის გეგმის მე-4 წელს 2027 წლის მონაცემთან შედარებით.

საბაზისო ინფორმაცია: დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის არსებული პროგრამები და შეთავაზებები.

2.1	„ნორჩი რეინჯერის“ პროგრამის მომზადება და განხორციელება	სხვა დაცულ ტერიტორიებზე უკვე არსებული „ნორჩი რეინჯერის“ პროგრამის ბაზაზე ერუშეთის ეროვნული პარკისათვის მოდიფიცირებული და შემუშავებული პროგრამის განხორციელების ანგარიშები და მონაწილეთა რაოდენობა	პროგრამის განხორციელების ამსახველი ფოტო და ვიდეო მასალები	სხვა დაცულ ტერიტორიებზე უკვე არსებული „ნორჩი რეინჯერის“ პროგრამა	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
-----	--	---	---	--	---------------------------------

2.2	ერუშეთის ეროვნული პარკის რეგიონის სკოლებში არსებული ეკოკლუბების განვითარების ხელშეწყობა და მათთან თანამშრომლობა	ერთობლივი ღონისძიებების ანგარიშები	ერთობლივი ღონისძიებების ამსახველი ფოტო და ვიდეო მასალები	ერთობლივი თანამშრომლობის შედეგად განხორციელებული პროექტები	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
2.3	საკონსულტაციო საბჭოს შექმნა დაინტერესებული მხარეების ჩართვით	საკონსულტაციო საბჭოს სხდომები და ერთობლივი გადაწყვეტილებები	საკონსულტაციო საბჭოს ჩატარებული სხდომები	ერთობლივი განხილვის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილებები	ადმინისტრაცია, სააგენტო

მუხლი 49. მენეჯმენტის და ადმინისტრაციის პროგრამა

მიზანი 1: დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის დაკომპლექტება საკმარისი რაოდენობის კვალიფიციური ადამიანური რესურსით და მენეჯმენტის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის თანამშრომლების უნარების გაძლიერების საშუალებების შექმნა.

ინდიკატორი 1: 2032 წლისთვის შევსებულია გამოვლენილი საჭიროებების დანაკლისი და შექმნილია თანამშრომლების უნარების გაძლიერების სპეციალური მოდულები.

საბაზისო ინფორმაცია: დამტკიცებული საშტატო ნუსხა – 17 თანამშრომელი.

№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	ინდიკატორის შემოწმების საშუალება	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/ პარტნიორები
1.1	ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის დაცვის განყოფილების თანამშრომლებისთვის (რეინჯერები) ყოველწლიური ტრენინგების ჩატარება (ცეცხლსასროლ იარაღთან დაკავშირებული კურსი; კანონის აღსრულება, სამართალდარღვევის შესახებ ინფორმაციის მოგროვება, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმების მომზადება, პირველადი დახმარება და სამაშველო ოპერაციები, რუკების გაშიფრვა, GPS ნავიგატორი, ბრაკონიერობასთან ბრძოლის ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება, გუნდური მუშაობა, კონფლიქტების მართვა, ეფექტური კომუნიკაცია და საზოგადოებასთან ურთიერთობა, თვითგარდარჩენის საწყისი კურსი, ავტო სატრანსპორტო საშუალებების ეფექტური გამოყენება, მოვლა-შენახვა)	სულ მცირე 3 ჩატარებული ტრენინგი	ტრენინგების ფოტო, ვიდეო მასალები და შეფასების დოკუმენტაცია	ჩატარებული ტრენინგების მასალები და ანგარიშები (მონაწილეთა სიები, ფოტომასალა)	დონორის მხარდაჭერა, სააგენტო

მიზანი 2: დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა (საველე ინფრასტრუქტურის ჩათვლით) შეესაბამება მოთხოვნებს და ფუნქციონირებს ეფექტურად.

ინდიკატორი 2: მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდში განხორციელებული ახალი ინფრასტრუქტურული პროექტების რაოდენობა გაზრდილია 10%-ით; მოვლა-შენახვის გეგმის აქტივობებიდან მინიმუმ 80 % შესრულებულია.

საბაზისო ინფორმაცია: არსებული ინფრასტრუქტურის ნუსხა. მოვლა-შენახვის გეგმა 2023 წწ.

2.1	ინფრასტრუქტურის გრძელვადიანი მოვლა-შენახვის გეგმის მომზადება და ყოველწლიური განახლება	სააგენტოს მიერ შეთანხმებული გრძელვადიანი გეგმა	სააგენტოს მიერ შეთანხმებული გრძელვადიანი გეგმის დოკუმენტი	არსებული გეგმა	სააგენტო, გარე ექსპერტი, კონსულტანტი, დონორი
2.2	ინფრასტრუქტურული საჭიროებების ინტეგრირება სამწლიან საოპერაციო გეგმაში	საოპერაციო გეგმაში ასახული ინფრასტრუქტურული პროექტების რაოდენობა	დამტკიცებული ინფრასტრუქტურული პროექტების დოკუმენტაცია	საოპერაციო გეგმა	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
მიზანი 3: ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის გრძელვადიანი მართვის ეფექტიანობის უზრუნველყოფა. ინდიკატორი 3: 2027 წლისთვის მენეჯმენტის გეგმის მიზნების 50%, ხოლო 2032 წლისთვის – მინიმუმ 80 % მიღწეულია. საბაზისო ინფორმაცია: არსებული შესყიდვის გეგმა. მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა.					
3.1	ყოველწლიური შესყიდვის გეგმის მომზადება შესაბამისი საორიენტაციო ბიუჯეტით	შესყიდვის გეგმა	დამტკიცებული შესყიდვების გეგმის დოკუმენტი	გასული წლების შესყიდვის გეგმები	ადმინისტრაცია, სააგენტო, ფინანსისტი
3.2	ინვენტარიზაციის განხორციელება	ინვენტარიზაციის ანგარიში	ინვენტარიზაციის ანგარიშის დოკუმენტი	გასული წლების ანგარიშები	ადმინისტრაცია და სააგენტო
3.3	სამწლიანი საოპერაციო გეგმის განახლება/მომზადება	შეთანხმებული და დამტკიცებული საოპერაციო გეგმა	შეთანხმებული და დამტკიცებული საოპერაციო გეგმის დოკუმენტი	გასული წლების საოპერაციო გეგმები	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
3.4	ნარჩენების მართვის გეგმის მიხედვით აქტივობების განხორციელება	შესრულებული მინ. 2 აქტივობა	შეთანხმებული ნარჩენების მართვასთან გეგმის დოკუმენტი	შემუშავებული ნარჩენების მართვის გეგმა	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
3.5	უსაფრთოების გეგმის შემუშავება ვიზიტორებისათვის	შემუშავებულია ვიზიტორთა უსაფრთხოების გეგმა	შეთანხმებული და დამტკიცებული ვიზიტორთა უსაფრთხოების გეგმის დოკუმენტი	არ არსებობს	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
3.6	შრომითი უსაფრთოების გეგმის შემუშავება ადმინისტრაციის თანამშრომლებისათვის	შემუშავებულია შრომითი უსაფრთოების გეგმა ადმინისტრაციის თანამშრომლებისათვის	შეთანხმებული და დამტკიცებული შრომითი უსაფრთოების გეგმის დოკუმენტი	არ არსებობს	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი

თავი VII. მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგი, შეფასება და ანგარიშგება

მუხლი 50. ინდიკატორები და მათი შერჩევის საფუძველი

მენეჯმენტის გეგმის პროგრამის მიზნები, ტყის აქტივობები და მათთან შესაბამისობაში არსებული ინდიკატორები აღწერილია მენეჯმენტის გეგმის მე-6 თავში – მენეჯმენტის გეგმის პროგრამებში. მიზნების და ქმედებების ინდიკატორები შემუშავებულია მათი გაზომვადობის პრინციპით (კონკრეტული, გაზომვადი, რეალისტური, მიღწევადი და დროში გაწერილი).

მუხლი 51. მენეჯმენტის გეგმის მიზნების, ამოცანებისა და აქტივობების შესრულების პროგრესის მონიტორინგი და შეფასება

მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგის მიზანია მართვის ადაპტური მიდგომის დანერგვა და განხორციელება. მენეჯმენტის გეგმის მუდმივი მონიტორინგი და მისი ანალიზი იძლევა საჭირო ცვლილებების განხორციელების შესაძლებლობას და მათ ადაპტაციას წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმაში.

მუხლი 52. მენეჯმენტის გეგმის მიზნების, ამოცანებისა და აქტივობების მონიტორინგისა და შეფასების პროცედურები და ანგარიშების ეტაპები

დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგს და ანგარიშებას ახორციელებს ეტაპობრივად:

- ა) ყოველწლიური მონიტორინგი: ყოველი წლის ბოლოსთვის ადმინისტრაცია ამზადებს განხორციელებული ქმედებებისა და ღონისძიებების ანგარიშს მენეჯმენტის გეგმის მე-6 თავში განსაზღვრულ და დაგეგმილ ქმედებებსა და ღონისძიებებთან მიმართებაში. აღნიშნული ანგარიში წარმოადგენს 3-წლიანი საოპერაციო გეგმის განხილვა-განახლების საფუძველს, რომელიც, თავის მხრივ, წლიური ბიუჯეტის განსაზღვრისა და წარდგენის საფუძველია.
- ბ) მენეჯმენტის ეფექტურობის 4-წლიანი ინტერვალით მონიტორინგი: მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების მე-5 წლის ბოლოს ადმინისტრაცია განახორციელებს მენეჯმენტის გეგმის ეფექტურობის შეფასებას. ადმინისტრაცია შეძლებს, ზუსტად შეაფასოს მართვის ეფექტურობის პროგრესი და მიღებული გამოცდილების გათვალისწინებით მოახდინოს მენეჯმენტის გეგმის ქმედებებისა და ღონისძიებების ადაპტირება;
- გ) საბოლოო შეფასება: მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების მე-9 წელს ადმინისტრაცია განახორციელებს მენეჯმენტის გეგმის დეტალურ შეფასებას. ადმინისტრაცია შესაბამისი ექსპერტიზის და ორგანიზაციების ჩართულობით განახორციელებს განახლებულ სიტუაციური ანალიზის, მიზნებისა და ქმედებების განხილვას. განახლებული სიტუაციური ანალიზის, მიზნებისა და ქმედებების განხილვის შედეგები წარმოადგენს ახალი, მომდევნო 9-წლიანი მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების საფუძველს.

მუხლი 53. მენეჯმენტის გეგმის მიზნების, ამოცანებისა და აქტივობების მონიტორინგის გეგმა

1. დაცული ტერიტორიების სააგენტო (სააგენტოს ცენტრალური აპარატი და ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია) პასუხისმგებელია მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების ორგანიზებასა და განხორციელებაზე, მათი განხორციელების მონიტორინგსა და მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული შედეგების მიღწევაზე.
2. მენეჯმენტის გეგმა ხორციელდება სამწლიანი საოპერაციო და დეტალური ყოველწლიური სამუშაო გეგმების საშუალებით. საოპერაციო გეგმა მოიცავს განსახორციელებელ ქმედებებს საჭირო ბიუჯეტის ჩათვლით.
3. დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ერუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასთან ერთად უზრუნველყოფს სხვა ორგანიზაციებისა და ექსპერტების ჩართულობას გარკვეული ღონისძიებების განხორციელებაში, როდესაც ეს აუცილებელი და საჭიროა.

მონიტორინგის გეგმა

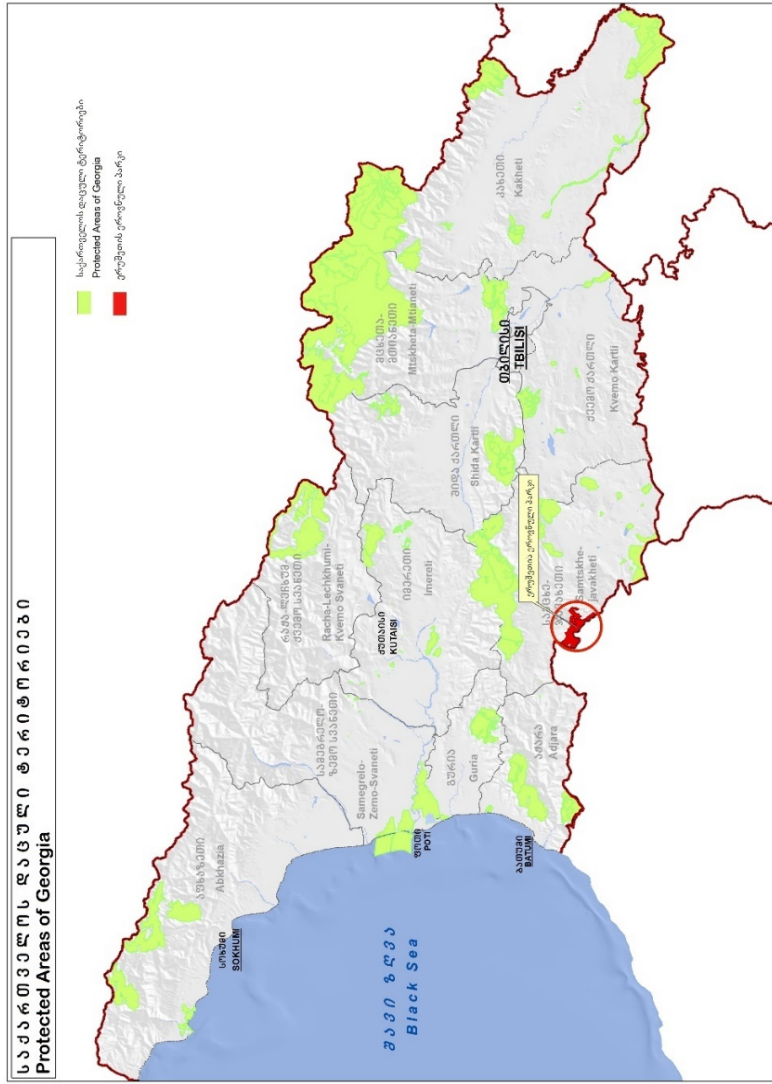
№	აქტივობა	დროის პერიოდი	პასუხისმგებელი
1	მონიტორინგის გეგმის და ფორმატის შემუშავება და შეთანხმება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან პირველი წლის ბოლოს	ადმინისტრაცია/ სააგენტო

2	ყოველწლიური მონიტორინგის და ანგარიშების განხორციელება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მომდევნო წლის I კვარტალში (ყოველწლიურად)	ადმინისტრაცია
3	შუალედური შეფასება და სტრატეგიული მიზნების გადახედვა საჭიროებისამებრ	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მეოთხე წლის ბოლოს	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორები, პარტნიორები
4	საბოლოო შეფასება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მე-9 წელი	ადმინისტრაცია
5	მენეჯმენტის გეგმის განახლება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მე-9 წლის დასაწყისი	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორები, პარტნიორები

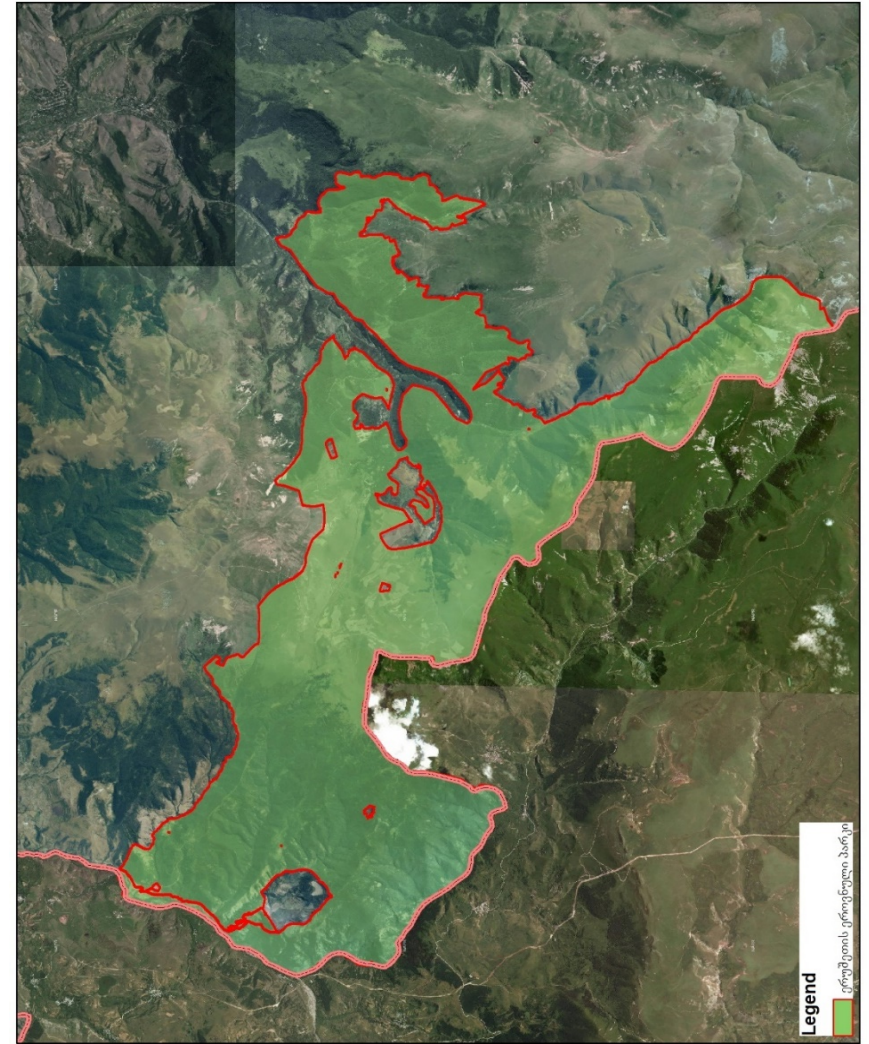
დანართები:

- დანართი 1. ერუშეთის ეროვნული პარკის ადგილმდებარეობის რუკა;
- დანართი 2. ერუშეთის ეროვნული პარკის ეროვნული პარკის საზღვრების რუკა;
- დანართი 3. ერუშეთის ეროვნული პარკის ზონების საზღვრები;
- დანართი 4. ერუშეთის ეროვნული პარკის ზონირების რუკა;
- დანართი 5. ერუშეთის ეროვნული პარკის ხანძარსაშიში კლასების რუკა;
- დანართი 6. ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის რუკა;
- დანართი 7. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტურისტული და ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა;
- დანართი 8. ერუშეთის ეროვნული პარკის მიმდებარედ კულტურული და არქეოლოგიური ძეგლების ობიექტების ნუსხა;
- დანართი 9. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებული დღეისათვის ცნობილი ძირითადი მცენარეების ნუსხა და მათი სტატუსები;
- დანართი 10. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული სამკურნალო მცენარეები;
- დანართი 11. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული ფაუნის ძირითადი წარმომადგენლების ნუსხა და საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობები;
- დანართი 12. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული მსოფლიო მასშტაბით საფრთხის წინაშე მყოფი ფრინველები;
- დანართი 13. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული საქართველოს მასშტაბით საფრთხის წინაშე მყოფი ფრინველები;
- დანართი 14. ტყის შემქმნელი ძირითადი მერქიანი მცენარეების მავნებელი მწერების ნუსხა;
- დანართი 15. ზურმუხტის ქსელის ტერიტორია.

დანართი 1. ერუშეთის ეროვნული პარკის
ადგილმდებარეობის რუკა



დანართი 2. ერუშეთის ეროვნული პარკის საზღვრების
რუკა



დანართი 3. ერუშეთის ეროვნული პარკის ზონების საზღვრები

ა) ერუშეთის ეროვნული პარკის ბუნების მკაცრი დაცვის ზონის გეოგრაფიული კოორდინატები

№	X	Y	№	X	Y	№	X	Y	№	X	Y
1	336437	4594421	249	317152	4597679	497	328789	4593935	745	332212	4598075
2	336482	4594245	250	316890	4597361	498	328793	4593780	746	332297	4598016
3	336571	4594358	251	316686	4596928	499	328694	4593608	747	332092	4597960
4	336524	4594551	252	330739	4598306	500	328502	4593564	748	331860	4598036
5	336468	4594734	253	330536	4598272	501	328328	4593468	749	331670	4598018
6	336485	4594868	254	330348	4598314	502	328165	4593353	750	331480	4598071
7	336583	4594840	255	330149	4598332	503	328083	4593174	751	331289	4598045
8	336733	4594906	256	329952	4598341	504	327964	4593165	752	331104	4598034
9	336853	4594947	257	329790	4598441	505	327781	4593243	753	331011	4597969
10	336958	4594974	258	329659	4598589	506	327624	4593262	754	330807	4598049
11	319170	4595270	259	329479	4598638	507	327693	4593448	755	330732	4597997
12	336960	4596032	260	329458	4598476	508	327623	4593457	756	330207	4597802
13	337036	4595936	261	329533	4598300	509	327699	4593641	757	330027	4597886
14	336896	4595844	262	329612	4598119	510	327688	4593835	758	329852	4597982
15	336853	4595678	263	329779	4598014	511	327676	4594032	759	329672	4598067
16	336958	4595513	264	330140	4597843	512	327745	4594149	760	329555	4598224
17	337108	4595538	265	330744	4598039	513	327605	4594205	761	329480	4598407
18	337289	4595529	266	330973	4598064	514	327474	4594163	762	329480	4598577
19	337280	4595338	267	331092	4597995	515	327313	4594155	763	329601	4598643
20	337126	4595243	268	331218	4598051	516	327362	4594336	764	329731	4598494
21	336992	4595100	269	331367	4598069	517	327415	4594499	765	329878	4598359
22	336825	4595100	270	331702	4598033	518	327356	4594585	766	316715	4596578
23	336735	4595259	271	331953	4598032	519	327161	4594592	767	316687	4596373
24	336710	4595457	272	332195	4598002	520	327113	4594534	768	319527	4594957
25	336724	4595655	273	330100	4596056	521	326997	4594563	769	319560	4594627
26	336619	4595642	274	329974	4596190	522	326912	4594556	770	319617	4594863
27	336493	4595495	275	329993	4596358	523	326777	4594468	771	328949	4596480
28	336359	4595185	276	329878	4596503	524	326733	4594554	772	329474	4596183
29	337366	4596438	277	329775	4596656	525	326604	4594654	773	329936	4596392
30	337293	4596539	278	329703	4596769	526	326439	4594707	774	330144	4595935
31	337255	4596461	279	329612	4596568	527	326412	4594857	775	330196	4595974
32	337227	4596269	280	329725	4596462	528	326481	4594982	776	330054	4591618
33	337179	4596265	281	329707	4596419	529	326572	4594884	777	330166	4591444
34	337174	4596457	282	329552	4596546	530	326894	4595008	778	330126	4591511
35	337220	4596637	283	329375	4596503	531	327093	4595031	779	330930	4589893
36	337233	4596740	284	329023	4596596	532	327280	4595028	780	332769	4588926
37	337092	4596750	285	328784	4596622	533	319265	4595220	781	332047	4588852
38	337157	4596933	286	328559	4596512	534	319311	4595230	782	332299	4588828
39	337148	4597113	287	328682	4596501	535	319448	4595246	783	332459	4588508
40	337089	4597254	288	328806	4596420	536	319708	4595217	784	332614	4588663
41	331459	4598204	289	327055	4594554	537	319629	4595042	785	332446	4588331
42	331063	4598179	290	327177	4595037	538	319575	4594919	786	332575	4588291
43	336856	4597582	291	326990	4595032	539	319706	4594846	787	332633	4588209

44	336693	4597695	292	326859	4594749	540	319850	4594834	788	332726	4588062
45	336600	4597677	293	326666	4594915	541	319642	4594690	789	332949	4587867
46	336590	4597504	294	326599	4594972	542	319470	4594595	790	333321	4587934
47	336468	4597394	295	326439	4594959	543	319344	4594445	791	334436	4595152
48	336323	4597417	296	326441	4594757	544	319066	4594185	792	334894	4595953
49	336434	4596715	297	326661	4594549	545	318268	4595315	793	336562	4594274
50	336469	4596519	298	326720	4594473	546	318494	4595421	794	336513	4594790
51	336472	4596340	299	326861	4594493	547	318673	4595500	795	336954	4595058
52	335751	4596130	300	326964	4594631	548	318840	4595480	796	336856	4595005
53	335682	4596298	301	327076	4594499	549	318991	4595477	797	337373	4595139
54	335583	4596467	302	327074	4594577	550	319163	4595326	798	337337	4595859
55	335504	4596497	303	327265	4594572	551	336719	4595418	799	337152	4596188
56	335585	4596323	304	327424	4594588	552	336738	4595219	800	337126	4596694
57	335445	4596357	305	327390	4594403	553	336857	4595076	801	337116	4597081
58	335324	4596513	306	327320	4594187	554	337008	4595137	802	336462	4596397
59	335356	4596333	307	327380	4594158	555	337165	4595252	803	336673	4596278
60	335295	4596156	308	327604	4594140	556	337294	4595375	804	336699	4596277
61	335147	4596275	309	327705	4594212	557	337347	4595456	805	336620	4596311
62	334984	4596387	310	327646	4594118	558	337424	4595281	806	336712	4596352
63	334928	4596294	311	327673	4593926	559	337328	4595128	807	336755	4596134
64	334763	4596214	312	327713	4593733	560	337152	4595108	808	335542	4596553
65	334639	4596307	313	327666	4593540	561	337067	4594941	809	335644	4596058
66	334545	4596210	314	327671	4593468	562	336953	4595013	810	335657	4596113
67	334384	4596298	315	327658	4593348	563	336826	4594921	811	335343	4596225
68	334261	4596454	316	327695	4593247	564	336695	4594909	812	334938	4596425
69	333956	4596507	317	327882	4593209	565	336551	4594813	813	334920	4596395
70	333717	4596352	318	328041	4593098	566	336459	4594881	814	334582	4596325
71	333712	4596184	319	328114	4593276	567	336493	4594702	815	334184	4596594
72	333771	4596059	320	328250	4593417	568	336539	4594513	816	334495	4596201
73	333954	4595978	321	328416	4593528	569	336545	4594460	817	334910	4596259
74	334123	4595881	322	328604	4593592	570	336451	4594301	818	334876	4595921
75	334287	4595773	323	328740	4593703	571	336458	4594452	819	334813	4595871
76	334192	4595648	324	328832	4593878	572	336464	4595421	820	334866	4595822
77	334124	4595499	325	328799	4594004	573	336548	4595576	821	334683	4595425
78	333969	4595570	326	328866	4594100	574	336703	4595698	822	334274	4595208
79	333775	4595617	327	328884	4594220	575	336709	4595555	823	334152	4595164
80	333591	4595631	328	328934	4594302	576	334570	4596227	824	336829	4596084
81	333460	4595604	329	328932	4594459	577	334666	4596300	825	337066	4596007
82	333581	4595675	330	328966	4594653	578	334720	4596316	826	336851	4595815
83	333448	4595379	331	328855	4594766	579	334923	4596324	827	337035	4595482
84	333462	4595183	332	328717	4594817	580	335004	4596365	828	336968	4594931
85	333463	4594983	333	329471	4596223	581	335174	4596262	829	337247	4595109
86	333453	4594827	334	329642	4596184	582	335315	4596173	830	326794	4594845
87	333651	4594825	335	329806	4596161	583	335351	4596362	831	326892	4594971
88	333847	4594838	336	329895	4595996	584	335412	4596405	832	327586	4595109
89	333942	4594662	337	330023	4595966	585	335529	4596280	833	327393	4594294
90	334052	4594498	338	319174	4595301	586	335568	4596280	834	327527	4594371

91	330753	4592145	339	319108	4595411	587	335491	4596546	835	327538	4594337
92	330660	4592307	340	318866	4595468	588	335703	4596276	836	327407	4594268
93	330558	4592491	341	318756	4595545	589	335709	4596122	837	330793	4590993
94	330505	4592611	342	318517	4595439	590	335671	4595999	838	330445	4591111
95	330312	4592500	343	318410	4595380	591	335488	4595934	839	330464	4591169
96	330241	4592461	344	318209	4595364	592	335303	4595872	840	330474	4591074
97	329906	4592413	345	319318	4594431	593	335228	4596016	841	329014	4592220
98	329682	4592500	346	319444	4594581	594	335123	4596057	842	329157	4592082
99	329637	4592545	347	319780	4594790	595	334978	4596016	843	329196	4592128
100	329347	4592505	348	319735	4594848	596	334827	4595942	844	329349	4592009
101	329282	4592656	349	319577	4594891	597	334831	4595805	845	329331	4592070
102	329163	4592664	350	319610	4595020	598	334697	4595660	846	329818	4591658
103	329061	4592654	351	319704	4595194	599	334656	4595557	847	329636	4591743
104	328933	4592619	352	319539	4595239	600	334638	4595380	848	329692	4591755
105	328663	4592404	353	319340	4595234	601	334460	4595399	849	329504	4591847
106	329712	4591637	354	333694	4587746	602	334450	4595228	850	330703	4590839
107	329866	4591547	355	333768	4587589	603	334353	4595200	851	330820	4590854
108	330009	4591616	356	333663	4587140	604	334204	4595264	852	330794	4590183
109	330078	4591477	357	334009	4587307	605	334152	4595082	853	330936	4589873
110	330206	4591484	358	334113	4587194	606	334158	4594882	854	330936	4589758
111	330353	4591612	359	334214	4587047	607	334117	4594762	855	331050	4589585
112	330519	4591674	360	334111	4586838	608	334141	4594565	856	331038	4589624
113	330562	4591503	361	334050	4586878	609	334098	4594431	857	330994	4589676
114	330516	4591299	362	333847	4587050	610	333980	4594591	858	331009	4589660
115	330541	4591271	363	333602	4587031	611	333886	4594767	859	331071	4589451
116	330670	4591134	364	333729	4587178	612	333731	4594838	860	331108	4589108
117	330828	4591064	365	333690	4587212	613	333533	4594818	861	331539	4588947
118	330785	4590956	366	333650	4587575	614	333432	4594909	862	331621	4588955
119	330797	4590888	367	333569	4587693	615	333464	4595102	863	332414	4588593
120	330645	4590783	368	333532	4587630	616	333451	4595300	864	332427	4588629
121	330765	4590734	369	333586	4587355	617	333382	4595524	865	332458	4588656
122	331067	4590842	370	333622	4587316	618	333401	4595573	866	332337	4588587
123	331036	4590783	371	333277	4587325	619	333511	4595679	867	333016	4588508
124	330892	4590660	372	333148	4587374	620	333696	4595627	868	333067	4588459
125	330731	4590667	373	333207	4587538	621	333890	4595586	869	333061	4588432
126	330790	4590462	374	333395	4587788	622	334041	4595488	870	333098	4588410
127	330656	4590409	375	333512	4587910	623	334128	4595605	871	333099	4588340
128	330718	4590270	376	330537	4592567	624	334296	4595704	872	333128	4588369
129	330890	4590177	377	330625	4592358	625	334196	4595849	873	333121	4588335
130	330804	4590018	378	330710	4592231	626	334029	4595949	874	333159	4588277
131	330892	4589984	379	330795	4592125	627	333846	4596029	875	333129	4588256
132	330807	4589927	380	330852	4592000	628	333675	4596105	876	333142	4588212
133	330869	4589824	381	330987	4591786	629	333717	4596295	877	333218	4588191
134	330937	4589726	382	331071	4591664	630	333773	4596417	878	333194	4588200
135	331100	4589577	383	331092	4591437	631	334146	4596568	879	333222	4588218
136	331023	4589411	384	331128	4591337	632	329974	4596281	880	333173	4588221
137	331071	4589229	385	331153	4591145	633	330013	4596100	881	333258	4588182

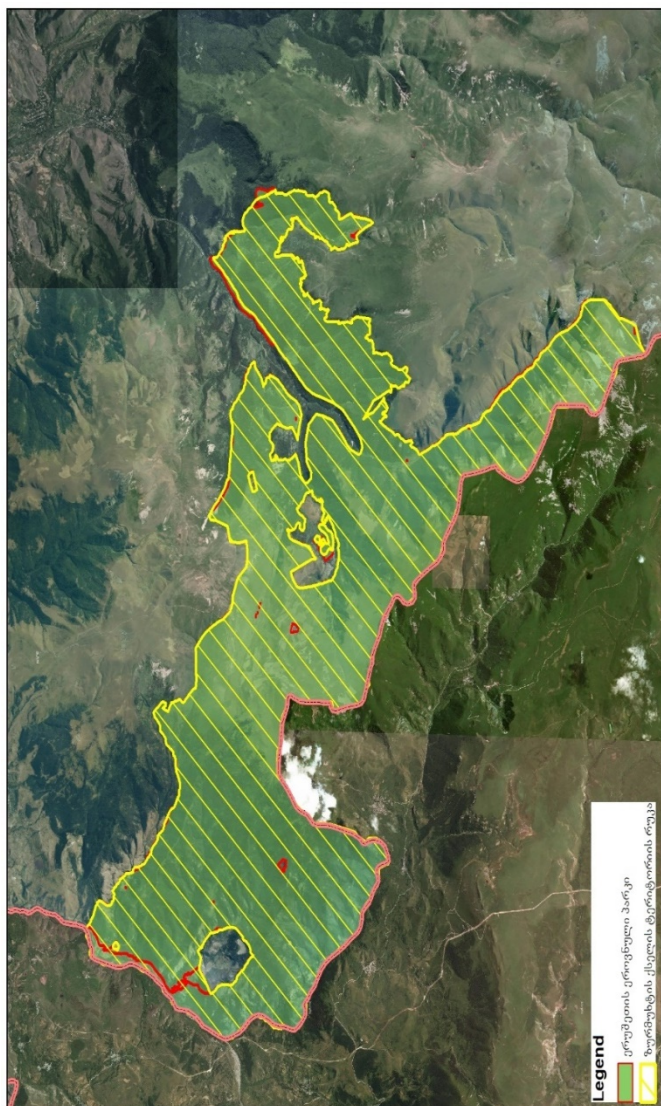
138	331162	4589130	386	331076	4591008	634	330176	4595994	882	333279	4588197
139	331359	4589108	387	331256	4591003	635	330072	4596004	883	333261	4588058
140	331427	4588992	388	331111	4590863	636	329923	4596033	884	333290	4588064
141	331515	4588903	389	331278	4590930	637	329834	4596102	885	333278	4587927
142	331727	4588970	390	331280	4590808	638	329706	4596182	886	333307	4587880
143	331772	4589043	391	331172	4590690	639	329522	4596237	887	333331	4587859
144	331812	4588995	392	331100	4590508	640	329047	4596190	888	333306	4587972
145	331870	4588985	393	331252	4590391	641	328928	4596334	889	333316	4587896
146	332252	4588830	394	331363	4590457	642	328875	4596416	890	333314	4587847
147	332397	4588714	395	331618	4590197	643	328805	4596480	891	333326	4587689
148	332487	4588676	396	331726	4590023	644	328574	4596476	892	332809	4588051
149	332628	4588707	397	331721	4589874	645	328667	4596624	893	332845	4588064
150	332463	4588533	398	331995	4589812	646	328936	4596573	894	332742	4587987
151	332440	4588403	399	332226	4589587	647	329093	4596586	895	332811	4587980
152	332481	4588289	400	332435	4589417	648	329210	4596474	896	332746	4587960
153	332428	4588359	401	332483	4589336	649	329468	4596499	897	332736	4588015
154	332512	4588282	402	332609	4589176	650	329767	4596379	898	332945	4587830
155	332658	4588206	403	332741	4588962	651	329788	4596404	899	332970	4587855
156	332640	4588129	404	332762	4588803	652	329596	4596623	900	333036	4587787
157	332647	4588032	405	332841	4588709	653	329750	4596793	901	333808	4587073
158	332786	4587924	406	332933	4588564	654	329823	4596527	902	333797	4587036
159	332988	4587837	407	332967	4588530	655	329927	4596482	903	333749	4587022
160	333133	4587842	408	333197	4588212	656	317583	4597706	904	333825	4587230
161	333300	4588102	409	333285	4588151	657	317642	4597629	905	333817	4587294
162	333294	4588226	410	333254	4588078	658	317638	4597498	906	333654	4587274
163	332914	4588523	411	333085	4587831	659	317529	4597114	907	333672	4587301
164	332869	4588443	412	332990	4587891	660	317434	4596958	908	333724	4587313
165	332936	4588622	413	332943	4587877	661	317326	4596814	909	333788	4587416
166	332817	4588723	414	332652	4588050	662	317168	4596813	910	333198	4587397
167	332839	4588851	415	332625	4588141	663	316954	4596856	911	333683	4587395
168	332698	4589067	416	332509	4588190	664	317006	4596730	912	333660	4587392
169	332721	4588806	417	332437	4588263	665	316836	4596657	913	333622	4587468
170	332451	4589379	418	332456	4588307	666	316692	4596491	914	333411	4587438
171	332351	4589536	419	332457	4588231	667	316739	4596322	915	333490	4587389
172	331811	4589896	420	332466	4588488	668	316908	4596282	916	333574	4587383
173	331813	4589928	421	332501	4588579	669	317094	4596300	917	333374	4587804
174	331698	4589929	422	332511	4588620	670	317266	4596318	918	333059	4587710
175	331724	4590070	423	332429	4588695	671	317302	4596270	919	333207	4587719
176	331511	4590276	424	332197	4588799	672	317376	4596150	920	333112	4587757
177	331451	4590349	425	332131	4588799	673	317466	4596150	921	333150	4587779
178	331297	4590465	426	331815	4588984	674	317422	4596338	922	333051	4587593
179	331115	4590397	427	331848	4589009	675	317461	4596269	923	333071	4587512
180	331172	4590568	428	331756	4589068	676	317628	4596504	924	333126	4587399
181	331177	4590777	429	331657	4588928	677	317869	4596517	925	333131	4587468
182	331319	4590859	430	331488	4588912	678	318122	4596692	926	333180	4587433
183	331209	4590901	431	331421	4589017	679	318156	4596637	927	333160	4587348
184	331110	4590951	432	331318	4589113	680	318263	4596547	928	333174	4587349

185	331244	4591028	433	331090	4589127	681	318210	4596385	929	333240	4587307
186	331066	4591030	434	331049	4589233	682	318180	4596193	930	333395	4587404
187	331156	4591173	435	331041	4589431	683	318296	4596132	931	333113	4587775
188	331124	4591364	436	331074	4589585	684	318095	4596071	932	332990	4587783
189	331162	4591476	437	330926	4589755	685	318101	4595956	933	333051	4587741
190	334055	4587234	438	330864	4589860	686	318128	4595779	934	333068	4587783
191	333906	4587385	439	330817	4589952	687	318205	4595799	935	333090	4587794
192	333840	4587425	440	330888	4590011	688	318406	4595967	936	333740	4587766
193	333771	4587693	441	330811	4590104	689	318534	4596186	937	333796	4587299
194	333652	4587839	442	330703	4590235	690	318553	4596113	938	333817	4587335
195	333414	4587764	443	330697	4590368	691	318401	4595834	939	333857	4587472
196	333238	4587589	444	330796	4590434	692	318310	4595746	940	333834	4587551
197	333086	4587474	445	330825	4590543	693	318155	4595467	941	333738	4587593
198	333224	4587315	446	330815	4590706	694	316991	4597374	942	333708	4587507
199	333353	4587343	447	330901	4590660	695	317049	4597460	943	333557	4587496
200	333664	4587322	448	331071	4590821	696	317132	4597642	944	333494	4587601
201	333497	4587492	449	330925	4590794	697	317298	4597723	945	333528	4587547
202	333531	4587665	450	330737	4590739	698	317498	4597729	946	333702	4587382
203	333563	4587659	451	330679	4590775	699	336747	4596233	947	333543	4587864
204	333691	4587484	452	330761	4590914	700	336703	4596297	948	332767	4588856
205	333775	4587250	453	330753	4590931	701	336532	4596305	949	333808	4587398
206	333644	4587079	454	330703	4591134	702	336466	4596464	950	333582	4586999
207	333612	4586964	455	330593	4591055	703	336443	4596660	951	333710	4587024
208	333994	4587001	456	330519	4591225	704	336274	4597436	952	332828	4587876
209	334064	4586833	457	330527	4591334	705	336451	4597352	953	333178	4587619
210	334195	4586988	458	330563	4591530	706	336550	4597473	954	332656	4588437
211	334185	4587108	459	330491	4591672	707	336591	4597623	955	332827	4588517
212	318248	4595691	460	330337	4591590	708	336660	4597735	956	332694	4588485
213	318462	4595901	461	330190	4591461	709	336805	4597605	957	332736	4588426
214	318504	4595990	462	330059	4591495	710	337175	4597133	958	332862	4588487
215	318540	4596179	463	329985	4591602	711	337150	4596979	959	332899	4588477
216	318440	4596042	464	329822	4591575	712	337118	4596789	960	332409	4588546
217	318313	4595898	465	329696	4591653	713	337198	4596710	961	330254	4597743
218	318195	4595730	466	329555	4591819	714	337245	4596676	962	330394	4597771
219	318098	4595871	467	329418	4591916	715	337162	4596503	963	330551	4597898
220	318202	4596138	468	329250	4592074	716	337199	4596308	964	336192	4597426
221	318211	4596120	469	329111	4592090	717	337196	4596235	965	336337	4597067
222	318252	4596200	470	328903	4592139	718	337257	4596415	966	336234	4597302
223	318195	4596307	471	328788	4592315	719	337296	4596586	967	336434	4596909
224	318210	4596501	472	328806	4592506	720	337364	4596418	968	336426	4594310
225	318251	4596605	473	329120	4592582	721	337442	4596243	969	336351	4594714
226	318084	4596672	474	329232	4592691	722	337428	4596050	970	336240	4595014
227	317953	4596573	475	329248	4592584	723	337378	4595867	971	336251	4595106
228	317752	4596499	476	329409	4592501	724	337311	4595708	972	336399	4595359
229	317570	4596529	477	329662	4592540	725	337252	4595544	973	336744	4595174
230	317391	4596402	478	329889	4592441	726	337094	4595519	974	336489	4594784
231	317465	4596160	479	330012	4592516	727	336927	4595537	975	336736	4595716

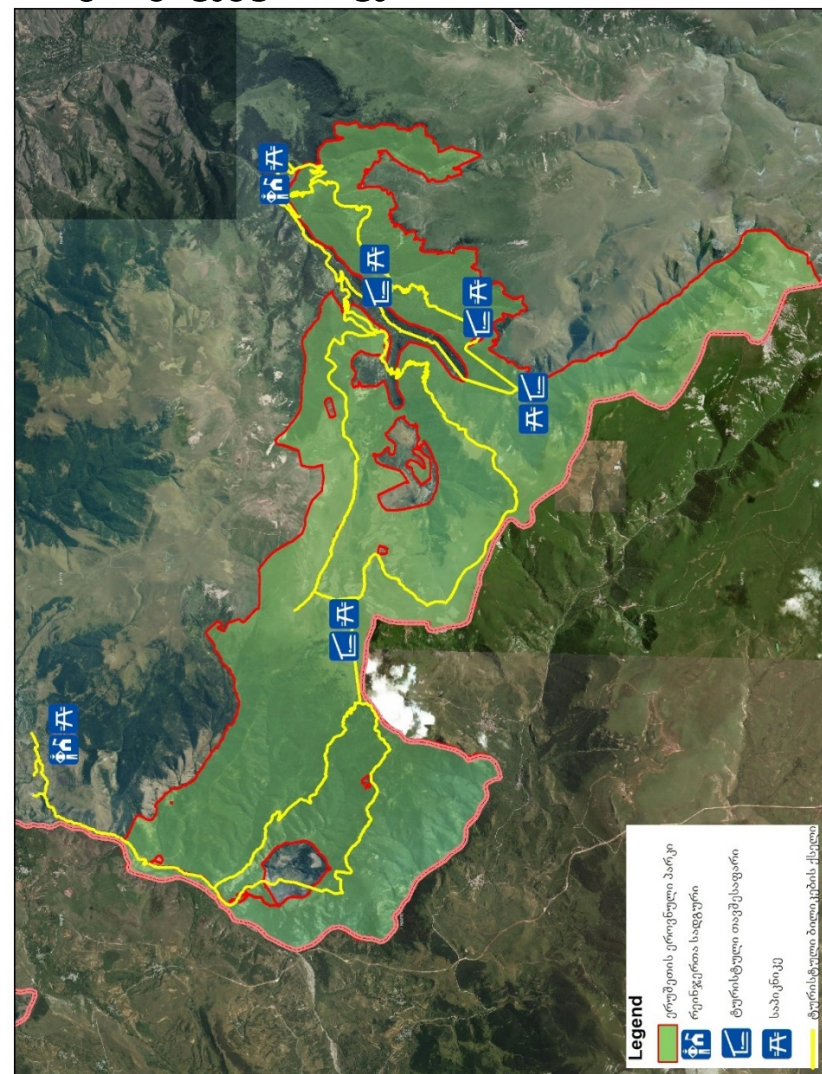
232	317371	4596142	480	330284	4592495	728	336845	4595714	976	336509	4594682
233	317345	4596239	481	329929	4592440	729	336936	4595840	977	336446	4594768
234	317232	4596299	482	327402	4594622	730	337062	4595964	978	336421	4594595
235	317147	4596279	483	327736	4594999	731	336923	4596047	979	336407	4594400
236	317075	4596321	484	327911	4594907	732	330048	4598351	980	336402	4594520
237	316794	4596267	485	328095	4594835	733	330185	4598326	981	337137	4595013
238	316705	4596415	486	328292	4594810	734	330381	4598300	982	336583	4597736
239	316800	4596618	487	328487	4594837	735	330570	4598283	983	336920	4597554
240	316925	4596742	488	328678	4594844	736	330763	4598300	984	336895	4597408
241	316948	4596817	489	328762	4594769	737	330991	4598278	985	336993	4597342
242	317105	4596857	490	328954	4594742	738	331170	4598168	986	329552	4598672
243	317218	4596803	491	328958	4594547	739	331308	4598179	987	331546	4598239
244	317338	4596854	492	328872	4594372	740	331503	4598217	988	318724	4594547
245	317643	4597619	493	328838	4594287	741	331692	4598278	989	318248	4595202
246	317628	4597724	494	328930	4594126	742	331890	4598296	990	317606	4595645
247	317341	4597725	495	328774	4594084	743	332060	4598201	991	317165	4595984
248	316955	4596003	496	316839	4595979	744	316515	4596258	992	316585	4596480

ბ) ერუშეთის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონა მოიცავს ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიის იმ ნაწილს, რომელიც არ არის განსაზღვრული ამ მენეჯმენტის გეგმის დანართი 3 -ის „ა“ პუნქტით.

დანართი 6. ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის რუკა



დანართი 7. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტურისტული და ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურის რუკა



დანართი 8. ერუშეთის ეროვნული პარკის მიმდებარედ კულტურული და არქეოლოგიური ძეგლების ობიექტების ნუსხა

ერუშეთის ეროვნული პარკის მიმდებარედ კულტურული და არქეოლოგიური ძეგლები / ობიექტები						
№	კომპლექსის სახელწოდება	სახელწოდება	დასახლება	სტატუსი	თარიღი	სახეობა
1		მეჩეთი	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-20 საუკუნის დასაწყისი	არქიტექტურის
2		წყარო	ურაველი	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქიტექტურის, საბაღე-საპარკო ხელოვნებისა და ლანდშაფტური არქიტექტურის
3		ურაველის გამოქვაბულები	ურაველი	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქეოლოგიური
4	აგარის მონასტერი	ეკლესია	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	განვითარებული შუასაუკუნეები	არქიტექტურის
5	აგარის მონასტერი	სამრეკლო	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-13 – მე-14 საუკუნეები	არქიტექტურის
6	აგარის მონასტერი	მთავარი ეკლესია	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-10 – მე-11 საუკუნეები	არქიტექტურის
7	აგარის მონასტერი	ეკლესია	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	განვითარებული შუასაუკუნეები	არქიტექტურის
8	აგარის მონასტერი	ეკლესია	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	განვითარებული შუასაუკუნეები	არქიტექტურის
9	აგარის მონასტერი	აგარის მონასტერი. სატრაპეზო	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-11 – მე-12 საუკუნეები	არქიტექტურის
10		წმინდა გიორგის ეკლესია	ურაველი	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქიტექტურის

11	ბაიების საეკლესიო კომპლექსი	ბაიების საეკლესიო კომპლექსი	წყორმა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-13 საუკუნის დასასრული	არქიტექტურის
12	ბაიების საეკლესიო კომპლექსი	ნახევრად გამოქვაბული ეკლესია	წყორმა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-13 საუკუნის დასასრული	არქიტექტურის
13	ბაიების საეკლესიო კომპლექსი	ცალკემდგომი ეკლესია	წყორმა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-13 საუკუნის დასასრული	არქიტექტურის
14	ბაიების საეკლესიო კომპლექსი	გვირაბი	წყორმა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-13 საუკუნის დასასრული	არქიტექტურის
15	ჯაყისმანის მონასტერი	ეკლესია	ჯაყისმანი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ადრე და განვითარებული შუა საუკუნეები	არქიტექტურის
16	ჯაყისმანის მონასტერი	სამრეკლო	ჯაყისმანი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ადრე და განვითარებული შუა საუკუნეები	არქიტექტურის
17		ხიდი	წყალთბილა	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქიტექტურის, საინჟინრო
18		წყალთბილას ეკლესია	წყალთბილა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ადრე შუასაუკუნეები	არქიტექტურის
19	ჯაყისმანის მონასტერი	ჯაყისმანის მონასტრის მიწისქვეშა თავშესაფრები	ჯაყისმანი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი		არქეოლოგიური, არქიტექტურის
20	ჯაყისმანის მონასტერი	სამარხები	ჯაყისმანი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი		არქეოლოგიური
21	აგარის მონასტერი	აგარის მონასტერი. ეკლესია	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები _ მე-4 – მე-18 სს.>განვითარებული შუა საუკუნეები _ მე-10- მე-15 სს.	რელიგიური, რიტუალური>საეკლესიო ნაგებობა;

22	ჯაყისმანის მონასტერი	აღდგომის ეკლესია	ჯაყისმანი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ადრე და განვითარებული შუა საუკუნეები	არქიტექტურის
23	აგარის მონასტერი	აგარის მონასტერი	ურაველი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-10-11 სს.	არქიტექტურის
24		ორჰოსანი	არალი	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქეოლოგიური
25		ნასოფლარი „ჩოფაშენი“	არალი	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქეოლოგიური
26		წყალთბილას მაცხოვრის კათოლიკური ეკლესია	წყალთბილა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	1883 წ.	არქიტექტურის
27		გუმბათი / #60_28	მირაშხანი. ნიალა	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქეოლოგიური
28		ჭარალის ციხე	წყალთბილა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	განვითარებული შუასაუკუნეები	არქიტექტურის
29		ლოდობანა	ანდრიაწმინ და	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქეოლოგიური
30		ნასოფლარი ულვა	ანდრიაწმინ და	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქეოლოგიური
31		ლოდობანას ეკლესია	ანდრიაწმინ და	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქიტექტურის
32		მეჩეთი	წყორმა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	მე-19 საუკუნე	არქიტექტურის
33		ჭარალის მეჩეთი	წყალთბილა	ობიექტი სტატუსის გარეშე		არქიტექტურის

დანართი №9. ერუშეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებული დღეისათვის ცნობილი ძირითადი მცენარეების ნუსხა და მათი სტატუსები

№	სახეობების დასახელება		მახასიათებლები				
	ქართული	ლათინური	წითელი ნუსხის	რელიქტი	საქართველოს ენდემი	წიწვოვანი	მარადმწვანე
1	2	3	4	5	6	7	8
ხეები და ბუჩქები							
1	კავკასიური სოჭი	<i>Abies Nordmanniana</i> (Steud.) Spach.		+		+	+
2	აღმოსავლური ნაძვი	<i>Picea orientalis</i> (L.) Peterm.				+	+
3	ფიჭვი კავკასიური	<i>Pinus sosnowskyi</i> Nakay				+	+
4	მუხა ქართული	<i>Quercus iberica</i> Steud. Ex M.		+			
5	მაღალმთის მუხა	<i>Quercus macrocarpa</i> Fisch et Mey	+		+		
6	წიფელი	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky		+			
7	რცხილა კავკასიური	<i>Carpinus caucasica</i> Grossh.					
8	ჯაგრცხილა	<i>Carpinus orientalis</i> Mill.					
9	ნეკერჩხალი ჩვეულებრივი	<i>Acer campestre</i> L.		+			
10	ლექის ხე	<i>Acer platanoides</i> L.		+			
11	მაღალმთის ნეკერჩხალი	<i>Acer trautvetteri</i> Medw.		+			
12	ნეკერჩხალი ქორაფი	<i>Acer laetum</i> L.		+			
13	მთის ბოყვი	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.		+			
14	უთხოვარი	<i>Taxus baccata</i> L.	+	+		+	+
15	უხრაფი	<i>Ostrya carpinifolia</i> L.	+				
16	ბალამწარა	<i>Cerasus macrocarpa</i> C. a. Meyer	+				
17	წაბლი ჩვეულებრივი	<i>Castanea sativa</i> Mill.	+	+			
18	არყი მეჭეჭიანი	<i>Betula pendula</i> Roth.					
19	არყი ლიტვინოვის	<i>Betula litvinowii</i> Roth.					
20	ვერხვი მთროლაფი	<i>Populus tremula</i> L.					
21	მაყალო	<i>Malus orientalis</i> Uglitz.					
22	პანტა	<i>Pyrus caucasica</i> Fed.					
23	თხმელა ჩვეულებრივი	<i>Alnus barbata</i> C. a. Mey		+			
24	ცაცხვი კავკასიური	<i>Tilia caucasica</i> Rupr.		+			
25	თელა ჩვეულებრივი	<i>Ulmus carpinifolia</i>		+			
26	კაკალი ჩვეულებრივი	<i>Juglans regia</i> L.	+				
27	კავკასიური ტირიფი	<i>Salix caucasica</i> L.					
28	თამელი	<i>Sorbus torminalis</i> L.					
29	ჭნაფი (ცირცელი)	<i>Sorbus caucasica</i> L.					

30	იფანი ჩვეულებრივი	<i>Fraxinus excelsior L.</i>					
31	ტირიფი წნორი	<i>Salix alba L.</i>		+			
32	ტირიფი თხის (მდგნალი)	<i>Salix caprea L.</i>					
33	ჩვეულებრივი თხილი	<i>Corylus avellana L.</i>			+		
34	კუნელი	<i>Crataegus curvisepala L.</i>					
35	წითელი კუნელი	<i>Crataegus microphylla L.</i>					
36	შავი კუნელი	<i>Crataegus pinnatifida Waldst&Kit.ex Willd.</i>					
37	ქონდარი ღვია	<i>Juniperus pygmaea L.</i>				+	+
38	ყაზახური ღვია	<i>Juniperus sibirica L.</i>				+	+
39	მაჯალვერი	<i>Daphne mezereum L.</i>					
40	კვიდო	<i>Ligustrum vulgare L.</i>					+
41	ჭყორი	<i>Ilex colchica L.</i>					+
42	ზღმარტლი	<i>Mespilus germanica L.</i>		+			
43	ჩვეულებრივი ხეჭრელი	<i>Fragula alnus Mill.</i>					
44	იმერული ხეჭრელი, ხეშავი	<i>Rhamnus imeretina L.</i>					
45	კლდის ხეჭრელი	<i>Rhamnus macrocarpa L.</i>					
46	ქონდარი ღვია	<i>Juniperus pygmaea L.</i>				+	+
47	ყაზახური ღვია	<i>Juniperus sibirica L.</i>				+	+
48	ჩიტავაშლა	<i>Pyracantha coccinea L.</i>					
49	დეკა	<i>Rhododendron caucasicum L.</i>		+			+
50	იელი	<i>Rhododendron luteum Sweet.</i>					+
51	შეკერი	<i>Rhododendron ponticum L.</i>		+			+
52	წყავი	<i>Laurocerasus officinalis L.</i>			+		+
53	მთის მოცხარი	<i>Ribes alpinum</i>					
54	კლდის მოცხარი	<i>Ribes biebersteinii</i>					
55	ასკილი	<i>Rosa canina L.</i>		+			
56	ჟოლო	<i>Rubus buschii</i>					
57	დიდგულა	<i>Sambucus nigra L.</i>					
58	შინდაწლა	<i>Swida australis Pojark. Ex Grossh.</i>					
59	მაღალი მოცვი კავკასიის	<i>Vaccinium Arctostaphylos L.</i>					
60	ლურჯი მოცვი	<i>Vaccinium uliginosum L.</i>					
61	უზანი	<i>Viburnum lantana L.</i>					
62	მახველი	<i>Viburnum opulus L.</i>					
63	მოლოზანა	<i>Viburnum orientale L.</i>					
64	ფითრი	<i>Viscum album L.</i>					
65	მაყვალ ჩვეულებრივი	<i>Rubus caesius L.</i>					
69	შინდი	<i>Cornus mas L.</i>					
70	კატაბარდა	<i>Clematis vitalba L.</i>					
71	ჩვეულებრივი სურო	<i>Hedera helix L.</i>					+
71	კოლხური სურო	<i>Hedera colchica L.</i>					+

72	სვია	<i>Humulus lupulus</i> L.					
ძირითადი დამახასიათებელი ბალახები							
73	მთის ჩადუნა	<i>Dryopteris filix-mas</i>					
74	ირმის ენა	<i>Phyllitis scolopendrium</i>					
75	ერთწლოვანი თივაქასრა	<i>Poa annua</i>					
76	წერის გვიმრა	<i>Pteridium tauricum</i>					
77	ბრძამი	<i>Calamagrostis arundinaceae</i>					
78	წივანა	<i>Festuca gigantea</i>					
79	მთის ჩადუნა	<i>Dryopteris filix-mas</i>					
80	ირმის ენა	<i>Phyllitis scolopendrium</i>					
81	ერთწლოვანი თივაქასრა	<i>Poa annua</i>					
82	მთის ჩადუნა	<i>Dryopteris filix-mas</i>					
83	ირმის ენა	<i>Phyllitis scolopendrium</i>					
84	ერთწლოვანი თივაქასრა	<i>Poa annua</i>					
85	წერის გვიმრა	<i>Pteridium tauricum</i>					
86	ბრძამი	<i>Calamagrostis arundinaceae</i>					
87	წივანა	<i>Festuca gigantea</i>					
88	ნალველა	<i>Geranium schistocalyx</i>					
89	ქრისტესბეჭედა	<i>Santivula europaea</i>					
90	მინდვრის გვირილა	<i>Leucanthemum vulgare</i>					
91	ანწლი	<i>Sambucus ebulus</i>					
92	ხარისთვალა	<i>Paris incompleta</i>					
93	ბუერა	<i>Petasites albus</i>					
94	სამტატა	<i>Pyrethrum macrophyllum</i>					
95	მჟაველა	<i>Oxalis acetosella</i>					
96	ხარისშუბლა	<i>Senecio platyphylloides</i>					
97	ლამის ია	<i>Hesperis matronalis</i>					

დანართი №10. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული სამკურნალო მცენარეები

1. ვარდკაჰკაჰა (*Cichorium intubus*)
2. ვირისტერვა (*Tussilago farfara*)
3. თავშავა (*Origanum vulgare*)
4. კატაბალახა (*Valeriana officinalis*)
5. კრაზანა (*Hypericum perforatum*)
6. კუნელი წითელი (*Crataegus curvisepala* L.)
7. მატიტელა (*Polygonum aviculare*)
8. მრავალმარღვა (*Plantago major*)
9. ოროვანდი (*Arctium lappa* L.)
10. სვია (*Humulus lupulus*)
11. უკვდავა (*Helichrysum armenium* (Tisch. et Mey.) DC. N°ego)
12. ფარსმანდუკი (*Achillea millefolium*)

13. ქრისტესისხლა (*Chelidonium majus*)
14. ყოჩივარდა (*Cyclamen vernum Sweet*)
15. ხარისძირა (*Helleborus caucasicus*) A
16. ხარისშუბლა (*Senecio rhombifolius (Willd.) Sch. Bip. (S. platyphyllus DC.)*)
17. ჭინჭარი (*Urtica dioica*) და სხვა.

დანართი №11. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული ფაუნის ძირითადი წარმომადგენლების ნუსხა და საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობები

№	სახეობების დასახელება		წითელი ნუსხა
	ქართული	ლათინური	
1	2	3	4
წვრილი და მსხვილი ძუძუმწოვრები			
1	კავკასიური ტყის თაგვი	<i>Sylvaemus ariaeus</i> Blanford, 1881	
2	მცირე ტყის თაგვი	<i>Sylvaemus uralensis</i> Pallas, 1811	
3	წყლის მემინდვრია	<i>Arvicola terrestris</i> Linnaeus, 1758	
4	კავკასიური ციყვი	<i>Sciurus anomalus</i> Gmelin, 1778	+
5	ჩვეულებრივი ციყვი	<i>Sciurus vulgaris</i> Linnaeus, 1758	
6	ტურა	<i>Canis aureus</i> Linnaeus, 1758	
7	მელა	<i>Vulpes vulpes</i> Linnaeus, 1758	
8	დედოფალა	<i>Mustela nivalis</i> Linnaeus, 1766	
9	მაჩვი	<i>Meles meles</i> Linnaeus, 1758	
10	წავი	<i>Lutra lutra</i> Linnaeus, 1758	+
11	ტყის კვერნა	<i>Martes martes</i> Linnaeus, 1758	
12	ევროპული კურდღელი	<i>Lepus europaeus</i> Pallas, 1778	
13	შველი	<i>Capreolus capreolus</i> Linnaeus, 1758	
14	გარეული ღორი	<i>Sus scrofa</i> Linnaeus, 1758	
15	მგელი	<i>Canis lupus</i> Linnaeus, 1758	
16	ფოცხვერი	<i>Lynx lynx</i> Linnaeus, 1758	+
17	მურა დათვი	<i>Ursus arctos</i> Linnaeus, 1758	+
ფრინველები			
1	ქორი	<i>Accipiter gentilis</i> Linnaeus, 1758	
2	მიმინო	<i>Accipiter nisus</i> Linnaeus, 1758	
3	ველის არწივი	<i>Aquila nipalensis</i> Hodgson, 1833	
4	მთის არწივი	<i>Aquila chrysaetus</i> Linnaeus, 1758	+

5	მცირე არწივი	<i>Aquila pomarina</i> Brehm, 1831	
6	ჩია არწივი	<i>Aquila pennata</i> Gmelin ^o . 1788 <i>Syn. Hieraaetus pennatus</i> Gmelin ^o , 1788	
7	ფასკუნჯი	<i>Neophron percnopterus</i> Linnaeus, 1758	
8	შავი შაშვი	<i>Turdus merula</i> Linnaeus, 1758	
9	წრიპა	<i>Turdus philomelos</i> C.L. Brehm, 1831	
10	ბოლოშავა	<i>Turdus pilaris</i> Linnaeus, 1758	
11	ჩხართვი	<i>Turdus viscivorus</i> Linnaeus, 1758	
12	ძერა	<i>Milvus migrans</i> Boddaert, 1783	
13	ჩხიკვი	<i>Garrulus glandarius</i> Linnaeus, 1758	
14	მწყერი	<i>Coturnix coturnix</i> Linnaeus, 1758	
15	ტყის ქათამი	<i>Scolopax rusticola</i> Linnaeus, 1758	
16	კავკასიური როჭო	<i>Tetrao mlokosiewiczi Taczanowskyi, 1875</i>	+
17	ქედანი	<i>Columba palumbus</i> Linnaeus, 1758	
18	ჩვეულბრივი გვრიტი	<i>Streptopelia turtur</i> Linnaeus, 1758	
19	ჩვეულბრივი გუგული	<i>Cuculus canorus</i> Linnaeus, 1757	
20	ჩვეულბრივი ტყის ბუ	<i>Strix aluco</i> Linnaeus, 1758	
21	ოფოფი	<i>Upupa epops</i> Linnaeus, 1758	
22	თეთრზურგა კოდალა	<i>Deudrocopos leucotos</i> Bechstein ^o , 1802	
23	დიდი ჭრელი კოდალა	<i>Deudrocopos major</i> Linnaeus, 1758	
24	საშუალო კოდალა	<i>Deudrocopos medius</i> Linnaeus, 1758	
25	მცირე ჭრელი კოდალა	<i>Deudrocopos minor</i> Linnaeus, 1758	
26	შავი კოდალა	<i>Dryocopus martius</i> Linnaeus, 1758	
27	თოხიტარა	<i>Aegithalos caudatus</i> Linnaeus, 1758	
28	მინდვრის ტოროლა	<i>Alauda arvensis</i> Linnaeus, 1758	
29	ტყის ტოროლა	<i>Lullula arborea</i> Linnaeus, 1758	
30	ყორანი	<i>Corvus corax</i> Linnaeus, 1758	
31	რუხი ყვავი	<i>Corvus cornix</i> Linnaeus, 1758	
32	ჭილყვავი	<i>Corvus frugilegus</i> Linnaeus, 1758	
33	კლდის მერცხალი	<i>Ptyonoprogne rupestris</i> Scopoli, 1769	
34	ტყის მწყერჩიტა	<i>Anthus trivialis</i> Linnaeus, 1758	
35	ბუკიოტი	<i>Aegolius funereus</i> Linnaeus, 1758	
თევზები			
1	მდინარის/ტბის კალმახი	<i>Salmo (trutta) fario</i> Linnaeus, 1758	+
2	მორევის ნაფოტა	<i>Rutilus rutilus</i> Nordmann ^o , 1840	+
3	კოლხური წვერა	<i>Luciobarbus escherichii</i> Steindachner, 1897	

4	კოლხური ხრამული	<i>VaricohiNus sieboldiN</i> SteiNdachNer, 1864	+
5	მცირეაზიური ხრამული	<i>Capoeta tiNca</i> Heckel, 1843	
ქვეწარმავლები და ამფიბიები			
1	სპილენძა	<i>CoroNella austriaca</i> LaureNti, 1768	
2	მწვანე გომბეშო	<i>Bufo viridis</i> LaureNti, 1768	
3	კავკასიური გომბეშო	<i>Bufo verrucosissimus</i> Pallas, 1814	
4	მცირეაზიური ტრიტონი	<i>OmmatotritoN ophryticus</i> Berthold, 1846- syN. <i>Triturus vittatus</i>	
5	ჩვეულებრივი ტრიტონი	<i>LissotritoN laNtzi</i> Wolterstorff, 1914	
6	გველბოკერა	<i>Pseudopus (Ophisaurus) apodus</i> Pallas, 1775	
7	ართვინის ხელიკი	<i>Darevskia derjugiN</i> iNikolsky, 1898	
8	ქართული ხელიკი	<i>Darevskia rudis</i> Bedriaga, 1886	
9	ჩვეულებრივი ანკარა	<i>Natrix Natrix</i> StejNeger, 1907	
10	წყლის ანკარა	<i>Natrix tessellata</i> L. 1758	
11	საშუალო ხელიკი	<i>Lacerta media</i> LaNtz & CyréN, 1920	
12	კავკასიური ჯოჯო	<i>Laudakia caucasia</i> Eichwald, 1831	
13	წენგოსფერი მცურავი	<i>Coluber Najadum</i> K.P. Schmidt, 1939	
14	კავკასიური გველგესლა	<i>Vipera kazNakovi</i> iNikolsky, 1909	
15	ველის გველგესლა	<i>Vipera ursiN</i> ii BoNaparte, 1835	

დანართი №12. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული მსოფლიო მასშტაბით საფრთხის წინაშემყოფი მყოფი ფრინველები

№	დასახელება	ლათინური საელწოდება
1	ფასკუნჯი	<i>NephroN percNopterus</i> LiNNaEUS, 1758
2	კავკასიური როჭო	<i>Tetrao mlokosiewiczzi</i> TaczaNowskyi, 1875

დანართი №13. ერუშეთის ეროვნულ პარკში გავრცელებული საქართველოს მასშტაბით საფრთხის წინაშე მყოფი ფრინველები

№	დასახელება	ლათინური სახელწოდება
1	მთის არწივი	<i>Aquila chrysaetus</i> LiNNaeus, 1758
2	კავკასიური როჭო	<i>Tetrao mlokosiewiczzi</i> TaczaNowskyi, 1875

დანართი №14. ტყის შემქმნელი ძირითადი მერქნიანი მცენარეების მავნებელი მწერების ნუსხა

№	მწერების დასახელება ქართულად	მწერების დასახელება ლათინურად	წიწვიანების დასახელება		
			ნადვი	ფიჭვი	სოჭი
1	მბეჭდავი ქერქიჭამია	<i>Ips typographus</i> L.	+	-	-
2	ნადვის დიდი ლაფანჭამია	<i>DeNdroctoNus micaNes</i> Kugel.	+	-	-
3	ევსკილა ქერქიჭამია	<i>Ips sexdeNtatus</i> BoerN.	+	+	-
4	კენწეროს ქერქიჭამია	<i>Ips acumiNatus</i> Gull.	+	+	+
5	აღმოსავლეთის კაუჭკილა ქერქიჭამია	<i>PityokteiNes curvideNes</i> Germ	+	-	+
6	ფიჭვის შავი ხარაბუზა	<i>MoNochamus galloproviNcialis</i> Ol.	+	+	-
7	ნადვის პატარა ხარაბუზა	<i>MoNochamus sutor</i> L.	-	+	-
8	გირჩის ალურა	<i>Dioryctria abietela</i> F.	+	+	-
9	დასავლეთის კაუჭკილა ქერქიჭამია	<i>PityokteiNes spiNideNes</i> Reitt	+	-	+
10	ნადვის კრიფალი	<i>Cryphalus abietis</i> Ratz.	+	-	+
11	პიჭვის ღეროს მეფისია	<i>Pissodes piNzi</i> L	+	+	-
12	ფიჭვის დიდი მებაღე	<i>Tomicus piNiperda</i> L.	-	+	-
13	ფიჭვის პატარა მებაღე	<i>Tomicus miNior</i> Hart.	-	+	-
14	ზოლიანი მემერქნია	<i>TrypodeNdroN liNeatum</i> Ol	+	+	-
15	კაკასიის დიდი ბოლორქიანა	<i>Sirex argoNautarum</i> Sem	+	+	+
16	ფიჭვის ლურჯი ბოლორქიანა	<i>Paurus juveNcus</i> L .	+	+	+
17	მეზამთრე ყლორტხვევია	<i>RhyacioNia (Evetria)buoliaNia</i> Schiff.	-	+	-

დანართი №15. ზურმუხტის ქსელის ტერიტორია

დამტკიცებული ტერიტორია: ერუშეთი – GE0000066

ფართობი: 11384.7 ჰა

1. კლასიფიკაცია

კლასიფიკაცია	მონაცემი
ტერიტორიის წარდგენის თარიღი განსაკუთრებული კონსერვაციის საჭიროების მქონე ტერიტორიად (ზურმუხტი):	2021-03
ტერიტორიის კანდიდატად აღიარების თარიღი:	არ არის მონაცემები
ზურმუხტის ტერიტორიის გამოცხადება:	2022-12
ზურმუხტის ტერიტორიის დამტკიცება	არ არის მონაცემები
განსაკუთრებული კონსერვაციის საჭიროების მქონე ტერიტორიად გამოცხადების ეროვნული სამართლებრივი მითითება	არ არის მონაცემები

2. ტერიტორიის პარამეტრები

გრძელი	განედი	ბიოგეოგრაფიული რეგიონ(ებ)ი
--------	--------	----------------------------

42.9206	41.4949	ალბური (100%)
ფართობი ჰექტარში	საზღვაო ფართობი[%]	ტერიტორიის სიგრძე [კმ]:
11384.7	0.0	133.22

3. ეკოლოგიური ინფორმაცია

3.1. ჰაბიტატის ტიპები და მათი შეჯამება:

ბერნის კონვენციის რეზოლუცია 4-ს ჰაბიტატის ტიპი						ჰაბიტატის მდგომარეობა ტერიტორიაზე			
კოდი	FP	№P	დაფარულობა [ჰა]	გამოქვამული [რიცხვობრივად]	მონაცემები ს ხარისხი	A B C D	A B C		
						წარმოდგენა	მსგავსი ფართობი	კონსერვაცია	გლობალური მაჩვენებელი
E1.2 – მრავალწლოვან ბალახოვან მცენარეთა საფარი კირქვიანებზე და სტეპი ფუძე სუბსტრატებზე					M	C	C	C	C
E3.4 – ნოტიო ან სველი ეუტროფული და მეზოტროფული ბალახოვანი ცენოზები					M	C	C	C	C
F2.22 – მარადმწვანე ალპური და სუბალპური ბუჩქები და ბუჩქნარი					M	B	C	C	C
F7 – ეკლიანი ხმელთაშუაზღვისპირული ფრიგანა, ბალიშა მცენარეული საფარი და სანაპირო კლდეთა სხვა მსგავსი მცენარეულობა					M	B	C	C	C

G1.12 – ზორეო- ალპური ჭალის პარკული ტყეები					M	B	A	C	C
G1.A1 – Quercus – FraxiNus – CarpiNus betulus-ის ტყე ეუტროფულ და მეზოტროფულ ნიადაგებზე					M	A	B	C	C
G3.17 – ბალკანურ- პონტური სოჭნარები					G	C	B	C	C
G3.1H – აღმოსავლური ნაძვის (Picea orieNtalis) ტყეები					M	A	B	C	C
G3.4E ევროპული ფიჭვის (PiNus sylvestris) პონტურ- კავკასიური ტყეები					M	B	B	C	C

- **PF:** ჰაბიტატის ტიპებისთვის, რომლებსაც შეიძლება ჰქონდეთ როგორც არაპრიორიტეტული, ასევე პრიორიტეტული ფორმა, შეიყვანეთ „X“ სვეტში PF
- **NºP:** იმ შემთხვევაში თუ ჰაბიტატის ტიპი აღარ არსებობს საიტზე, ცხრილში შეიყვანეთ: „X“ (არჩევითი)
- **დაფარულობა:** ათწილადი ღირებულების შეყვანა
- **ქვაბული:** მოიცავს ჰაბიტატების A1.44, A3, A4 და H1 ტიპებს. : შეიყვანეთ ქვაბულების რაოდენობა თუ დაახლოებითი ფართობი ცნობილი არ არის.
- **მონაცემთა ხარისხი:** G = „კარგი“ (მაგალითად: კვლევებზე დაყრდნობით); M = „საშუალო“ (ნაწილობრივ მონაცემებზე და კვლევებზე დაყრდნობით); P = ცუდი (უხეში გამოთვლით)

3.2 ბერნის კონვენციით დაცული, მე-6 რეზოლუციის სახეობები

ჯგუფი: A = ამფიბიები, B = ფრინველები, F = თევზები, I = უხერხემლოები, M = ძუძუმწოვრები, P = მცენარეები, R = რეპტილიები

- **S:** იმ შემთხვევაში, თუ სახეობებზე მონაცემები არის სენსიტიური და ის არ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი საჯაროდ, შეიყვანეთ – დიახ
- **NºP:** თუ სახეობა აღარ ბინადრობს მოცემულ საიტზე: x (არჩევითი)
- **ტიპი:** p=მუდმივი, r=რეპროდუქციული, c=კონცენტრაცია, w=გამოზამთრების (მცენარეთა და არა იმიგრაციულ სახეობათათვის გამოიყენეთ **მუდმივი** (P))
- **ერთეული:** i=ინდივიდი, p=წყვილად ან სხვა ერთეულებად, დამოკიდებულად რიცხოვნობის სტანდარტიზებულ ერთეულებზე და კოდებზე, მე-12 და მე-17 მუხლების გათვალისწინებით (ფრინველთა და დაა ჰაბიტატების ღირებულებები)

- **სიხშირის კატეგორიები (Cat.):** C=საერთო, R= იშვიათი, V=ძალიან იშვიათი, P=არსებული – შევავსოთ თუ მონაცემის ხარისხი არის არასრულფასოვანი (DD) რიცხოვნობის მონაცემთან ერთად.
- **მონაცემთა ხარისხი:** G = „კარგი“ (მაგალითად: კვლევებზე დაყრდნობით); M = „საშუალო“ (ნაწილობრივ მონაცემებზე და კვლევებზე დაყრდნობით); P = ცუდი (უხეში გამოთვლით) DD = არასრულფასოვანი მონაცემი (გამოიყენეთ მხოლოდ ეს კატეგორია, თუ უხეში გამოთვლითაც კი არ გვაქვს სავარაუდო რიცხოვნობის მონაცემი, დატოვეთ გრაფა ცარიელი. გრაფა „სიმრავლის კატეგორიები“ მაინც უნდა იყოს შევსებული.

სახეობები					რიცხოვნობა სატზე						ტერიტორიის შეფასება			
ჯგუფი	კოდი	სამეცნიერო სახელწოდება	სენსიტიურობა	აღარ ინადრობს	ერთეული	ზომა		ერთე-ული	Cat.	მონაცემის ხარისხი	A B C D	A B C		
						მინიმალური	მაქსიმალური		C/R/V/P		რაოდენობა	კონსერვაცია	Iso.	გლობ. მაჩვენებლებ
B	A223	ბუკიოტი Aegolius funereus			p				P		B	A	C	C
P	1939	Agrimonia pilosa			p				P		C	B	C	C
B	A229	ალკუნი Alcedo atthis			c				P		A	B	C	C
B	A091	მთის არწივი Aquila chrysaetos			p				P		B	A	C	C
B	A509	ველის არწივი Aquila Nipaleensis			p				P		B	B	C	C
B	A089	მცირე მყივანი არწივი Aquila pomarina (Clasifica pomarina)			r				P		B	B	C	C
M	1308	ევროპული მარქათელი			r				P		B	A	C	C

		Barbastella barbastellus												
M	1308	ევროპული მაჩქათელი Barbastella barbastellus			p				P		B	A	C	C
B	A215	ზარნაშო Bubo bubo			p				P		C	C	C	C
M	1352	მგელი Canis lupus			w				P		C	A	C	B
M	1352	მგელი Canis lupus			c				P		C	A	C	B
M	1352	მგელი Canis lupus			r				P		C	A	C	B
M	1352	მგელი Canis lupus			p				P		C	A	C	B
B	A224	უფეხურა Caprimulgus europaeus			p				P		C	C	C	C
I	1088	მუხის დიდი ხარაბუზა Cerambyx cerdo			p				P		B	A	B	C
B	A239	თეთრზურგა კოდალა Deudrocopos leucotos			p				P		C	B	C	C
B	A238	საშუალო ჭრელი კოდალა Deudrocopos medius (Leipicus medius)			p				P		C	B	C	C
P	1381	Dicranum viride			p				P		C	C	C	C

B	A236	<u>შავი კოდალა</u> <u>Dryocopus</u> <u>martius</u>			p				P		C	B	C	C
I	1932	<u>Erebia medusa</u> <u>polaris</u>			p				P		B	A	B	C
B	A103	<u>ჩვეულებრივი</u> <u>შავარდენი</u> <u>Falco peregrinus</u>			p				P		C	C	C	C
B	A076	<u>ბატკანძერი</u> <u>(წვერიანი სვავი,</u> <u>ყაჯირი,</u> <u>კრავიჭამია)</u> <u>Gypaetus</u> <u>barbatus</u>			c				P		C	A	C	C
I	1933	<u>Hesperia comma</u> <u>cateNia</u>			p				P		B	A	C	C
B	A092	<u>ჩია არწივი</u> <u>Hieraaetus</u> <u>perNatus</u>			r				P		C	C	C	C
B	A338	<u>ჩვეულებრივი</u> <u>ღაფი</u> <u>LaNius collurio</u>			r				P		C	C	C	C
I	1042	<u>Leucorrhinia</u> <u>pectoralis</u>			p				P		B	A	B	C
P	1758	<u>Ligularia sibirica</u>			p				P		C	C	C	C
I	1043	<u>LiNdeNia</u> <u>tetraphylla</u>			p				P		B	A	B	C
B	A246	<u>ტყის ტორილა</u> <u>Lullula arborea</u>			r				P		C	C	C	C
M	1355	<u>წავი</u> <u>Lutra lutra</u>			p				P		B	B	C	C
M	1355	<u>წავი</u> <u>Lutra lutra</u>			c				P		B	B	C	C

M	1355	<u>წავი</u> <u>Lutra lutra</u>		r				P		B	B	C	C
M	1355	<u>წავი</u> <u>Lutra lutra</u>		w				P		B	B	C	C
I	1060	<u>მჟაუნას</u> <u>მრავალფეხი</u> <u>Lycaea dispar</u>		p				P		B	A	B	C
M	1361	<u>ფოცხვერი</u> <u>LyNex lyNex</u>		p				P		C	B	C	B
M	1361	<u>ფოცხვერი</u> <u>LyNex lyNex</u>		c				P		C	B	C	B
M	1361	<u>ფოცხვერი</u> <u>LyNex lyNex</u>		r				P		C	B	C	B
M	1361	<u>ფოცხვერი</u> <u>LyNex lyNex</u>		w				P		C	B	C	B
M	1310	<u>ჩვეულებრივი</u> <u>ფრთაგრძელი</u> <u>MiNiopterus</u> <u>schreibersii</u>		p				P		C	B	C	C
M	1310	<u>ჩვეულებრივი</u> <u>ფრთაგრძელი</u> <u>MiNiopterus</u> <u>schreibersii</u>		r				P		C	B	C	C
M	1307	<u>ყურწვეტა</u> <u>(წვეტყურა)</u> <u>მლამიობი</u> <u>Myotis blythii</u>		r				P		C	B	C	C
M	1307	<u>ყურწვეტა</u> <u>(წვეტყურა)</u> <u>მლამიობი</u> <u>Myotis blythii</u>		p				P		C	B	C	C
M	1321	<u>სამფერი</u> <u>მლამიობი</u> <u>Myotis</u> <u>emarginatus</u>		r				P		C	B	C	C

M	1321	სამფერი მლამიობი Myotis emarginatus			p				P		C	B	C	C
B	A077	ფასკუნჯი Noephron perconopterus			p				P		B	B	B	C
P	2098	ყვითელი ყაყაჩურა Paeonia tenuifolia			p				P		C	C	C	C
B	A072	კრაზანაჰამია (ირაო) Peromyscus apivorus			r				P		C	C	C	C
M	1305	სამხრეთული ცხვირნალა Rhynchophorus eryale			r				P		C	B	C	C
M	1305	სამხრეთული ცხვირნალა Rhynchophorus eryale			p				P		C	B	C	C
M	1304	დიდი ცხვირნალა Rhynchophorus ferrugineus			r				P		C	B	C	C
M	1304	დიდი ცხვირნალა Rhynchophorus ferrugineus			p				P		C	B	C	C
M	1303	მცირე ცხვირნალა Rhynchophorus hipposideros			p				P		C	B	C	C
M	1303	მცირე ცხვირნალა Rhynchophorus hipposideros			r				P		C	B	C	C

P	4093	იელი Rhododendron luteum			p				P		C	A	C	C
I	1087	ალპური ხარაბუზა Rosalia alpin			p				P		B	A	C	C
B	A444	შავთავა ხეცოცია Sitta krueperi			p				P		B	B	B	B
I	1926	Stephanopachys linnearis			p				P		C	C	C	C
P	2333	Steveniella satyrioides			p				P		C	B	C	C
B	A307	მიმინოსებრი ასკუჭაკა Sylvia nisoria			r				P		C	C	C	C
A	1171	აღმოსავლური სავარცხლიანი ტრიტონი Triturus karelini			w				P		C	B	C	C
A	1171	აღმოსავლური სავარცხლიანი ტრიტონი Triturus karelini			p				P		C	B	C	C
A	1171	აღმოსავლური სავარცხლიანი ტრიტონი Triturus karelini			r				P		C	B	C	C
M	1354	მურა დათვი Ursus arctos			c				P		C	C	C	C
M	1354	მურა დათვი Ursus arctos			w				P		C	C	C	C
M	1354	მურა დათვი Ursus arctos			r				P		C	C	C	C

M	1354	მურა დათვი Ursus arctos			p				P		C	C	C	C
P	2172	მალალი მოცვი Vaccinium arctostaphylos			p				P		C	C	C	C
R	2008	კავკასიური გველგესლა Vipera kaznakovi			r				P		B	B	B	B
R	2008	კავკასიური გველგესლა Vipera kaznakovi			w				P		B	B	B	B
R	2008	კავკასიური გველგესლა Vipera kaznakovi			p				P		B	B	B	B

3.3 ფლორისა და ფაუნის სხვა მნიშვნელოვანი სახეობები

სახეობა					რიცხოვნობა ტერიტორიაზე				მოტივაცია							
ჯგუფი	კოდი	სამეცნიერო სახელწოდება	S	NP	ზომა		ერთეული	Cat.	სახეობების დანართი			სხვა კატეგორიები				
					მინიმალური	მაქსიმალური		C R V P	I	II	III	A	B	C	D	
B	A085	ქორი <u>Accipiter geNtilis</u>			0	0						X				
B	A086	მიმინო <u>Accipiter Nisus</u>			0	0						X				
B	A087	ჩვეულებრივი კაკაჩა <u>Buteo buteo</u>			0	0						X				

- **ჯგუფი:** A = ამფიბიები, B = ფრინველები, F = თევზები, Fu = სოკო, I = უხერხემლოები,, L = ლიქენები, M = ძუძუმწოვრები, P = მცენარეები, R = რეპტილიები
- **კოდი:** გარდა სამეცნიერო სახელის I, II და III დანართის სახეობებისათვის გამოყენებული უნდა იქნეს Emerald Reference- ში მოცემული კოდი.
- **S:** იმ შემთხვევაში, თუ სახეობებზე მონაცემები არის სენსიტიური და ის არ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი საჯაროდ, შეიყვანეთ – დიახ

- **N°P:** თუ სახეობა აღარ ბინადრობს მოცემულ საიტზე: x (არჩევითი)
- **ერთეული:** i=ინდივიდი, p=წყვილად ან სხვა ერთეულებად, დამოკიდებულად რიცხოვნობის სტანდარტიზებულ ერთეულებზე და კოდებზე, მე-12 და მე-17 მუხლების გათვალისწინებით (ფრინველთა და დაა ჰაბიტატების დირექტივები)
- **სიხშირის კატეგორიები (Cat.):** C=საერთო, R= იშვიათი, V=ძალიან იშვიათი, P=არსებული

4. ტერიტორიის აღწერა

4.1. ზოგადი ტერიტორიის მახასიათებლები

ჰაბიტატის კლასი	% დაფარულობა
ჰაბიტატის მთლიანი დაფარულობა	0

4.2. ტერიტორიის სხვა მახასიათებლები

ერუშეთის დაცული ტერიტორიის ბიომრავალფეროვნების უნიკალურობას, უპირველეს ყოვლისა, განაპირობებს მისი გარდამავალი ბიოგეოგრაფიული მდებარეობა კოლხეთის ტენიან მთებს, მცირე კავკასიონის ზომიერ ცენტრალურ ნაწილსა და ჯავახეთის კონტინენტურ პლატოს შორის. აღნიშნულ ტერიტორიაზე გავრცელებულია უნიკალური სახეობრივი შემადგენლობის მქონე ტყეები, ბუჩქნარები და ბალახოვანი თემები. ასეთებია, მაგალითად, ნაძვის სამხრეთ კავკასიური სახეობა (*Picea orientalis*) და სოჭი (*Abies Nordmanniana*). ერუშეთი (ერუშეთის მასივის თურქული ნაწილის ჩათვლით) ნაძვის გავრცელების უკიდურესი სამხრეთ-აღმოსავლეთ საზღვარია. თითქმის იგივე შეიძლება ითქვას სუბალპურ არყზე (*Betula litwinowii*) და დეკაზე (*Rhododendron caucasicum*). ასევე ორიგინალური სახეობრივი შემადგენლობით გამოირჩევა მუხის (*Quercus iberica*, *Q. macranthera*), წიფლის (*Fagus orientalis*) და ფიჭვის (*Pinus kochiana*) თანასაზოგადოებები (სადაც გავრცელებულია ტენიანი და მშრალი სახეობები). მცენარეულობის მრავალფეროვნებას ქმნის აგრეთვე მაღალმთიანი მდელოები და სტეპები. კლდოვან ჰაბიტატებში გავრცელებულია ადგილობრივი ენდემური და იშვიათი სახეობები: *Astragalus aspidicus*, *A. leonidae*, *A. meskheticus*, *Dianthus azkurensis*, მესხური ასპარაგუსი (*Onobrychis meskheticus*), *Vicia vardziae*, *Sambucus tigrina*, – ეს უკანასკნელი არის გლობალურად საფრთხის ქვეშ მყოფი სახეობა, ასევე შეტანილია საქართველოს წითელ ნუსხაში CR – კრიტიკულად საფრთხის ქვეშ მყოფი სტატუსით. მსხვილ ძუძუმწოვრებს შორის აღსანიშნავია: მურა დათვი (*Ursus arctos*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*) და არჩვი (*Rupicapra rupicapra*) – საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობები; გავრცელებულია მაჩვი (*Meles meles*), შველი (*Capreolus capreolus*) და გარეული ღორი (*Sus scrofa*). მცირე ძუძუმწოვრებს შორის აღსანიშნავია გლობალურად გადაშენების პირას მყოფი ჭრელტყავა (*Vormela peregusina*). ქვეწარმავლებს შორის გამოირჩევა დარეცვის გველგესლა (*Vipera dorevskii*) – სახეობა, რომელსაც მიენიჭა კატეგორია – CR – IUCN-ის წითელ ნუსხაში. ფრინველებიდან, საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი კავკასიური როჭო (*Lirurus lokosiewiczii*) და კასპიური შურთხი (*Tetraogallus caspius*), ასევე გლობალურად გადაშენების პირას მყოფი ფასკუნჯი (*Neophron percnopterus*) და აღმოსავლეთის ბეჭობის არწივი (*Aquila heliaca*) თითქმის აღსანიშნავია საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობა – ალმახი (*Salmo trutta*)

დადებითი ზეგავლენა			
რანგი	აქტივობები, მართვა [კოდი]	დაბინძურება (არჩევითი) [კოდი]	შიგნით/გარეთ [i o b]

4.3. საფრთხეები, ზეწოლა და საქმიანობების ზემოქმედება ტერიტორიაზე

ყველაზე მნიშვნელოვანი ზეგავლენა და აქტივობები მაღალი ეფექტით საიტზე

უარყოფითი ზეგავლენა			
რანგი	საფრთხეები და წნეხი [კოდი]	დაბინძურება (არჩევითი)[კოდი]	შიგნით/გარეთ [i o b]
B	B		-
A	A04		-
L	L		-

რანგი: H = მაღალი, M = საშუალო, L = დაბალი

დაბინძურება: N^o = აზოტის შემცველობა, P = ფოსფორი/ფოსფატის შემცველობა, A = მჟავის შემცველობა/მჟავიანობა

T = ტოქსიკური არაორგანული ქიმიკატები, O = ტოქსიკური ორგანული ქიმიკატები, X = შერეული დაბინძურება,

i = შიგნით, o = გარეთ, b = ორივე

5. ტერიტორიის მართვა

5.1. ტერიტორიის მართვაზე პასუხისმგებელი ორგანო

ორგანიზაცია:	გარემოს დაცვის სამინისტრო, დაცული ტერიტორიების სააგენტო,
--------------	--

5.2. მართვის გეგმა:

არსებობს რეალური მენეჯმენტის გეგმა:

	დიახ	
X	მომზადების პროცესში	
	არა	